

PMA ■ JAARVERSLAG ■ 2012

pensioenfonds medewerkers apotheken

Inhoud

Voorwoord	4
Profiel van PMA	5
Kerncijfers	6
Functionarissen	7

Verslag van het bestuur

Samenvatting	9
1 Pensioenfonds Medewerkers Apotheken	12
1.1 De pensioenregeling	12
1.2 Deelnemers	14
1.3 Premies	16
1.4 Pensioenopbouw tijdens werkloosheid	17
1.5 Waardeoverdracht van pensioenaanspraken	18
1.6 Seniorenregeling	18
1.7 Pensioenuitkeringen	18
1.8 Herverzekering	20
2 Communicatie	22
2.1 Ontwikkelingen 2012	23
3 Risicobeheer	26
3.1 Marktrisico & Solvabiliteit	26
3.2 Overige financiële risico's	31
3.3 Niet-financiële risico's	32
4 Beleggingen	34
4.1 Beleggingsbeleid	34
4.2 Beleggingsportefeuille	36
4.3 Rendement	37
4.4 Vrijstelling Wet BPF en de Z-score	41
5 Financiële positie	44
5.1 Resultaten	44
5.2 Voorziening Pensioenverplichtingen	48
5.3 Vermogen en dekkingsgraad	50
5.4 Kosten uitvoering pensioenregeling en beleggingsbeleid	54
6 Pension Fund Governance	56
7 Blik op 2013	60

Verslagen toezichtsorganen

Verslag van de Deelnemersraad	62
Verklaring Verantwoordingsorgaan	64
Verslag Visitatiecommissie	67

PMA Jaarrekening 2012

Balans per 31 december	71
Staat van baten en lasten	72
Kasstroomoverzicht	73
Toelichting behorende tot de jaarrekening	74
Algemene toelichting	74
Algemene grondslagen	75
Specifieke grondslagen	77
Grondslagen voor de resultaatbepaling	80
Methode opstellen kasstroomoverzicht	81
Toelichting op de balans	82
Activa	82
Passiva	86
Niet in de balans opgenomen verplichtingen	88
Verbonden partijen	88
Toelichting op de staat van baten en lasten	89
Baten	89
Lasten	92

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo baten en lasten	94
Gebeurtenissen na balansdatum	94
Actuariële verklaring	94
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	97

Bijlagen

Kerncijfers PMA sedert oprichting	98
Begrippenlijst	99

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2012 van Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken, kortweg PMA.

In dit jaarverslag wordt ingegaan op de uitkomsten van het financiële beheer en beleggingsbeleid, de actuariële analyse van het resultaat en een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen op pensioengebied. Ook zijn in dit jaarverslag gegevens opgenomen over de Seniorenregeling, in verband met de samenhang met de pensioenregeling.

De wijze van verslaglegging is conform de bepalingen in Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die onder verantwoordelijkheid van de Raad voor de Jaarverslaggeving is opgesteld.

Het bestuur van PMA dankt iedereen die zich het afgelopen jaar heeft ingezet voor het fonds.

Den Haag, 25 april 2013

Namens het bestuur van PMA
A. van Zijl, apotheker (voorzitter)

Profiel van PMA

Pensioenfonds Medewerkers Apotheken (PMA) verzorgde ultimo 2012 de pensioenen van 25.590 apotheekmedewerkers en 15.766 ex-apotheekmedewerkers en andere voormalige deelnemers, de zogeheten gewezen deelnemers. 5.336 gepensioneerden en nabestaanden ontvangen een pensioenuitkering van PMA. De gemiddelde leeftijd van het deelnemersbestand van PMA is relatief laag, vergeleken met het gemiddelde van de pensioenfondsen in Nederland.

De regelingen die PMA uitvoert, gelden voor de werknemers van wie de werkgevers onder de werkingssfeer van het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds PMA vallen, en bovendien voor de werknemers die werken bij instellingen die zich vrijwillig hebben aangesloten bij PMA.

De pensioenregelingen van PMA hebben het karakter van een uitkeringsovereenkomst; er wordt pensioen opgebouwd volgens het zogenaamde middelloonsysteem. Sinds januari 2006 is er een onderscheid in de pensioenregeling voor apotheekmedewerkers geboren vóór 1950 en medewerkers geboren in of na 1950. Afgezien van een stoploss verzekering voor hoge risico's zijn de pensioenen niet herverzekerd.

Het premieniveau voor 2012 bedraagt 33,3% van de pensioengrondslag voor deelnemers geboren vóór 1950 en 28,5% van de pensioengrondslag voor deelnemers geboren op of na 1 januari 1950.

Het fonds heeft een toeslagambitie die voorwaardelijk is, conform categorie D1 van de Beleidsregel Toeslagenmatrix:

- het fonds heeft als toeslagambitie de algemene loonindex van de CAO Apotheken;
- deze toeslagambitie wordt vormgegeven door het beleggingsbeleid: in de premie zit geen opslag die aangemerkt is voor toekomstige toeslagverlening, noch wordt er beleidsmatig een bestemmingsreserve voor aangehouden.

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. De hoogte van de daadwerkelijk toe te kennen toeslag wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld.

Het bestuur van PMA formuleert het beleggingsbeleid. De beleggingen van PMA zijn vervolgens veelal ondergebracht bij externe vermogensbeheerders of in beleggingsfondsen.

Vanaf januari 2011 is onder verantwoording van het Bestuur van PMA de uitvoering en de administratie van de pensioenregelingen en de beleggingen uitbesteed aan Appolaris BV. Appolaris is voor 100% eigendom van PMA.

Kerncijfers

	2012	2011	2010	2009	2008
<i>Aantallen per 31 december</i>					
Actieve deelnemers, totaal	25.690	24.048	23.499	23.080	22.745
– nog niet premieplichtig	602	572	524	544	565
– met pensioenopbouw	25.088	23.476	22.975	22.536	22.180
Gewezen deelnemers, met premievrije rechten ¹⁾	15.766	11.774	10.684	9.914	9.244
Uitkeringsgerechtigden	5.336	4.455	4.325	4.001	3.719
Totaal	46.792	40.277	38.508	36.995	35.708
Aangesloten werkgevers	1.976	1.998	2.013	1.991	1.974
<i>Premies in %</i>					
Premies werkgever					
– geboren vóór 1950	22,2	19,2	19,2	19,2	19,2
– geboren in of na 1950	19,0	16,4	16,4	16,4	16,4
Premies werknemer					
– geboren vóór 1950	11,1	9,6	9,6	9,6	9,6
– geboren in of na 1950	9,5	8,2	8,2	8,2	8,2
<i>Toeslagverlening per 1 januari in %</i>					
Rechten en uitkeringen ²⁾	0,0	0,75	3,25	2,00	1,25
<i>Balanspositie per 31 december (x € 1 miljoen)</i>					
Totaal vermogen	1.867	1.272	1.253	1.067	886
Pensioenverplichtingen	1.712	1.271	1.027	790	782
Andere technische voorzieningen	7	6	8	34	9
Reserves/vermogenstekort	149	-5	219	243	94
<i>Solvabiliteit per 31 december in %</i>					
Aanwezige dekkingsgraad volgens FTK normen	108,7	99,6	121,1	129,5	111,9
Vereiste dekkingsgraad volgens FTK normen					
– op basis van de aanwezige portefeuille	126,2	124,3	126,6	131,1	128,5
– op basis van de strategische portefeuille	124,3	128,5	130,4	⁴⁾	⁴⁾
Gemiddelde rekenrente volgens RTS DNB	2,6	2,6	3,2	3,6	3,3
<i>Inkomsten/Uitgaven (x € 1 miljoen)</i>					
Ontvangen premies	87,7	67,9	65,3	61,4	57,5
Kostendeekkende premie	113,3	83,1	69,3	77,2	55,4
Gedempte kostendeekkende premie	77,2	62,7	56,5	63,5	
Beleggingsopbrengst	217,8	-19,0	111,5	143,9	-284,5
Uitkeringen	29,6	25,2	24,9	21,4	19,7
Pensioenuitvoeringskosten	2,5	2,0	1,8	1,7	2,1
<i>Rendement beleggingen in %</i>					
Totaal rendement	14,8	-1,5	9,9	16,0	-24,7
Ontwikkeling benchmark	11,4	-0,5	10,4	16,2	-20,0
Z-score	2,0	-0,6	-0,2	0,0	-2,8
Performancetoets ³⁾	0,5	-0,3	0,5	0,8	1,1

- 1) Inclusief arbeidsongeschikte deelnemers met premie vrije opbouw.
2) Over het voorafgaande jaar. Per 1 januari 2012 is geen toeslag verleend (over 2011).
3) Na de 'presentatiecorrectie' groot 1,28.
4) Indertijd niet berekend, maar zeer dicht bij de vereiste dekkingsgraad op basis van de aanwezige portefeuille.

Functionarissen

Bestuur

Leden

Namens FNV Bondgenoten, te Utrecht:

Dhr. H. Hofstee, voorzitter (2012)

Dhr. J.G. Huizenga

Dhr. drs. J.P. Veenhuizen

Mw. A.E. Poppe-Huisman, plvv. (tot 1 januari 2013)

Namens CNV Publieke Zaak, te Den Haag:

Dhr. A.A. Bal, secretaris (2013)

Dhr. R. Meenink-Bouwman (per 13 juni 2012)

Mw. B.H.M. Hertroys, plvv.

Namens de Vereniging Zelfstandige Apothekers en

de Associatie van Ketenapotheken, te Den Haag:

Dhr. drs. M.A. Hagenzieker – apotheker, secretaris (2012)

Dhr. drs. J.J. de Jong RC

Dhr. drs. B.M.G. Smals – apotheker

Dhr. drs. P.H.A.M. Verheggen – apotheker (tot 1 januari 2013)

Dhr. drs. A. van Zijl – apotheker, voorzitter (2013)

Dhr. drs. J.P.C.I. Boon – apotheker, plvv.

Dagelijks bestuur

Dhr. A.A. Bal

Dhr. drs. M.A. Hagenzieker – apotheker

Dhr. H. Hofstee

Dhr. drs. A. van Zijl – apotheker

Beleggingscommissie

Dhr. A.A. Bal

Dhr. drs. M.A. Hagenzieker – apotheker

Dhr. H. Hofstee

Dhr. drs. A. van Zijl – apotheker

Dhr. J. van Beek (tot 31 januari 2013)

Dhr. drs. G.J.M. Ruijter RA (vanaf 1 februari 2013)

Dhr. M.J.M. Kropman MBA RB

Deelnemersraad

Namens FNV Bondgenoten, te Utrecht:

Mw. S.C.R. Terlouw, secretaris

Dhr. E. Visser, voorzitter

Mw. K.W. de Vries

Mw. H.J.M. van Bussel, plvv.

Namens CNV Publieke Zaak, te Den Haag:

Mw. E. van der Graaf

Mw. S. Hansen (per 15 oktober 2012)

Dhr. C.J. Piket

Namens Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO), te Utrecht:

Mw. C.H.J. van Doorn

Mw. G.M. van der Linden

Verantwoordingsorgaan

Namens FNV Bondgenoten, te Utrecht:

Mw. J.C.M. Beemsterboer-Tol

Namens CNV Publieke Zaak, te Den Haag:

Dhr. C. Leidekker

Geleding pensioengerechtigden namens CNV Publieke Zaak en FNV Bondgenoten:

Mw. A. Hup

Namens de Vereniging Zelfstandige Apothekers en

de Associatie van Ketenapotheken, te Den Haag:

Dhr. drs. P.J.Th.Th.M. van Bakel – apotheker, voorzitter

Dhr. drs. S.M.E.R. Steffens – apotheker

Namens Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO), te Utrecht:

Mw. H. Berkenbosch

Visitatiecommissie

Dhr. prof. dr. R. Bauer, voorzitter

Mw. H.M. Meulblok

Dhr. dr. P. de Wolf

Communicatiecommissie

Dhr. J.G. Huizenga

Dhr. drs. M.A. van Aken

Uitvoeringsorgaan

Appolaris BV

Dhr. M.J.M. Kropman MBA RB, managing director

Dhr. drs. M.A. van Aken, manager pensioenen

Dhr. J. van Beek, manager financiën en beleggingen (tot 31 januari 2013)

Dhr. drs. G.J.M. Ruijter RA, manager financiën en beleggingen (vanaf 1 februari 2013)

Mw. mr. M.M.E. Roorda, manager bestuurs-
ondersteuning

Compliance officer

Nederlands Compliance Instituut

Accountant

Ernst & Young Accountants LLP te Den Haag

Uitvoerend actuaaris

Milliman Pensioenen te Amsterdam

Certificerend actuaaris

Towers Watson te Amstelveen

VERSLAG ■ VAN HET BESTUUR

Samenvatting

2012 was een jaar met herstel van de dekkingsgraad en de toetreding van de deelnemers van Pensioenfonds Mediq tot PMA.

Het herstel van de dekkingsgraad was het resultaat van het rendement op beleggingen en de ontwikkeling in de voorziening pensioenverplichting (VPV). Het rendement op beleggingen van 14,8% droeg in belangrijke mate bij aan het herstel. Dit rendement was met name het gevolg van het hoge rendement op aandelen als gevolg van de wereldwijd herstellende aandelenmarkten. Ook de vastrentende waarden deden het goed als gevolg van de verder gedaalde markttrente. Dit laatste had echter weer als gevolg dat de VPV ook toe nam. Als gevolg van de introductie van zogenaamde Ultimate Forward Rate of UFR werd een deel van het effect van de rente op de VPV gecompenseerd.

De positieve ontwikkeling van het beleggingsrendement in 2012 was niet alleen in absolute zin maar ook ten opzichte van de benchmark. De relatieve prestaties op het gebied van beleggingen worden in het kader van de Vrijstellingsregeling Wet BPF gemeten op basis van een 5 jaars voortschrijdend gemiddelde. De performancetoets over de nieuwe meetperiode 2008-2012 is weer positief (+0,5%) nadat de Z-score over de periode 2007-2011 nog negatief was.

Mediq, internationaal leverancier van medische hulpmiddelen en geneesmiddelen, heeft op 24 april 2012 besloten dat het zich met onmiddellijke ingang vrijwillig aan te sluiten bij Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken (PMA). De leden van vakorganisaties FNV Bondgenoten en CNV Vakmensen hebben ingestemd met de transactie. Toezicht houder De Nederlandsche Bank heeft geen verbod opgelegd tegen de voorgenomen collectieve waardeoverdracht. Stichting Pensioenfonds Mediq had circa 4.500 deelnemers (waarvan 28% actief) en een belegd vermogen van circa € 300 miljoen.

Het pensioencontract dat in juni 2011 was bereikt in overeenstemming tussen het kabinet met de werkgeversorganisaties en vakbonden over de toekomst van het pensioenstelsel kreeg in 2012 een vervolg. Zo werden er in het 'Lente' ofwel 'Kunduz' akkoord verder afspraken gemaakt over de versnelde verhoging van de AOW leeftijd naar 67 jaar en de verlaging van de opbouwpercentages. In september heeft de toenmalige staatssecretaris Kamp nieuwe regels voor de berekening van de pensioenvoorziening geïntroduceerd. Dit betrof de UFR die als rekenrente wordt gehanteerd. Dit is een complexe manier van berekenen van de rekenrente waarbij ervan uit wordt gegaan dat op de lange termijn de rente oploopt naar 4,2%. Omdat PMA een jong pensioenfonds is, had dit een positief effect van circa 5%-punten op de dekkingsgraad.

In het najaar is dit gevolgd door een pakket aanvullende maatregelen die het kabinet Rutte 2- heeft geïntroduceerd. Het belangrijkste hierbij is een verdere verlaging van de opbouwpercentages naar 1,75% voor de middelloonregeling. Deze zijn echter nog niet definitief vastgesteld.

Alle bovengenoemde maatregelen hebben als doel om de pensioenvoorzieningen betaalbaar te houden. Daarbij wordt ook gekeken naar een eventueel alternatief Financieel Toetsingskader. Indien het voor het vaststellen van de voorziening pensioenverplichtingen te hanteren rekenrente wederom zou wijzigen, zou dit ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor de wijze waarop de dekkingsgraden worden vastgesteld, en daarmee mogelijk ook gevolgen kunnen hebben op het premiebeleid, het toeslagenbeleid en het beleggingsbeleid van pensioenfonds. Het bestuur van PMA volgt de ontwikkelingen op de voet.

Vanaf 10 december 2011 is de Beleidsregel financieel crisisplan pensioenfondsen van kracht. Pensioenfondsen worden hiermee verplicht om volgens voorschriften van DNB een financieel crisisplan te maken, hierover te communiceren met belanghebbenden, en het up-to-date te houden. Het bestuur van PMA heeft op 26 april 2012, na consultatie van de deelnemersraad, het financieel crisisplan vastgesteld. Het crisisplan is vervolgens verwerkt in de ABTN en aangeboden aan DNB.

De Pensioenfederatie heeft in november 2011 aanbevelingen gedaan voor het op transparante wijze rapporteren over pensioenuitvoeringskosten in het jaarverslag. In maart 2012 is de Pensioenfederatie met een aanvulling daarop gekomen getiteld: 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten – Nadere uitwerking kosten vermogensbeheer 2012'. Doelstelling van de aanbevelingen is het bestuur van de pensioenfondsen en indirect de uitvoeringsorganisaties nadere handvatten te verstrekken, zodat de berekening van de totale kosten en presentatie van de kosten vermogensbeheer op een consistente wijze kan geschieden. In bestuursverslag van PMA wordt daar conform de aanbevelingen een eerste aanzet toe gegeven.

In 2012 heeft weer een Asset Liability Management (ALM) studie plaats gevonden. Daarbij is, gebaseerd op diverse scenario's met betrekking tot mogelijke economische ontwikkelingen, onderzocht hoe het beleggingsbeleid van PMA in de komende jaren vormgegeven kan worden. Aspecten van risicomanagement vormden daarbij belangrijke randvoorwaarden, zoals: hoe kan het zogenaamde rentemismatchrisico het beste worden beheerst, en welke invloed hebben de te maken keuzes op het vereist eigen vermogen van het fonds. Dit heeft er toe geleid dat er vanaf 2013 is gekozen voor een beleggingsverhouding van 50%/50% zakelijke, vastrentende waarden waar dit tot en met 2012 60%/40% zakelijke, vastrentende waarden. De veranderde verdeling gaat met name ten laste van de aandelenweging (-4%) en de vastgoedweging (-5%).

In februari 2012 heeft de Minister van SZW het wetsvoorstel versterking bestuur pensioenfondsen openbaar gemaakt. Met dit wetsvoorstel wordt de mogelijkheid gecreëerd om een pensioenfondsbestuur in te stellen dat uit louter professionals

bestaat. Het huidige paritaire model kan wel blijven bestaan, met enige aanpassingen. Het interne toezicht moet worden versterkt, en alle geledingen kunnen vertegenwoordigd worden door een externe deskundige. Bovendien zullen pensioengerechtigden altijd in het bestuur vertegenwoordigd moeten zijn. Indien de premie gemaximeerd is, zal het aantal werkgeverszetels worden verminderd. Daarnaast wordt diversiteit naar leeftijd en geslacht binnen het bestuur gestimuleerd. Het verantwoordingsorgaan houdt op te bestaan. Haar taken worden ondergebracht bij de nieuwe deelnemers- en pensioengerechtigdenraad, die (op enkele uitzonderingen na) geen adviesrechten meer kent. Het wetsvoorstel heeft tot gevolg dat pensioenfondsen hun bestuursvorm zullen moeten heroverwegen. Mede in het licht van het wetsvoorstel Versterking Bestuur Pensioenfondsen heeft het bestuur van PMA besloten de huidige governancestructuur van PMA te evalueren en, indien en voor zover van toepassing, te wijzigen. Zij heeft daartoe de Commissie Governance ingesteld. Verdere besluitvorming naar aanleiding van de werkzaamheden van deze commissie zal in 2013 plaatsvinden.

2012 is het tweede jaar waarin de werkzaamheden voor het pensioenfonds PMA zijn verricht door het een verzelfstandigde uitvoeringsorgaan Appolaris BV. Dit heeft in 2012 goed gefunctioneerd. Om de kwaliteit van de werkzaamheden te waarborgen wordt er periodiek door Appolaris aan PMA gerapporteerd over de (tijdigheid van de) verrichte werkzaamheden zoals die in de dienstverleningsovereenkomsten staan beschreven. Ook is er het ISAE3 402 type 2 rapport van het uitvoeringsorgaan waarin de belangrijkste procedures zijn beschreven. Dit rapport is gecertificeerd door de externe accountant.

In de communicatie met de deelnemers is een nieuwe stap gezet met de ontwikkeling van een webportaal. Eind 2011 is de pilot van dit project van start gegaan. Nadat deze succesvol werd afgerond, is het webportaal begin 2012 aan alle gebruikers beschikbaar gesteld. De deelnemers hebben hiermee toegang tot diverse persoonlijke gegevens, documenten en een interactieve pensioenplanner. Inmiddels is ook gestart met de bouw van een webportaal voor werkgevers, waarmee zij in de toekomst mutaties kunnen doorgeven aan het fonds.

De verwachting is dat deze vorm van digitale communicatie een toenemende rol gaat spelen in het toekomstige communicatiebeleid.

Naast de vier reguliere vergaderingen die het bestuur in een jaar op de agenda heeft staan, is het bestuur in 2012 in een extra vergadering bijeen geweest om de toetreding van Mediq. Ook heeft er een extra vergadering plaatsgevonden over de ALM studie en is er een studiedag geweest over het aansturen van het beleggingsbeleid.

Vanzelfsprekend zijn ook in 2012 de voorgenomen besluiten van het bestuur telkens ter advisering voorgelegd aan de deelnemersraad. Zoals gebruikelijk heeft er ook een gezamenlijke vergadering van het bestuur met de deelnemersraad plaatsgevonden. Daarnaast heeft een delegatie van het bestuur ook een vergadering samen met het verantwoordingsorgaan gehouden.

De visitatiecommissie heeft in de tweede helft van 2011 onderzoek gedaan naar het functioneren van PMA in de jaren 2009 en 2010. Haar bevindingen zijn in 2012 vastgelegd in een rapport; dit rapport was op het moment van schrijven van het jaarverslag 2011 nog niet besproken in het bestuur, zodat nadere informatie hierover in het jaarverslag 2012 van PMA wordt gegeven.

Voor het Bestuur van de Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken,

A. van Zijl, apotheker (voorzitter)
A.A. Bal (secretaris)

Den Haag, 25 april 2013

1

Pensioenfonds Medewerkers Apotheken

1.1 De pensioenregeling

Algemeen

Op hoofdlijnen wordt onderstaand een beschrijving gegeven van de pensioenregeling zoals deze geldt sinds 1 januari 2006.

Het pensioen is gebaseerd op het middelloonsysteem. De toetredingsleeftijd is 20 jaar. Sinds 1 januari 2006 is de pensioenrichtleeftijd afhankelijk van de geboortedatum van de deelnemer.

Deelnemers geboren vóór 1950

De pensioenrichtleeftijd is 61 jaar. De pensioen-uitkering bestaat uit de volgende componenten:

- *Ouderdomspensioen*: Jaarlijks wordt 2,25% van de pensioengrondslag opgebouwd als ouderdomspensioen. Deze grondslag wordt berekend over het salaris minus de franchise, welke oorspronkelijk is gebaseerd op de voor-Oortse AOW-uitkering voor ongehuwden, maar sinds 1999 aangepast wordt aan de loonontwikkeling conform de CAO Apotheken.
- *Tijdelijk ouderdomspensioen*: Bij pensionering vóór de 65-jarige leeftijd ontvangt de gepensioneerde deelnemer nog geen AOW-uitkering. Ter compensatie hiervan bouwt de deelnemer in de periode tussen de 51ste en de 61ste verjaardag een tijdelijk ouderdomspensioen op, dat wordt uitgekeerd vanaf de pensioendatum tot de leeftijd van 65 jaar.
- *Compensatie premies volksverzekeringen*: Het doel hiervan is het verschil te compenseren tussen de premies volksverzekeringen vóór en vanaf 65 jaar. Het niveau is vanwege de fiscale achtergrond variabel. Het betekent een verhoging van de som van ouderdomspensioen en tijdelijk ouderdomspensioen met het percentage van de compensatie. Bij uitgaande waardeoverdracht wordt de compensatie meegegeven als pensioenaanspraak naar het niveau zoals dit bij het beëindigen van de deelneming gold. Bij inkomende waardeoverdrachten wordt daarentegen over

de rechten bij overdracht geen compensatie door PMA verleend.

Deelnemers geboren in 1950 of later

De pensioenrichtleeftijd is 65 jaar. Jaarlijks wordt 2,25% van de pensioengrondslag opgebouwd als ouderdomspensioen. Deze grondslag wordt berekend over het salaris minus de franchise. De franchise is op 1 januari 2006 vastgesteld op het fiscale minimum, en wordt vanaf die datum aangepast aan de loonontwikkeling conform de CAO Apotheken.

Nabestaandenpensioen

Alle deelnemers, ook degenen die nog geen pensioen opbouwen, zijn standaard verzekerd voor partnerpensioen, ANW-hiaat en wezenpensioen.

De opbouw van het partnerpensioen bedraagt 70% van de opbouw van het ouderdomspensioen.

Bij pensioeningang kan worden gekozen voor omzetting van de aanspraak op partnerpensioen in een hoger ouderdomspensioen. Ook bestaat de mogelijkheid om het partnerpensioen al bij voorbaat niet mee te verzekeren. Dit laatste leidt dan tot een lagere pensioenpremie. Deze keuze kan alleen worden gemaakt bij aanvang van de pensioenopbouw of bij latere wijziging van de burgerlijke staat.

Met de ANW-hiaatverzekering wordt een eventuele wettelijke korting op de ANW-uitkering, of het geheel ontbreken van deze uitkering, gecompenseerd. De hoogte van de uitkering van deze verzekering is mede afhankelijk van het parttime percentage van de deelnemer.

De opbouw van het wezenpensioen bedraagt per kind 14% van de opbouw van het ouderdomspensioen.

Vrijwillige voortzetting pensioenopbouw

Indien aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan, is het voor de deelnemer mogelijk om na het einde van de dienstbetrekking de pensioenopbouw gedurende

maximaal drie jaar vrijwillig voort te zetten. De deelnemer betaalt tijdens de vrijwillige voortzetting de volledige pensioenpremie, dus ook het gedeelte dat de werkgever normaal gesproken betaalt.

Keuzemogelijkheden pensioen (flexibilisering en individualisering)

Er zijn binnen de pensioenregeling van PMA een aantal keuzemogelijkheden waarmee het pensioen (met inachtneming van fiscale grenzen) kan worden aangepast aan de persoonlijke situatie van de deelnemer:

- zelf het moment kiezen tussen 55 en 65 jaar waarop het pensioen ingaat;
- partnerpensioen omzetten in extra ouderdomspensioen, of andersom;
- in geval van pensionering vóór 65 jaar: inkoop van extra pensioen tot 65 jaar (geldt alleen indien geboren in 1950 of later);
- kiezen voor een hoger pensioen in de eerste 10 jaar na pensionering en een lager pensioen gedurende de latere jaren;
- deeltijdpensioen.

Arbeidsongeschiktheid

De pensioenregeling voorziet in een premievrije voortzetting van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid. Indien sprake is van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid vindt premievrije opbouw naar rato plaats. De jaarlijkse premievrije pensioenopbouw volgt de trend van het algemeen salarisniveau volgens de CAO Apotheken (zelfde voorwaarden als bij indexatie).

Voor werknemers die op of na 1 januari 2004 ziek zijn geworden of nog zullen worden is een collectieve verzekering afgesloten voor het zogenaamde WGA-hiaat, en wel middels een arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP). Werknemers die vóór 1 januari 2004 ziek zijn geworden hebben mogelijk nog recht op een AOP-uitkering gebaseerd op het WAO-hiaat. Het AOP voorziet in een aanvulling op de wettelijke uitkering.

Deelnemers geboren vóór 1950 die 61 jaar worden en arbeidsongeschikt zijn, gaan conform de pensioenregeling met pensioen. Door anticumulatie wordt slechts het gedeelte van de pensioenuitkering dat de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen overstijgt, aan de deelnemer uitgekeerd.

Toeslagverlening

De pensioenregeling voorziet in een voorwaardelijke toeslagverlening van alle pensioenen, waaronder te verstaan:

- de door de actieve werknemers opgebouwde aanspraken;
- de door de vertrokken deelnemers verworven aanspraken;
- de door de gepensioneerden verworven rechten op ingegaan pensioen.

Het beleid is dat er naar gestreefd wordt dat de pensioenen in een gelijke verhouding tot de salarissen (algemeen niveau CAO Apotheken) blijven staan. Voorwaarde voor de jaarlijkse verhoging is dat de financiële positie van PMA het toelaat. Is dat niet het geval, dan wordt de toeslagverlening geheel of gedeeltelijk overgeslagen. De toeslagverlening is dus voorwaardelijk; er is geen recht op toeslagverlening en het is ook voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre toeslagverlening zal plaatsvinden. Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre toeslagverlening kan worden toegepast. PMA heeft geen geld gereserveerd of extra premie gevraagd voor toekomstige toeslagverlening.

Zoals gezegd is de ambitie van het fonds om de pensioenen te laten meestijgen met de loonstijging van de CAO Apotheken. In 2012 heeft geen loonstijging plaatsgevonden vanuit de CAO Apotheken. Ook was de financiële positie van PMA per eind 2012 nog ontoereikend voor (herstel van) toeslagverlening. Het bestuur heeft dan ook besloten om de pensioenen per 1 januari 2013 niet te verhogen.

In de afgelopen vijf jaar zijn de pensioenen als volgt verhoogd:

- per 1 januari 2012 met 0,0%
- per 1 januari 2011 met 0,75%
- per 1 januari 2010 met 3,25%
- per 1 januari 2009 met 2,0%
- per 1 januari 2008 met 1,25%

PMA betaalt de toekomstige verhogingen van de pensioenen uit beleggingsrendement. Er is door deze verhoging en de verwachting voor de komende jaren niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

1.2 Deelnemers

In 2012 is het aantal actieve deelnemers gegroeid met 6,8% (in 2011 met 2,3%). Deze groei is voor een groot deel veroorzaakt door de vrijwillige aansluiting van Mediq N.V., een relatief grote werkgever. Zonder deze aansluiting zou de groei van het aantal actieve deelnemers op 1,6% zijn uitgekomen. In onderstaand overzicht zijn de actieve deelnemers uitgesplitst naar geslacht. Het percentage vrouwen is afgenomen, maar is met 88,6% nog steeds veruit het grootst. De groei met ruim 27% van het aantal mannen is voornamelijk veroorzaakt door bovengenoemde vrijwillige aansluiting.

OVERZICHT ACTIEVE DEELNEMERS NAAR GESLACHT

Stand 31/12	Aantal 2012	Percentage 2012	Aantal 2011	Toename in 2012
Vrouwen	22.766	88,6%	21.478	4,7%
Mannen	2.924	11,4%	2.300	27,1%
Totaal	25.690		24.048	6,8%

In onderstaande tabel is het aantal actieve deelnemers uitgesplitst naar leeftijdscategorie. Hoewel sprake is van groei in alle leeftijdscategorieën, is de toename van het aantal jongeren (tot 35 jaar) relatief beperkt.

OVERZICHT ACTIEVE DEELNEMERS NAAR LEEFTIJD

	Ultimo 2012		Ultimo 2011		Toename van het aantal	
	aantal	%	aantal	%	2012	2011
55 tot 65 jaar	3.695	14%	3.290	14%	12%	6%
45 tot 55 jaar	6.377	25%	5.872	24%	9%	3%
35 tot 45 jaar	6.399	25%	5.951	25%	8%	1%
25 tot 35 jaar	6.051	24%	5.866	24%	3%	1%
Tot 25 jaar	3.168	12%	3.069	13%	3%	2%
Totaal deelnemers	25.690		24.048		6,8%	2,3%

Vervolgens is relevant hoe het aantal actieve deelnemers zich verhoudt tot het totale volume van het aantal werkuren. Uit onderstaande tabel wordt duidelijk dat het totaal aantal werkuren per week met 9,1% harder is gestegen dan het aantal actieve deelnemers. De gemiddelde werkweek is daardoor gestegen van 23,8 uur naar 24,3 uur. De stijging wordt veroorzaakt doordat de gemiddelde werkweek bij het vrijwillig aangesloten deel van Mediq N.V. met ruim 34 uur per week een stuk hoger ligt dan het gemiddelde in de openbare apotheken.

ONTWIKKELING GEMIDDELD AANTAL WERKUREN

	Actieve deelnemers	Totaal aantal werkuren per week	Toename werkuren per week	Gemiddeld aantal werkuren
Per eind 2008	22.745	541.600	3,2%	23,8
Per eind 2009	23.080	549.500	1,5%	23,8
Per eind 2010	23.499	562.200	2,3%	23,9
Per eind 2011	24.048	572.700	1,9%	23,8
Per eind 2012	25.690	624.600	9,1%	24,3

Arbeidsongeschiktheid

Door de vrijwillige aansluiting van Mediq N.V. is het aantal arbeidsongeschikten in 2012 sterk gestegen (22%). Daarmee komt het totaal aantal (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers per eind 2012 uit op 724. Zonder de aansluiting van Mediq N.V. zou het aantal arbeidsongeschikten met 7% zijn gestegen. Dit ligt in lijn met de stijging in 2011. Voor de meeste arbeidsongeschikten geldt dat de pensioenopbouw premievrij wordt voortgezet. Daarnaast ontvangt een

deel van de arbeidsongeschikten een aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen (een aanvulling op de wettelijke uitkering).

Van het aantal deelnemers dat eind 2012 gedeeltelijk arbeidsongeschikt is, zijn er 129 nog werkzaam in de branche. Deze deelnemers zijn gerubriceerd als actieve deelnemers. De overige 595 arbeidsongeschikte deelnemers zijn gerubriceerd als gewezen deelnemers.

ARBEIDSONGESCHIKTHEID: AANTALLEN PER HET EIND VAN DE LAATSTE VIJF JAREN

Ultimo:	2012	2011	2010	2009	2008
Volledig arbeidsongeschikt	491	390	356	341	340
Gedeeltelijk arbeidsongeschikt	233	204	194	200	197
Totaal	724	594	550	541	537

1.3 Premies

Ten behoeve van de financiering van de pensioenrechten worden aan de aangesloten werkgevers en hun werknemers pensioenpremies in rekening gebracht. Bij de verdeling van de premies tussen werkgevers en werknemers is het uitgangspunt dat werknemers 1/3e deel en werkgevers 2/3e deel van de benodigde middelen bijdragen.

Werknemers betalen vanaf de maand dat ze 20 jaar worden een deelnemersbijdrage voor hun pensioenopbouw. De werkgeversbijdrage wordt gerelateerd aan het totaal aantal in dienst zijnde werknemers, dus met inbegrip van werknemers jonger dan 20 jaar.

De totale premielast voor de branche was in 2012 circa 15,6 % van de loonsom (12 x maandsalaris + vakantietoeslag). In 2011 was dit 13,5 %.

In 2012 werd € 86,8 miljoen premie ontvangen, een toename van € 19,7 miljoen (29%) ten opzichte van 2011. Deze toename is onder andere te verklaren door:

- Een stijging van de premiepercentages met ongeveer 15%;
- een stijging van de loonsom met 12% (deze wordt voor een groot deel verklaard door de vrijwillige aansluiting van Mediq N.V.).

De totaal ontvangen premie bedroeg in 2012 € 87,7 miljoen. Hiervan was € 86,8 miljoen pensioenpremie. De overige € 0,9 miljoen komt van:

- SRMA: werkgeversdeel pensioenpremie over de uren van de seniorenregeling
- FVP: premie ten behoeve van FVP-gerechtigden
- Appolaris B.V.: pensioenpremie ten behoeve van het personeel.

OVERZICHT ONTVANGEN PENSIOENPREMIES x €1 MILJOEN

	Totale premie 2012	Totale premie 2011	Totale premie 2010	Totale premie 2009	Totale premie 2008
Werkgevers	57,9	44,7	43,0	40,4	37,8
Werknemers	28,9	22,4	21,5	20,2	18,9
Totaal	86,8	67,1	64,5	60,6	56,7

PREMIEPERCENTAGES

	¹⁾ Totale premie 2012		¹⁾ Totale premie 2011	
	geboren < 1950	geboren ≥ 1950	geboren < 1950	geboren ≥ 1950
Werkgevers	22,2%	19,0%	19,2%	16,4%
Werknemers	11,1%	9,5%	9,6%	8,2%
Totaal	33,3%	28,5%	28,8%	24,6%

¹⁾ Met ingang van 2006 wordt onderscheid gemaakt naar deelnemers geboren in 1950 en later en deelnemers geboren vóór 1950.

1.4 Pensioenopbouw tijdens werkloosheid

Indien een deelnemer vóór 1 januari 2011 tijdens het deelnemerschap onvrijwillig werkloos is geworden en een uitkering ontvangt uit hoofde van de Werkloosheidswet of de Wet Werkloosheidsvoorziening, blijft betrokkene tijdens die periode deelnemer. Dit geschiedt volgens de regeling Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (FVP).

Vanaf 1 januari 2011 is de instroom in de FVP-regeling definitief beëindigd. Dit betekent concreet dat werknemers van 40 jaar of ouder die op of na 1 januari 2011 WW gerechtigd worden, niet meer in aanmerking komen voor een FVP bijdrage. Voor alle werknemers die vóór 1 januari 2011 zijn ingestroomd in de WW blijft het voorwaardelijke karakter van de FVP bijdrage van kracht en gelden er geen harde garanties.

Het aantal lopende dossiers is in 2012 gedaald van 169 naar 134. Dit aantal is exclusief ruim 30 deelnemers met FVP-aanspraken vanuit de vrijwillige aansluiting van Mediq N.V.. Het aantal afgehandelde dossiers is afgenomen van 111 in 2011 naar 42 in 2012. Het FVP heeft aangekondigd dat per 1 juli 2014 alle resterende dossiers zullen zijn afgehandeld en dat het kantoor FVP per die datum wordt gesloten.

WERKLOOSHEID: FVP DOSSIERS

Lopende dossiers	eind 2012	eind 2011
In afwachting van uitspraak door FVP	0	1
In 2012 of eerder toegekend door FVP	134	168
Totaal	134	169

Afgehandelde dossiers	in 2012	in 2011
Afgewezen door FVP of vergoeding is 0	2	52
Betaling ontvangen van FVP	40	59
Totaal	42	111

AANTAL WAARDEOVERDRACHTEN

	2012	2011	2010	2009	2008
Uitgaand (van PMA naar elders)	7	311	211	215	197
Inkomend (van elders naar PMA)	33	201	166	199	272
Totaal	40	512	377	414	469

1.5 Waardeoverdracht van pensioenaanspraken

Het oorspronkelijke doel van het wettelijk recht op waardeoverdracht is het voorkomen van pensioenverlies bij wisseling van dienstbetrekking. De deelnemer heeft het recht de opgebouwde waarde van het pensioen van de ene pensioenuitvoerder over te dragen aan een andere uitvoerder. Door wijzigingen van de pensioenregelingen is de oorspronkelijke doelstelling komen te vervallen. Op dit moment vindt een heroverweging plaats van het systeem van waardeoverdracht.

In 2012 heeft het proces van waardeoverdracht grotendeels stil gelegen omdat veel pensioenuitvoerders in een situatie van onderdekking verkeerden (dekkingsgraad onder de 100%). PMA verkeerde ook een groot deel van het jaar in onderdekking en mocht allen in het vierde kwartaal waardeoverdrachten uitvoeren. Omdat de dekkingsgraad van veel andere fondsen toen nog niet toereikend was, is het aantal afgeronde waardeoverdrachten sterk gedaald in vergelijking met 2011.

In 2012 heeft wel een grote collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden. In verband met de vrijwillige aansluiting van Mediq N.V. heeft Pensioenfonds Mediq de pensioenaanspraken en pensioenrechten van ruim 4.500 deelnemers en gepensioneerden collectief overgedragen naar PMA.

1.6 Seniorenregeling

De Seniorenregeling is een CAO-regeling, die is ondergebracht bij de Stichting Regelingen Medewerkers Apotheken. De Seniorenregeling biedt de betreffende deelnemers de mogelijkheid om geleidelijk te wennen aan het niet meer deelnemen aan het arbeidsproces. In verband met de relatie tussen de Seniorenregeling en pensionering (het uittredingstraject) bij PMA is in dit jaarverslag ook informatie opgenomen over de senioren regeling.

Naar aanleiding van de Wet aanpassing fiscale behandeling vut/prepensioen en introductie levensloopregeling (VPL) hebben CAO-partijen besloten dat per 1 januari 2006 geen nieuwe instroom meer mogelijk is in de Seniorenregeling. Voor deelnemers die eind 2005 al gebruik maakten van de Seniorenregeling, is in 2010 afgesproken dat de regeling blijft gelden tot en met 2015. Eind 2015 hebben alle deelnemers aan de regeling de reglementaire eindleeftijd van 61 jaar bereikt.

Per 31 december 2012 zijn er 279 deelnemers die gebruik maken van de Seniorenregeling.

1.7 Pensioenuitkeringen

Flexibele pensionering

In 2012 zijn in totaal 294 deelnemers met ouderdomspensioen gegaan, waarvan 13 met deeltijdpensioen. In geval van volledige pensioeningang was in 92 gevallen sprake van afkoop van het pensioen.

DEELNAME AAN SENIORENREGELING

Leeftijd	Aantal 2012	Aantal 2011	Aantal 2010
50 t/m 54	0	0	0
55 + 56	0	0	105
57 + 58	94	197	196
59 + 60	185	187	233
Totaal	279	384	534

Voor deelnemers geboren vóór 1950 is de standaardpensioenleeftijd 61 jaar. Bij deze groep deelnemers vonden de laatste pensioneringen op de richtleeftijd plaats in 2010. Voor deelnemers geboren vanaf 1950 geldt als standaardpensioenleeftijd 65 jaar.

Voor alle deelnemers geldt dat zij hun pensioen in principe kunnen laten ingaan tussen 55 en 65 jaar. Bij vervroeging wordt het pensioen gekort, bij uitstel verhoogd. Uitstel is alleen mogelijk indien wordt doorgewerkt. Vervroeging vóór leeftijd 60 kan alleen indien het dienstverband wordt beëindigd. Onderstaand een overzicht van de verdeling van de in 2012 gepensioneerden.

Variabel ouderdomspensioen

Door te kiezen voor variabel pensioen kan een gepensioneerde de pensioenuitkering verhogen gedurende de eerste 10 jaar. De periode daarna wordt een lager bedrag uitgekeerd dan in de normale situatie het geval zou zijn geweest. Er kan gekozen worden uit twee varianten.

Van de deelnemers die in 2012 met pensioen gingen, koos 59% voor een variabel ouderdomspensioen (in 2011 was die 60%). In 79% van de gevallen werd gekozen voor de maximale variant (in 2011 was die 83%).

Omzetting partnerpensioen in ouderdomspensioen

Bij pensioeningang kan worden gekozen voor omzetting van de aanspraak op partnerpensioen in extra ouderdomspensioen. In 2012 werd hiervan door 56% van de deelnemers gebruik gemaakt. Vorig jaar was dat 55%.

Omzetting ouderdomspensioen in partnerpensioen

Sinds 2008 kan bij pensioeningang (en uitdiensttreding) ook gekozen worden voor omzetting van ouderdomspensioen in partnerpensioen. In dat geval wordt het partnerpensioen verhoogd tot 70% van het ouderdomspensioen. Omdat partnerpensioen in de regeling standaard wordt opgebouwd, kan in de praktijk niet of slechts in beperkte mate gebruik worden gemaakt van deze keuzemogelijkheid. In 2012 is er bij pensionering geen beroep op gedaan.

GEPENSIONEERDEN (OUDERDOMSPENSIEN) IN 2012

	Gepens. in 2012	Gepens. in 2011
– Vervroegd pensioen (geboren vanaf 1950)	39	41
– Uitgesteld pensioen (geboren vóór 1950)	255	253
Totaal	294	294

Niet meeverzekerd partnerpensioen

De mogelijkheid bestaat om het partnerpensioen al bij voorbaat niet mee te verzekeren. Deze optie wordt eind 2012 door 125 actieve deelnemers toegepast (eind 2011: 138 deelnemers).

Ten opzichte van het totale aantal actieven (25.690) wordt slechts door een relatief klein aantal deelnemers van deze optie gebruik gemaakt. Afstand doen van een aanspraak op partnerpensioen houdt voor een eventuele achterblijvende partner een risico van inkomensderving in en daarom wordt aangenomen dat deelnemers hier voorzichtig mee omgaan.

Aantal en omvang van de uitkeringen in 2012

Het totaal aantal personen aan wie pensioenuitkeringen worden verricht, steeg in 2012 met circa 20%. In 2011 was de stijging ongeveer 3%. De stijging in 2012 wordt grotendeels verklaard door de collectieve waardeoverdracht per 1 mei 2012 van alle pensioenaanspraken en pensioenrechten van Pensioenfonds Mediq naar PMA. Als de collectieve waardeoverdracht buiten beschouwing wordt gelaten, dan zou de stijging net als in 2011 ongeveer 3% zijn geweest.

Per 1 januari 2012 heeft geen indexatie van de uitkeringen plaatsgevonden.

In 2012 werd circa € 29,6 miljoen aan pensioenuitkeringen verricht, een toename ten opzichte van 2011 met bijna 18%.

1.8 Herverzekering

Ter dekking van calamiteiten ten aanzien van het overlijdensrisico is een stoploss herverzekeringsovereenkomst afgesloten met de Zwitserse Maatschappij van Levensverzekering en Lijffrente, beter bekend als: Zwitserleven. Het betreft een excedent herverzekering, waarbij het meerdere van de totale schade boven de zogenaamde eigen risico grens wordt gedekt. Onder schade is te verstaan de benodigde voorziening voor de ingaande nabestaandenpensioenen en ANW-hiaten, verminderd met de al aanwezige voorzieningen.

Jaarlijks wordt vastgesteld of een uitkering door de herverzekeraar aan de orde is. Dit was in 2012 niet het geval. De eventuele afrekening vindt plaats na afloop van het contract.

PENSIOENUITKERINGEN

	Aantal ultimo		Uitkeringen (x € 1.000)	
	2012	2011	2012	2011
Ouderdompensioen	4.349	3.730	25.497	22.520
Nabestaandenpensioen	792	525	3.317	1.993
– partnerpensioen	621	390		
– ANW-hiaat	43	44		
– wezenpensioen	128	91		
Arbeidsongeschiktheidspensioen	195	200	413	420
Afkoopsommen/restituties			350	238
Totaal	5.336	4.455	29.577	25.171

Eind 2012 verzorgt PMA de pensioenen van in totaal 46.792 personen

Het aantal actieve deelnemers steeg in 2012 van 24.048 naar 25.690, een toename van 6,8%. Het aantal personen aan wie pensioen-uitkeringen worden verricht, steeg in 2012 met circa 20% van 4.455 naar 5.336

Pensioenfonds Mediq heeft de pensioen-aanspraken en pensioenrechten van ruim 4.500 deelnemers en gepensioneerden collectief overgedragen naar PMA

2

Communicatie

PMA besteedt veel zorg en aandacht aan het actief onderhouden van de relatie die zij heeft met de betrokkenen bij het pensioenfonds. Het beleid van PMA is er op gericht de communicatieuitingen aan te laten sluiten op de behoeften en belevingswereld van:

- actieve deelnemers
- gepensioneerden
- slapers
- werkgevers

Twee bestuursleden vormen samen met de manager pensioenen de communicatiecommissie. Ieder jaar wordt een Communicatieplan opgesteld, waarin de activiteiten voor het komende jaar worden beschreven. In het plan zijn de volgende communicatiedoelstellingen geformuleerd:

- Deelnemers moeten in de gelegenheid worden gesteld om een passende financiële (pensioen) planning te kunnen maken;
- Het vergroten van het vertrouwen in en de sympathie voor PMA.

Een randvoorwaarde is dat de pensioencommunicatie moet voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Het periodiek monitoren en evalueren van onze communicatie moet er tenslotte toe leiden dat tijdig en gericht kan worden bijgestuurd.

Actieve deelnemers

Voor werknemers van 20 jaar en ouder is er de brochure 'Zekerheid voor later', waarin alle aspecten van de pensioenregeling worden behandeld. Ieder jaar ontvangt de deelnemer een uniform pensioenoverzicht met daarin de actuele arbeidsgegevens, het opgebouwde en te bereiken pensioen en informatie over de toeslagverlening. Voor deelnemers is er het webportaal Mijn PMA. Via Mijn PMA kunnen diverse gegevens worden geraadpleegd, waaronder persoonlijke gegevens en gegevens van het dienstverband. Ook kunnen bepaalde documenten worden geraadpleegd, waaronder het uniform pensioenoverzicht. Tenslotte is via Mijn

PMA een uitgebreide pensioenplanner beschikbaar. Met deze planner kunnen deelnemers van PMA de verschillende te maken keuzes doorrekenen en zo inzicht krijgen in hun pensioensituatie. Tegen de pensioengerechtigde leeftijd ontvangt de deelnemer een uitgebreide pensioenberekening met de keuzemogelijkheden en de brochure 'Kies het pensioen dat bij u past'.

PMA streeft naar het intensiveren van het persoonlijke contact met de actieve deelnemers en het continu verbeteren van de toegankelijkheid tot de pensioenmaterie. Daartoe worden ondermeer enkele malen per jaar spreekuren georganiseerd op wisselende locaties in Nederland. Ook wordt waar zinvol deelgenomen aan beurzen en andere bijeenkomsten waar onze doelgroep vertegenwoordigd is.

Gepensioneerden

In de maand januari krijgen de deelnemers die een uitkering ontvangen een brief, een uitkeringspecificatie en een fiscale jaaropgave. In de brief komen de belangrijkste wijzigingen met betrekking tot de pensioenuitkering aan de orde.

Slapers

De voormalige apothekemedewerkers en andere voormalige deelnemers die nog pensioenaanspraken hebben bij PMA, de zogenaamde slapers, ontvangen ieder jaar een uniform pensioenoverzicht met daarop de actuele gegevens met betrekking tot de bereikte pensioenopbouw en informatie over de toeslagverlening. Ook kunnen zij gebruik maken van het webportaal Mijn PMA (zie bij actieve deelnemers).

Werkgevers

De werkgever wordt zo goed mogelijk op de hoogte gehouden van alle ontwikkelingen bij PMA. In ieder geval ontvangt de werkgever alle brochures en het blad Apothek & Pensioen. Wat de administratie betreft speelt de werkgever een belangrijke rol. De werkgever, of diens administratiekantoor, is immers primair verantwoordelijk voor het doorgeven van

mutaties in het werknemersbestand. PMA stelt alles in het werk om dit zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Voor alle doelgroepen

Het blad *Apotheek & Pensioen* verschijnt in principe twee maal per jaar. Voor de inhoud is het uitgangspunt: 2/3e pensioengerelateerde onderwerpen en 1/3e human interest.

Op de website van PMA (www.pma-pensioenen.nl) worden de doelgroepen afzonderlijk aangesproken. Daarnaast dient de PMA-infolijn (070 311 01 55) als helpdesk.

2.1 Ontwikkelingen 2012

In de afgelopen periode werden transparantie en pensioenbewustzijn genoemd als belangrijke uitdagingen voor de pensioensector. Hoewel er aan de weg wordt getimmerd, zijn deze uitdagingen voor de komende periode nog evengoed actueel. Eén van de initiatieven op dit gebied is de werkgroep Pensioen123 van de Pensioenfederatie. Deze houdt zich bezig met de ontwikkeling van een nieuwe communicatieuiting, die de naam 'Pensioen123' draagt. Met de Pensioen123 wil de pensioensector deelnemers op een toegankelijke manier inzicht geven in de meest relevante aspecten van zijn of haar pensioenregeling. De Pensioen123 zal een helder en eerlijk beeld geven van de samenhang en de waarde van pensioen en de informatiestapeling tegengaan. Op termijn zou de Pensioen123 de startbrief en de toelichting bij het UPO moeten kunnen vervangen.

In 2012 heeft PMA een grote stap gezet in de professionalisering van de communicatie. Met de komst van het webportaal Mijn PMA heeft de deelnemer inzage in diverse gegevens en toegang tot een aan de database gekoppelde pensioenplanner. Verder is de pensioenplanner in 2012 uitgebreid, waardoor de deelnemer nog beter in staat wordt gesteld om een goede financiële planning te maken. De verwachting is dat deze vorm van digitale communicatie een toenemende rol gaat spelen in het toekomstige communicatiebeleid.

Andere activiteiten in 2012:

- *Klantenpanel*: In 2012 is een klantenpanel georganiseerd dat zich specifiek heeft gericht op risicobereidheid bij de deelnemers. De uitkomsten op hoofdlijnen:
 - De groep neigt naar zekerheid, zelfs als dit ten koste gaat van koopkracht. Hoewel de angst voor verlies groter is dan de behoefte aan een kans op hogere rendementen, wordt het helemaal vermijden van risico niet gewenst. Een tussenweg heeft de voorkeur.
 - Het vertrouwen in PMA is groot, evenals de waardering.
 - *Apotheek & Pensioen* wordt goed gelezen. Er is belangstelling voor meer informatie over het beleggingsbeleid, en in hoeverre dit verantwoord is.
 - Ondanks de opkomst van andere media wordt telefonische bereikbaarheid op prijs gesteld.
 - Binnen de groep is een hoge mate van intergenerationele solidariteit.
- *Magazine*: In het blad *Apotheek & Pensioen* komen zowel pensioeninhoudelijke onderwerpen aan de orde als onderwerpen met een wat luchtiger karakter (vaak wel gerelateerd aan de apotheekebranche of het onderwerp pensionering). Het blad komt standaard tweemaal per jaar uit en zo nodig verschijnt er een extra editie. In de uitgave van maart is onder andere aandacht besteed aan de verslechterde financiële situatie en aan de introductie van het webportaal Mijn PMA. In de uitgave van oktober hebben we onder andere stil gestaan bij de vrijwillige aansluiting van Mediq N.V., de gewijzigde regels omtrent de rekenrente en de uitbreiding van de pensioenplanner.
- *Uniform Pensioenoverzicht (UPO)*: In 2012 is het UPO verzonden in juli.
- *Website*: Het bezoek aan de website is in 2012 uitgekomen op ruim 850 bezoekers per week. Dat is een sterke stijging ten opzichte van 2011, die grotendeels verklaard wordt door de introductie van het webportaal Mijn PMA.
- *Sprekuren*: In 2012 zijn weer zes pensioensprekuren gehouden. Ditmaal konden deelnemers van PMA terecht in Zoetermeer, Leeuwarden, Nijmegen, Amersfoort, Enschede en Den Bosch voor een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs. Gemiddeld maakten 23 deelnemers gebruik van deze mogelijkheid.

- *Beurs*: De Optima Farma Beurs is in 2012 niet georganiseerd. Er zijn nog geen andere geschikte beurzen gevonden om aan deel te nemen.
- *Pensioenregister*: In 2012 is plateau 2 van het Pensioenregister in productie genomen. Plateau 2 omvat nieuwe functionaliteit, waaronder verevende pensioenrechten in geval van echtscheiding en latent partnerpensioen bij gepensioneerden.

In 2012 is een klantenpanel georganiseerd dat zich specifiek heeft gericht op de risicobereidheid bij deelnemers

PMA heeft een grote stap gezet in de professionalisering van de communicatie

Met de komst van het webportaal Mijn PMA heeft de deelnemer inzage in diverse gegevens en toegang tot een aan de database gekoppelde pensioenplanner

3

Risicobeheer

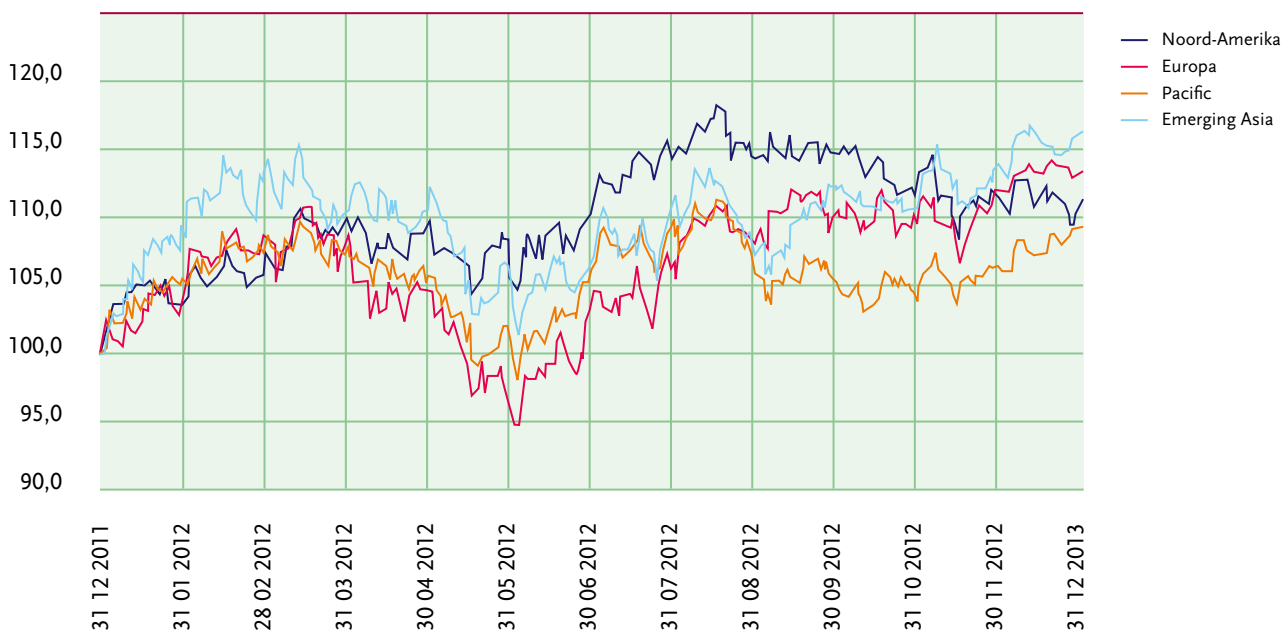
Het bestuur van PMA geeft vorm aan het beleid van het fonds met betrekking tot de premies, toeslagen en beleggingen. De keuzes die hierbij gemaakt worden zijn onlosmakelijk verbonden met risico's. Ook de uitvoering van de regeling en het beheren van het pensioenvermogen brengt risico's met zich mee. Bij het beheersen van deze risico's sluit PMA aan bij de toezichtsystematiek die DNB hiervoor heeft opgesteld (FIRM). In de volgende paragrafen van dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de belangrijkste financiële en niet-financiële risico's en hoe deze verkleind (gemitigeerd) worden.

3.1 Marktrisico & Solvabiliteit

Koersontwikkelingen van beleggingen

Voor een pensioenfonds is het belangrijkste risico dat er op enig moment onvoldoende vermogen is om aan de pensioenverplichtingen te voldoen. Dit wordt gemeten naar de in het FTK (Financieel Toetsingkader) vastgestelde normen en uit zich in de bekende dekkingsgraad. De dekkingsgraad is de verhouding tussen de marktwaarde van de het aanwezige vermogen en de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen (VPV). Het vermogen van PMA is conform de huidige beleggingsportefeuille voornamelijk gevoelig voor aandelenmarkten en de renteontwikkelingen. Onderstaande grafiek laten de belangrijkste trends in 2012 zien van de grootste aandelenbeurzen.

AANDELENMARKTEN

Bron: Bloomberg – MSCI Barra

Het resultaat en wijzigingen in de marktwaarde (koersen) van de beleggingen zijn dagelijks zichtbaar in het Dashboard, onze rapportage tool. Het risico is voor de lange termijn goed te beheersen door diversificatie over de beleggingscategorieën aandelen, vastrentende waarden, alternaties, (indirect) vastgoed en liquiditeiten. Vervolgens vindt binnen de beleggingscategorieën diversificatie plaats naar onder meer regio's en sectoren. In overeenstemming met het beleggingsbeleid houdt het fonds posities aan in een breed scala van financiële instrumenten. Hiermee wordt het concentratierisico verkleind. Dit betreft zowel marktgenoteerde als niet-genoteerde beleggingen. De beleggingsmix van PMA wordt beschreven in hoofdstuk 4.

Op de ontwikkelingen van de markt kan PMA zelf weinig invloed uitoefenen. Het beheersen van de risico's is daarom des te meer belangrijk. Het Bestuur beschikt over een drietal beleidsinstrumenten, het beleggingsbeleid, het premiebeleid en het beleid met betrekking tot toeslagverlening. De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige studies ten aanzien van de te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2012 is wederom een ALM studie (asset & liability management) uitgevoerd. De uitkomsten van de studies vinden onder meer hun weerslag in de jaarlijks door het Bestuur vast te stellen Nota Beleggingsbeleid als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De Nota Beleggingsbeleid geeft richtlijnen aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Deze zijn onder meer gericht op het beheersen van de belangrijkste risico's van de beleggingen in samenhang met de verplichtingen. De belangrijkste aanpassingen vanaf 2013 zijn een verschuiving van de beleggingsmix naar meer vastrentend en minder aandelen, en een grotere afdekking van het renterisico bij hogere rentestanden. In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op het beleggingsbeleid van PMA.

De strategie van het fonds met betrekking tot het marktrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen in samenhang met het premie- en toeslagenbeleid. Het marktrisico wordt verder beheerst door tenminste maandelijks te toetsen of de beleggingsportefeuilles nog volledig in overeenstemming zijn met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De mix en de marktposities worden periodiek gerapporteerd aan en besproken met de beleggingscommissie.

Derivaten

Aanvullend kan koersrisico extra worden afgedekt door het gebruik van derivaten zoals swaps, opties en futures. PMA is terughoudend met het gebruik van dergelijke derivaten, aangezien deze niet altijd even transparant zijn en daarmee juist ongewenst extra risico's in huis gehaald worden.

Het gebruik van derivaten in de beleggingsportefeuille van PMA is toegestaan ter afdekking en beheersing van uit beleggingen voortvloeiende risico's. Dit gebruik is toegestaan als dit zinvol is en de Beleggingscommissie expliciet toestemming geeft daarvoor. Het gebruik van financiële instrumenten (direct en/of afgeleid) mag er niet toe leiden dat de beleggingsportefeuille materieel gezien een samenstelling krijgt die ligt buiten de door het bestuur en/of de beleggingscommissie van het fonds vastgestelde bandbreedtes.

Het gebruik van valutatermijntransacties door het uitvoeringsorgaan van PMA is uitsluitend toegestaan ter afdekking van voor het fonds relevante valutaposities (defensieve toepassing). De bank waarmee het fonds deze posities is aangegaan had per 31 december 2012 een A+ (long term) / A-1 (short term) rating van Standard & Poors. Met dezelfde bank is een zogenaamde ISDA gesloten om desgewenst in de toekomst ook te kunnen handelen in interest rate swaps. Ook hier geldt dat deze instrumenten alleen eventueel gebruikt zullen worden voor het verminderen van het renterisico van het pensioenfonds. In 2012 zijn in eigen beheer geen andere afgeleide financiële instrumenten gebruikt dan valutatermijntransacties. In een mandaat of beleggingsfonds kan een ruimer gebruik van derivaten worden toegestaan.

Rentestructuur

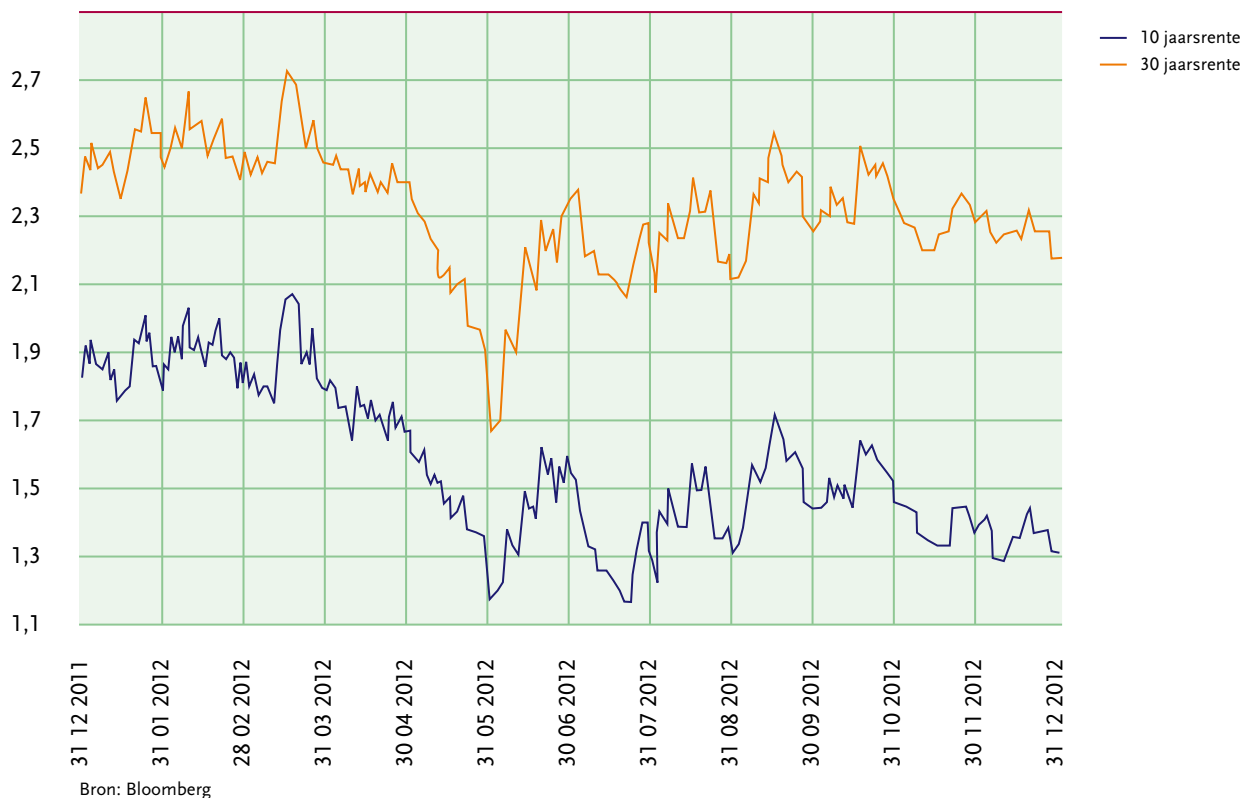
De rente is ook een invloedrijke factor op de hoogte van de koersen van beleggingen, maar de rekenrente bepaald in nog sterkere mate de hoogte van de VPV. De veranderingen in de rente zijn daarmee direct van invloed op de dekkingsgraad. Voor PMA belangrijke rentes zijn in 2012 wederom iets gedaald, zoals te zien is in onderstaande grafiek van de lange rente in Duitsland.

Van deze daling hebben bijvoorbeeld de posities in de obligatieportefeuille geprofiteerd. De pensioenverplichtingen zijn echter ook toegenomen. Omdat de VPV een langere gemiddelde looptijd en een grotere omvang hebben dan de beleggingen, is het effect van renteveranderingen op de waarde van de VPV ook groter dan het effect op de beleggingen. Dit wordt de rentemismatch genoemd. Bij een dalende rente zal de dekkingsgraad daardoor ook dalen. En omgekeerd stijgt de dekkingsgraad om dezelfde reden bij een stijgende rente.

De toekomstige pensioenaanspraken kunnen voor de bepaling van de rentemismatch worden beschouwd als een door de deelnemers verstrekte obligatie waar het fonds in de loop der tijd (pensioen-) betalingen op doet. Tot en met augustus 2012 was het gebruikelijk in Nederland om deze pensioenaanspraken te verdisconteren op basis van de marktwaarde waarbij voor de berekening gebruik wordt gemaakt van de (3-maandsgemiddelde) rentetermijnstructuur (RTS), zoals gepubliceerd door DNB.

Vanaf september 2012 publiceert DNB de RTS met een Ultimate Forward Rate (UFR). Door de UFR convergeert de RTS vanaf 20 jaar langzaam naar 4,2%. Omdat de huidige marktrentes op deze lange termijn lager zijn, gaat door de invoering van de UFR de rekenrente iets omhoog. De pensioenverplichting van PMA is daardoor op moment van invoering ruim 5% lager geworden. Dit effect is relatief sterker dan gemiddeld bij andere fondsen, omdat PMA relatief jonge deelnemers heeft waarvan dus ook veel pensioenen pas op lange termijn (>20 jaar) uitgekeerd worden. Het positieve effect van de UFR is direct in een hogere dekkingsgraad vertaald.

LANGE RENTE DUITSLAND

optioneel optioneel

30-jaars NL staat	4,0%	4,5%	5,0%	5,5%	6,0%	6,5%	7,0%	7,5%
Mate van afdekking	20,0%	24,0%	29,0%	35,0%	42,0%	50,0%	60,0%	75,0%

Er zijn verschillende manieren om het rentemismatch risico te verkleinen, bijvoorbeeld via langlopende en vastrentende beleggingen als staatsobligaties en credits, of met derivaten zoals renteswaps en swaptions. In 2006 heeft PMA besloten om het percentage van afdekking bij oplopende rentestanden te verhogen, volgens een vaste staffel zoals in bovenstaande tabel.

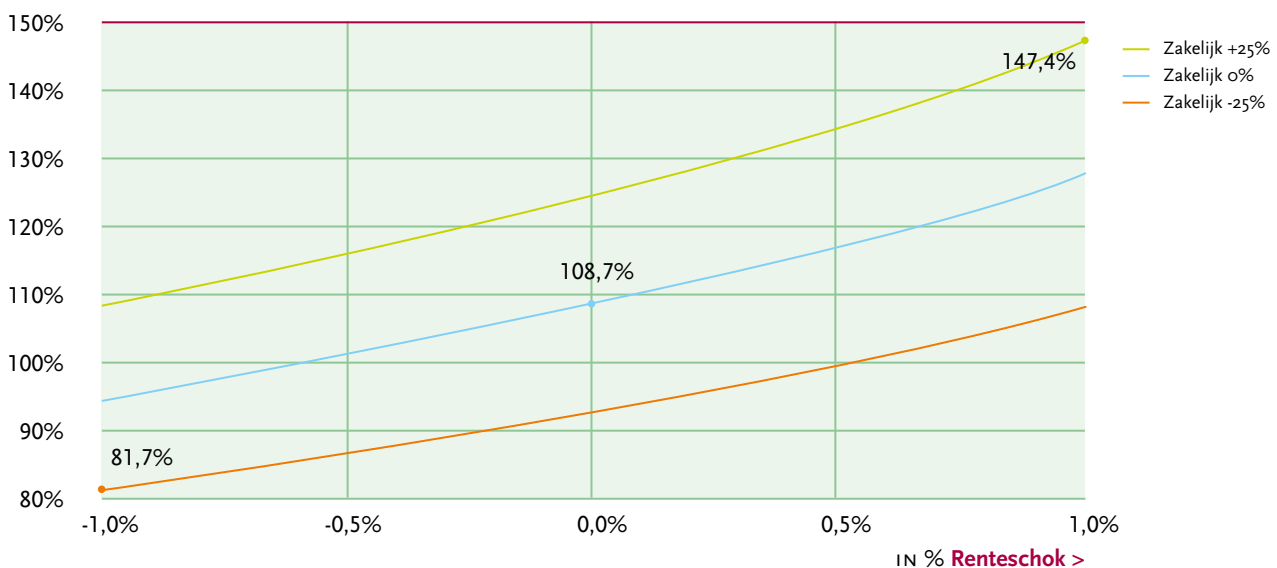
Ook in 2012 is de rente op Nederlandse staatsleningen met een looptijd van 30 jaar bepalend geweest voor de mate van afdekking. Per 31 december 2012

bedraagt deze: 2,3% (per 31 december 2011: 2,5%). De mate van afdekking per dezelfde datum bedraagt ongeveer 15% op basis van de dagelijkse RTS curve en ruim 20% op basis van de UFR curve. De marktwaarde van de VPV wordt berekend met behulp van de door DNB gepubliceerde RTS. Vanwege de eenvoud en de dagelijkse beschikbaarheid gebruikt PMA de 30-jarige staatsrente als benadering. Ter vergelijking: het gemiddelde van de rentes binnen door DNB gepubliceerde RTS voor PMA bedraagt per jaareinde 2012: 2,6%.

SCENARIO ANALYSE – RENDEMENT ZAKELIJKE WAARDEN VS RENTESCHOK

Dekkingsgraad analyse

	Rendement zakelijke waarden		
	-25,0%	0,0%	25,0%
Parallele rentecurveverwijzing in procentpunten -1,0%	81,7%	95,2%	108,7%
Parallele rentecurveverwijzing in procentpunten -0,5%	86,7%	101,4%	116,0%
Parallele rentecurveverwijzing in procentpunten 0%	92,7%	108,6%	124,6%
Parallele rentecurveverwijzing in procentpunten 0,5%	99,8%	117,3%	134,9%
Parallele rentecurveverwijzing in procentpunten 1,0%	108,5%	128,0%	147,4%

Gevoeligheid van de dekkingsgraad

De gevoeligheid van de dekkingsgraad op deze markt- en renteontwikkelingen is weergegeven in de grafiek op pagina 29. Het toont hoe de dekkingsgraad zich ontwikkelt bij een schok in de rendementen van de zakelijke waarden van plus en min 25%, en hoe deze wordt beïnvloed door een schok in de rekenrentes van -1% tot +1% (onder overigens gelijkblijvende overige omstandigheden, per ultimo 2012).

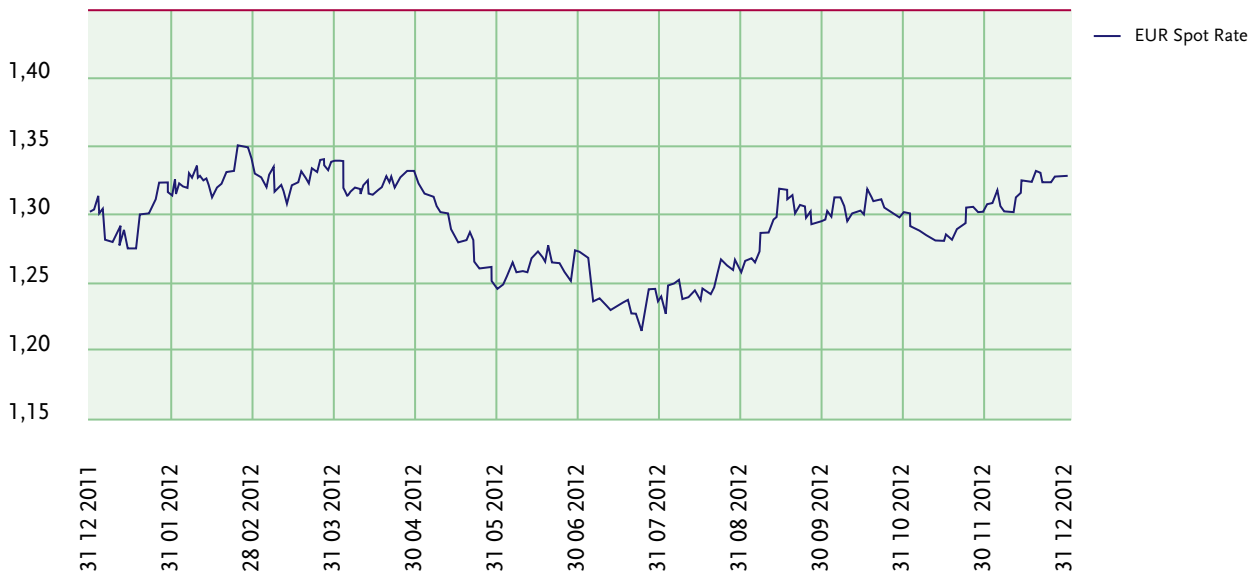
Valutarisico

Binnen de beleggingen is er op drie manieren sprake van een valutarisico. Het meest voor de hand liggend is het valutarisico dat ontstaat omdat aangehouden beleggingen luiden in een andere valuta dan de euro. Valutarisico is echter ook aanwezig indien de onderliggende beleggingen van een in euro's rapporterend mandaat of institutioneel fonds gedeeltelijk luiden in een andere valuta dan de euro. Als derde kan er indirect valutarisico optreden omdat beleggingen kunnen worden beïnvloed door ontwikkelingen op de valutamarkten. PMA heeft alleen in US-dollars een belang wat groot genoeg is om het valutarisico voor af te dekken. In 2012 is het US-dollar risico op de beleggingen in Amerikaanse

aandelen en de in US-dollar luidende alternatives steeds voor circa 50% afgedekt, afhankelijk van de visie van de Beleggingscommissie.

Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling zien van de euro ten opzichte van de US-dollar in 2012. Over het jaar is de US-dollar ten opzichte van de euro in 2011 maar weinig veranderd, al was er in de zomer van 2012 wel een dip in de kracht van de euro en is er naar het einde van het jaar een stijgende trend. Per saldo is in 2012 de euro in verhouding tot de US-dollar iets versterkt, van \$ 1,30 naar \$ 1,32. Omdat de euro sterker is geworden heeft de afdekking van het risico in 2012 positief bijgedragen aan het beleggingsrendement. Inclusief resultaat van de afdekking bedraagt het totaalrendement over 2012 14,8%. Zonder de bijdrage van de afdekking van het US-dollarrisico is dit 14,2%.

VALUTA € IN \$

Bron: Bloomberg

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee derivaten posities aangegaan, etcetera. Van de vastrentende portefeuille van PMA per ultimo 2012 (exclusief liquide middelen) had 93% van de fondsen een rating van minstens 'investment grade' (BBB en beter), zie onderstaande tabel.

CREDIT RATING

	Waarde (x € 1.000)	in %
AAA	412.554	53%
AA	71.389	9%
A	70.579	9%
BBB	170.601	22%
B-	20.192	3%
No Rate	31.105	4%
Totaal	776.420	100%

In de vastrentende portefeuille hebben onder andere de microkredietfondsen en de lening aan 't Loo geen rating. Deze laatste positie is in januari 2013 afgebouwd.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlement risico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt. Het settlement risico wordt bij de beleggingen vermeden doordat PMA waar mogelijk effectentransacties aan gaat waarbij sprake is van 'levering tegen betaling/ontvangst'.

3.2 Overige financiële risico's

Verzekeringstechnische factoren

De marktwaarde van de VPV wordt door meerdere factoren beïnvloed. De toekomstige pensioen-uitkeringen zijn gevoelig voor het moment en de duur van deze uitkeringen. De pensioenverplichting verandert indien er veranderingen zijn van de aannames ten aanzien van bijvoorbeeld de levensverwachting, de hoogte van de toeslagverlening, loon- en prijsstijgingen en de franchise-ontwikkeling. Ook aan de kant van de te ontvangen premies is er het risico dat deze niet overeenkomen met de waarde van de nieuwe toezeggingen. PMA streeft zo veel mogelijk naar een stabiel premieniveau.

Wat betreft het moment van uitkeren en de duur van de uitkeringen heeft de actuaris gerekend met overlevingstafels en ervaringssterfte, en bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheidskansen van de deelnemers. In 2012 heeft het Actuarieel Genootschap nieuwe Prognosetafels 2012-2062 gepubliceerd, waardoor ook de pensioenverplichting van PMA opnieuw in vastgesteld. Dit zijn specifieke verzekerings-technische (actuariële) risico's.

In hoofdstuk 5 wordt meer aandacht besteed aan de pensioenverplichtingen, het vermogen en de dekkingsgraad.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de korte termijn. Dit risico wordt beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Het liquiditeitsrisico is verder beperkt: de som van de premies, directe opbrengsten en aflossingen van beleggingen is groter dan de som van de uitkeringen en uitvoeringskosten. Bovendien zijn er voldoende fondsen die, indien nodig, direct verkocht kunnen worden.

3.3 Niet-financiële risico's

De belangrijkste niet-financiële risico's zijn het operationele risico, het juridisch risico en het systeemrisico. Operationeel risico is het risico vanwege de onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Om dit risico te beheersen vraagt PMA van toeleveranciers een ISAE 3402 rapportage. De belangrijkste uitbestedingsrelaties Appolaris, KasBank en de vermogensbeheerders voldoen aan deze kwaliteitsstandaard.

Compliance

Voor de medewerkers van Appolaris BV, het uitvoeringsorgaan van Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken (PMA), is een Gedragscode van toepassing. Een aantal betrokkenen wordt aangeinkt als 'insider'. Voor hen zijn specifieke bepalingen van toepassing met betrekking tot privé-transacties. PMA heeft hiermee aan de wettelijke verplichting voldaan om een gedragscode op te stellen conform artikel 24 van het Besluit markt-misbruik van de Wet op het financieel toezicht (Wft). Voorts voldoet het fonds hiermee aan de in artikel 5:68 van de Wft verplicht gestelde regels met betrekking tot een integere bedrijfsvoering ten aanzien van het optreden op markten in financiële instrumenten (het voorheen zogeheten 'effectentypische gedragstoezicht'). Ook beoogt PMA met de Gedragscode te voldoen aan de vanaf 1 januari 2007 in werking getreden Pensioenwet en het daarbij behorende Financieel Toetsingskader.

PMA (i.c. haar uitvoeringsorgaan Appolaris BV) beschikt over een Compliance Program waarin de administratieve organisatie met betrekking tot de naleving van de Gedragscode en de invulling van de functie van compliance officer worden behandeld. Op grond van de Gedragscode en het Compliance Program is het Nederlandse Compliance Instituut (NCI) als de externe compliance officer aangewezen. Vanuit die functie is het NCI verantwoordelijk voor de uitoefening van het algemene toezicht op de naleving van de Gedragscode als geheel en de naleving van de regels over privétransacties in het bijzonder.

Het NCI heeft op 11 april 2013 gerapporteerd over haar bevindingen met betrekking tot boekjaar 2012. De bevindingen luiden als volgt:

- De verbonden personen (niet zijnde insiders) hebben de Verklaring van naleving inzake de Gedragscode ondertekend. Een verbonden persoon die inmiddels uit dienst is, heeft niet ondertekend.
- Door één insider zijn er uitnodigingen aanvaard. Deze zijn gemeld, goedgekeurd en geregistreerd.
- Er zijn geen pogingen tot oneigenlijke beïnvloeding door (aspirant) relaties gemeld.
- De nevenfuncties zijn geregistreerd. Enkele bestuursleden van PMA vervullen eveneens een bestuursfunctie bij Appolaris. Mocht Appolaris in de toekomst meer klanten gaan bedienen, dan zullen deze nevenfuncties mogelijk een conflicterend belang op gaan leveren met de functie bij PMA. Vooralsnog is hier geen sprake van.
- Er zijn geen aanmerkelijke financiële belangen gemeld in een bedrijf of instelling voorkomend op de lijst van bedrijven en instellingen waarmee PMA zaken doet of voornemens is te gaan doen. Wel heeft een verbonden persoon gemeld een privé-belang te hebben in een onderneming die gelieerd is aan een onderneming waarin het fonds een investering in heeft overwogen en niet genomen. Deze melding is beoordeeld door ons en wij hebben geconcludeerd dat er gezien de omstandigheden geen materieel compliance-risico bestaat.
- Er zijn geen verzoeken ontvangen inzake de goedkeuring voor het gebruik van zakelijke relaties van PMA voor privé-werkzaamheden.
- De ontvangen relatiegeschenken zijn gemeld en onder de verbonden personen verdeeld via verloting. Deze waren bescheiden van aard.
- Geen van de verbonden personen heeft op grond van de Gedragscode een (potentieel) belangenconflict gemeld.
- Er zijn geen sancties opgelegd in verband met het niet naleven van de gedragscode.
- De kring van insiders bestaat uit de directeur, de manager financiën en beleggingen en beide senior investment managers. In 2013 is een van de insiders uit dienst gegaan en inmiddels vervangen. Wij hebben vastgesteld dat de aanwijzing van de insiders juist, tijdig en volledig heeft plaatsgevonden.

- De insiders is schriftelijk verzocht opgave te doen van de door hen verrichte privé-transacties in de periode 1 januari 2012 tot en met 31 december 2012. De insiders hebben aan dit verzoek voldaan.
- De ingezonden privé-transacties zijn door ons gecontroleerd. Naar ons oordeel zijn alle privé-transacties in overeenstemming met de Gedragscode verricht.

Systemrisico

Systemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar. De kredietcrisis die zich in 2008 heeft voorgedaan, en nog steeds niet ten einde is, kan beschouwd worden als een systeemrisico.

Juridisch risico

Bij het juridisch risico kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het risico dat PMA onbedoeld zich niet zou houden aan bepaalde wet- en regelgeving, wat op enig moment zou kunnen leiden tot boetes en/of claims. Ook kunnen partijen waarmee PMA zaken doet juridische zaken bewust of onbewust slecht regelen, waardoor voor PMA schade zou kunnen ontstaan. Om deze risico's beter te kunnen beheersen heeft PMA een juridisch medewerker in dienst. Voor specifieke juridische adviezen kunnen externen worden ingehuurd.

Operationele en overige risico's

Appolaris, het uitvoeringsorgaan van PMA, heeft de administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) opnieuw in kaart gebracht middels een ISAE 3402 rapport. Het ISAE 3402 rapport heeft met name betrekking op de pensioenbeheerprocessen, de informatiebeheerprocessen en de processen van beleggingen en financiën. Het geheel van processen, beheersdoelstellingen en beheersmaatregelen die relevant zijn voor Appolaris is vastgelegd in een document 'Procesdocumentatie', dat is beoordeeld door Ernst & Young Accountants.

Voor een verdere beschrijving van de wijze waarop PMA is georganiseerd, mede vanuit het oogmerk om niet-financiële risico's te beperken, verwijzen we naar de 'Beschrijving Pension Fund Governance'.

4

Beleggingen

4.1 Beleggingsbeleid

Nota beleggingsbeleid

Het Bestuur stelt aan de hand van de nota beleggingsbeleid de strategische invulling voor het volgende jaar vast en de ruimte voor de tactische allocatie. Deze nota wordt door Appolaris voorbereid en door de Beleggingscommissie van PMA vastgesteld. Hierin zijn ook de strategische bandbreedtes opgenomen.

Het bestuur stelt telkens aan het eind van het jaar de nota beleggingsbeleid en de streefgewichten van de diverse beleggingscategorieën (de zogenaamde normportefeuille) voor het volgende jaar vast.

Voor elke categorie beleggingen worden benchmarks vastgesteld, waarmee de behaalde rendementen op de beleggingen worden vergeleken. Deze benchmarks worden ook gehanteerd voor de bepaling van de Z-score, de toets die via de Vrijstellingsregeling in gevolge de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds is ingesteld voor het meten van relatieve rendementen, en ten behoeve van de vaststelling of aan de eisen voor de verplichtstelling is voldaan.

De directie van Appolaris bepaalt gedurende het jaar, gelet op de ontwikkelingen op de financiële markten en de marktverwachtingen, de tactische invulling van de categorieën binnen de aangegeven bandbreedtes. De Beleggingscommissie besluit bij eventuele over- / onderschrijdingen van de bandbreedtes of naar de grenzen van deze bandbreedtes wordt teruggekeerd door verkopen respectievelijk aankopen. Het bestuur heeft de Beleggingscommissie gemachtigd om het US-dollar risico naar eigen inzicht gedurende het jaar (deels) af te dekken.

Strategische allocatie en risico profiel beleggingen in samenhang met de verplichtingen

Voor de strategische portefeuilverdeling op lange termijn zijn geen streefpercentages vastgesteld, omdat onder meer naar aanleiding van studies op het terrein van het Financieel Toetsings Kader (FTK) is overgegaan naar een dynamische asset allocatie.

Elke drie jaar wordt een zogenaamde ALM-studie verricht, waarbij de verplichtingen en beleggingen in samenhang worden bekeken. Via een geïntegreerde benadering worden de belangrijkste elementen van de financiering van het pensioenfonds op elkaar afgestemd. Deze elementen zijn: premiebeleid, toeslagenbeleid en beleggingsbeleid. In 2012 heeft opnieuw een ALM-studie plaatsgevonden.

De dekkingsgraad van PMA wordt in sterke mate bepaald door de ontwikkeling van nominale marktrentes. Aangezien de looptijd en de omvang van de verplichtingen hoger is dan die van de vastrentende waarden, reageren de verplichtingen veel sterker op wijzigingen van de marktrente dan de beleggingen. Indien de marktrente daalt en hiermee de omvang van de verplichtingen toeneemt en het rendement van de beleggingen niet in dezelfde mate meegroeit, daalt de dekkingsgraad. PMA heeft daarom reeds in 2006 besloten om het renterisico gedeeltelijk af te dekken. De mate van afdekking wordt verhoogd naarmate de rente op de kapitaalmarkt verder stijgt.

Het niveau van de dekkingsgraad is in de tweede helft van 2008 als gevolg van de toen optredende daling van de rente en van de aandelenkoersen onder de toenmalige vereiste dekkingsgraad van 128,5% gekomen. Om die reden is eind maart 2009 een zogenaamd 'lange termijn herstelplan' ingediend bij DNB. Dit herstelplan is door DNB goedgekeurd. Het herstelplan voorziet in een gestaag

herstel van de dekkingsgraad in een periode van 15 jaar, gerekend vanaf 1 januari 2009, gebaseerd op bepaalde veronderstellingen. Op 30 september 2011 was de dekkingsgraad voor het eerst per een maand-ultimo lager dan 105%. Dit betekent dat er op 30 november 2011 een korte termijn herstelplan en een aangepast lange termijn herstelplan aan DNB is ingediend, die vervolgens zijn goedgekeurd. De dekkingsgraad per 31 december 2012 bedroeg 108,7% ¹⁾.

Naast het voldoen aan de in het FTK gestelde eisen en het beheersbaar houden van de beleggingsrisico's streeft PMA ernaar om, met inachtneming van criteria die aan maatschappelijk verantwoord beleggen worden gesteld, een zo hoog mogelijk financieel rendement te behalen, zodanig dat de kans groot is dat de toeslagambitie kan worden gerealiseerd (de toeslagverlening uit de opbrengsten gefinancierd kan worden). PMA streeft naar een gezonde financiële positie en tracht zo goed mogelijk in te spelen op mogelijkheden om de rendementen te verbeteren en de risico's binnen aanvaardbare grenzen te houden. Diversificatie is daarbij belangrijk.

Naast spreiding over verschillende beleggingscategorieën vindt spreiding over verschillende managers plaats. De intentie is het grootste deel van de portefeuille te beleggen in zogenaamde passieve fondsen. Deze fondsen beleggen op een wijze waarbij de benchmark zo dicht mogelijk benaderd wordt. Het resultaat hiervan is dat de rendementsuitslagen ten opzichte van de eigen benchmarks (normportefeuille) niet al te groot kunnen zijn. Tevens zullen de kosten lager zijn dan bij fondsen met een actief beleid.

Maatschappelijk verantwoord rendement

Onderdeel van de beleggingsdoelstelling is het behalen van een zo hoog mogelijk financieel rendement met inachtneming van criteria die aan maatschappelijk verantwoord beleggen worden gesteld. 'Maatschappelijk verantwoord' wordt in de markt ook regelmatig aangeduid met 'duurzaam'. Internationaal worden onder meer de termen 'Environmental, Social & Corporate Governance (ESG)' en 'Social Responsible Investment (SRI)' gehanteerd. SRI combineert de financiële doelstellingen van de belegger met de zorg voor sociale, milieu en ethische aspecten. SRI neemt zowel de financiële aspecten in beschouwing als de invloed van de belegging op de maatschappij.

Er zijn verschillende manieren om het SRI-beleid vorm te geven zoals negatieve screening, waarbij bedrijven die in bepaalde bedrijfstakken actief zijn worden uitgesloten, en de 'best-in-class' benadering, waarbij binnen elke bedrijfstak wordt gekeken welke bedrijven op SRI-criteria het beste scoren. Ook is het mogelijk om het principe van 'insluiting' (in dit kader: het tegenovergestelde van uitsluiting) te volgen waarbij er wordt belegd in bedrijven die bijdragen aan duurzame ontwikkelingen zoals alternatieve energie of duurzame technologieën. Via een 'engagement' benadering gaat de belegger de dialoog aan met bedrijven waarin wordt geïnvesteerd om deze te stimuleren de duurzaamheid van de bedrijfsvoering te verbeteren.

In 2012 heeft PMA het invullen van het duurzame beleggingsbeleid voortgezet. Circa 41% van de aandelenportefeuille bestaat uit beleggingen die aan SRI-criteria voldoen. Circa 2% van de vastrentende portefeuille is voorts belegd in microfinanciering. In de categorie alternatieve beleggingen is 22% in een duurzaam fonds voor schone energie geïnvesteerd.

Voor de gehele beleggingsportefeuille geldt dat externe vermogensbeheerders mede worden beoordeeld op de wijze waarop zij omgaan met ESG principes.

¹⁾ Gebaseerd op de door DNB aangegeven rentetermijnstructuur met UFR en 3-maandsmiddeling.

4.2 Beleggingsportefeuille

Eind 2012 was de omvang van het belegd vermogen € 1.868 miljoen. Eind 2011 bedroeg dit € 1.272 miljoen, zodat het belegd vermogen in 2012 per saldo met € 596 miljoen is toegenomen. De vrijwillige aansluiting van Pensioenfonds Mediq heeft hier ook een grote bijdrage aan geleverd.

Ontwikkeling van de beleggingsportefeuille

In onderstaande tabel zie je hoe in de afgelopen 5 jaar de opbouw van de portefeuille per balansdatum zich heeft ontwikkeld.

De beleggingen luiden hoofdzakelijk in euro's. Een deel van de portefeuille (per 31 december 2012: 25% en per 31 december 2011: 18%) heeft betrekking op beleggingen in Amerikaanse aandelen en in US-dollars luidende commodities. Gedurende 2012 is het US-dollar risico op die aandelen en commodities voor circa de helft afgedekt. De overige valuta's (onder andere GBP, JPY, AUD, HKD) hebben ieder een belang van minder dan een 1% van de portefeuille en gezien de relatief zeer geringe omvang daarvan wordt het daaruit voortvloeiende valutarisico niet afgedekt.

ONTWIKKELING VAN DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE IN %

Ultimo	2012	2011	2010	2009	2008
Vastrentend ¹⁾	42	43	39	39	43
Zakelijk					
– Aandelen	42	40	33	40	34
<i>waarvan:</i>					
<i>Europa</i>	39	35	48	40	45
<i>Amerika</i>	33	31	31	19	17
<i>Azië-Pacific</i>	15	14	0	8	9
<i>Opkomende landen</i>	11	13	11	22	17
<i>Wereldwijd</i>	2	7	10	11	12
– Vastgoedfondsen	10	12	13	14	18
<i>waarvan:</i>					
<i>Niet beursgenoteerd</i>	89	85	82	78	85
<i>Beursgenoteerd</i>	11	15	18	22	15
Subtotaal zakelijk	52	52	46	54	52
Alternatives	2	2	3	3	2
Liquiditeiten	4	3	12	4	3
Totaal	100	100	100	100	100

1) Hoofdzakelijk Europa. In deze opstelling is uitgegaan van de waarde van de vastrentende beleggingen inclusief opgelopen rente. In de jaarrekening wordt de opgelopen rente niet onder 'beleggingen' verantwoord maar onder 'lopende interest'.

RENDEMENT VAN DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE TEN OPZICHTE VAN DE BENCHMARK IN %

	2012 Portefeuille	2012 Benchmark	2011 Portefeuille	2011 Benchmark
Vastrentende waarden	11,1	9,8	8,4	8,1
Aandelen	21,9	15,6	-11,4	-8,6
Vastgoed	3,6	8,2	-0,4	0,5
Alternatives	-0,6	-1,9	-4,2	-2,0
Totaal-generaal	14,8%	11,4%	-1,5%	-0,5%

4.3 Rendement

Het rendement bestaat uit directe beleggingsopbrengsten plus indirecte beleggingsresultaten (vermogenswinsten of -verliezen plus resultaten bij aan- en verkopen).

De totale beleggingsopbrengsten bedroegen in 2012 afgerond € 216 miljoen, versus minus € 21 miljoen in 2011. Zowel de directe als indirecte beleggingsopbrengsten waren dit jaar positief. Het rendement van PMA over 2012 kwam daardoor uit op 14,8%. In 2011 bedroeg het rendement minus 1,5%. Het portefeuillerendement over 2012 was 3,4% hoger dan de benchmarkontwikkeling van 11,4%.

In het vervolg van deze paragraaf wordt per beleggingscategorie een toelichting gegeven op de gerealiseerde rendementen.

De beleggingsopbrengsten van liquide middelen bestaan uit ontvangen rente en valutakoers verschillen. De eerste is minimaal als gevolg van de lage rente en de laatste is ongeveer € 2,5 miljoen. Dit kan niet goed in een rendementscijfer worden uitgedrukt.

Zonder de afdekking van het US-dollar risico zou het totale rendement over 2012 bijna 0,6% lager zijn geweest.

De volgende twee tabellen laten achtereenvolgens zien wat de rendementen per beleggingscategorie geweest zijn in de kwartalen van 2012, en hoe de ontwikkeling is geweest van de cumulatieve rendementen per kwartaaleinden.

RENDEMENTEN 2011 PER KWARTAAL IN %

	2012 K1	2012 K2	2012 K3	2012 K4
Vastrentende waarden	3,0	1,9	3,3	2,5
Aandelen	10,3	-2,2	10,4	2,4
Vastgoed	1,7	0,5	1,2	0,2
Alternatives	2,0	-6,5	10,4	-5,5
Totaal-generaal	5,9	0,1	6,1	2,1

RENDEMENTEN 2011 PER KWARTAAL CUMULATIEF IN %

	2012 K1	2012 t/m K2	2012 t/m K3	2012 t/m K4
Vastrentende waarden	3,0	5,0	8,4	11,1
Aandelen	10,3	7,8	19,1	21,9
Vastgoed	1,7	2,2	3,4	3,6
Alternatives	2,0	-4,7	5,2	-0,6
Totaal-generaal	5,9	6,0	12,5	14,8

Tenslotte een overzicht van de beleggingsrendementen over de afgelopen 5 jaar.

RENDEMENT VAN DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE IN DE LAATSTE 5 JAAR IN %

	2012	2011	2010	2009	2008
Vastrentende waarden	11,1	8,4	5,7	6,9	9,1
Aandelen	21,9	-11,4	19,5	37,1	-48,7
Vastgoed	3,6	-0,4	1,7	1,2	-16,6
Alternatives	-0,6	-4,2	10,7	11,8	-44,7
Totaal	14,8	-1,5	9,9	16,0	-24,7

Rendement per beleggings-categorie

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille wordt gedeeltelijk intern en gedeeltelijk extern beheerd. Het grootste deel van het intern beheerde deel van de vastrentende portefeuille wordt aangehouden ter afdekking van het rentemismatchrisico tussen de langlopende verplichtingen en de korterlopende beleggingen.

De vastrentende waarden behaalden een rendement van plus 11,1%, bij een benchmarkontwikkeling van 9,8%. Zowel de Europese vastrentende waarden als de obligaties in opkomende markten lieten een hoog rendement zien. Ook de microfinancieringsfondsen deden het goed.

Per 31 december 2012 kende PMA de volgende vastrentende beleggingen:

Europa fondsen, staatsleningen en credits:

- BlackRock Euro Core Bond Fund
- PIMCO Euro Bond Fund

Staatsleningen van Emerging Markets:

- BNP Paribas Bond World Emerging Local Fund

Inflation Linked Bond fondsen:

- Black Rock Global Inflation Linked Bond Fund
- PIMCO Global Real Return Fund

Microkredietfondsen:

- ResponsAbility Global Microfinance Fund B
- SNS Microfinance Fund II
- Triodos Microfinance Fund

Intern beheerde posities:

- Veertien langlopende Nederlandse en Duitse staatsleningen; deze worden aangehouden ten behoeve van het gedeeltelijk afdekken van het rentemismatchrisico
- 6,086% ING Registered Promissory Note 2013
- 5,5% Deutsche Bank Note 2018

Aandelen

Aandelen behaalden een rendement van 21,9% bij een benchmarkontwikkeling van 15,6%. Met name het aandelenfonds in de toekomstige opkomende markten (zogenaamde 'frontier markten') en het Japanse aandelenfonds lieten een hoog rendement zien, dat ook duidelijk beter was dan de benchmark. Daarnaast presteerden de Europese actief beheerde aandelenfondsen zowel qua absoluut rendement als ten opzichte van de benchmark goed. Tenslotte heeft de oplossing van een dispuut met een vermogensbeheerder uit een vorig boekjaar positief bijgedragen aan het rendement en daarmee de outperformance.

In de aandelenportefeuille waren per eind december 2012 de volgende fondsen aanwezig:

Europa:

- BlackRock Europe Alpha Tilts Fund
- Danske Euro Small Cap Fund
- Kempen SeNSE Fund
- Theodoor Gilissen Sustainable Euro Index Fund

Noord Amerika:

- Standard & Poor's 500 Tracker
- Hector Eagle US Small Cap Fund
- Theodoor Gilissen Sustainable North America Index Fund
- T.Rowe Price Blue Chip Growth Fund
- T.Rowe Price Equity Income Fund

Japan

- Aberdeen Global Japanese Equity Fund

Asia Pacific (mature en emerging)

- Morgan Stanley INVF Asia Pacific Equity Fund

Emerging Markets:

- Dimensional Emerging Markets Value Fund Class B
- Morgan Stanley Galaxy Frontier Emerging Markets Fund

Private Equity:

- Partners Group Private Equity Secondary 2008 Fund (wereld – private equity)
- Partners Group Private Equity Secondary 2011 Fund (wereld – private equity)

Vastgoed

De vastgoedbeleggingen van PMA behaalden in 2012 een rendement van 3,6%. De ontwikkeling van de benchmark was plus 8,2%, waardoor er in 2012 sprake was van een underperformance op vastgoed.

Met name de beleggingsparticipaties in Nederlandse kantoren, het Nederlandse en Europese logistieke en het Scandinavische onroerend goed hebben door een negatief rendement gezorgd voor de achterblijvende resultaten van de vastgoedbeleggingen. Deze fondsen hebben in het algemeen een vooraf vastgestelde looptijd. Vanuit de gedachte dat vastgoedbeleggingen in zekere mate een afdekking vormen van het inflatierisico is een Euro obligatie index (looptijd 1-3 jaar) verhoogd met een opslag van 1%, als benchmark gekozen. Het rendement van deze benchmark was in 2012 4,8%.

Het beursgenoteerde vastgoedfonds, dat circa 9% van de vastgoedportefeuille uitmaakte per eind 2012, behaalde dit jaar een rendement van 28% na een teleurstellend 2011.

In december is er tenslotte via een nieuw wereldwijd mandaat voor het eerst belegd in beursgenoteerd onroerend goed buiten Europa. Deze belegging maakte per eind 2012 28% van de vastgoedportefeuille uit.

Via de volgende posities was PMA op 31 december 2012 in vastgoed belegd:

Niet beursgenoteerde participaties:

- Aberdeen European Balanced Property Fund Sicav
- Eurindustrial NV
- CBRE Dutch Office Fund I BV
- CBRE Dutch Office Fund II BV
- CBRE Dutch Residential Fund I BV
- CBRE Dutch Retail Fund I BV
- CBRE Dutch Retail Fund II BV
- CBRE Logistics Property Fund Europe CV
- CBRE Real Estate Nordic Property Fund

Beursgenoteerde participatie:

- Kempen Best Selection European Property Fund
- Pramerica Global Real Estate Equities

Infrastructuurfonds:

- BNP Paribas Clean Energy Fund

Alternatives

De alternativesportefeuille van PMA bestaat eind 2012 helemaal uit commodities. Over deze alternatives werd in 2012 een totaalrendement van minus 0,7% behaald. De ontwikkeling van de benchmark over dezelfde periode was minus 1,9%.

De volgende fondsen waren ultimo 2012 in portefeuille:

- BlackRock Commodity Energy Fund
- BlackRock Commodity Non Energy Fund
- Robeco Commodities Fund

4.4 Vrijstelling Wet BPF en de Z-score

In de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds is een vrijstellingsregeling opgenomen, welke aan werkgevers een aantal gronden geeft voor vrijstelling van de verplichte deelname aan het bedrijfstakpensioenfonds. Een daarvan is het beleggingsresultaat in vergelijking tot de eigen doelstellingen, de eigen benchmarks, ook wel normportefeuille genoemd. Daartoe dienen de pensioenfondsen sedert medio 1998 ieder jaar een score te berekenen, de zogenaamde Z-score. Als het gemiddelde van de Z-score over de laatste 5 jaren niet kleiner is dan min 1,28 is er uit het oogpunt van

de behaalde beleggingsresultaten geen grond voor vrijstelling volgens de wet. Ter wille van de presentatie wordt er tegenwoordig 1,28 bij de uitkomsten van deze performancetoets opgeteld.

Ten einde het Z-score risico zo klein mogelijk te houden houdt PMA een beleggingsportefeuille aan die dicht bij de normportefeuille ligt, hetgeen blijkt uit onderstaande tabel. Per categorie wordt in de nota beleggingsbeleid een normgewicht vastgelegd waar de feitelijke opbouw binnen een bepaalde bandbreedte omheen mag bewegen.

BELEGGINGSPORTEFEUILLE IN %

Categorie	Ultimo 2012	Ultimo 2012	Ultimo 2011	Ultimo 2011
	Feitelijke opbouw	Normgewicht	Feitelijke opbouw	Normgewicht
Vastrentend	42	39	43	42
Aandelen	41	41	40	37
Vastgoedfondsen	10	15	12	16
Alternatives	2	3	2	3
Liquiditeiten	4	2	3	0

De onderweging ultimo 2012 in de categorie Vastgoed en overweging op Vastrentend is bewust gekozen vooruitlopend op de wijziging van de normportefeuille per 1 januari 2013. Per die datum wordt vastrentend uitgebreid naar 48% (+9%) ten koste van aandelen (-4%) en vastgoed (-5%).

De uitkomst van de toets over de periode 2008 tot en met 2012 bedraagt voor PMA minus 0,74. Na de bovengenoemde presentatiecorrectie wordt dit plus 0,54. De performancetoets is daarmee gehaald. Hieronder staat de tabel en een grafiek met in de afgelopen jaren de Z-score, de cumulatieve Z-score en de performancetoets (laatstgenoemde inclusief presentatiecorrectie).

Z-SCORE

	2008	2009	2010	2011	2012
Z-score	-2,80	-0,04	-0,23	-0,62	2,04
Z-score cumulatief	-0,48	-0,99	-1,68	-3,43	-1,65
Performancetoets (+ correctie)	1,07	0,84	0,53	-0,25	0,54

De totale beleggingsopbrengsten
bedroegen in 2012 afgerond
€ 216 miljoen

Het rendement van PMA over 2012 kwam uit op 14,8%

Het rendement was 3,4% hoger dan de benchmark-
ontwikkeling van 11,4%

Eind 2012 was de omvang van het belegd vermogen € 1.868 miljoen

5

Financiële positie

5.1 Resultaten

Het saldo van baten en lasten in 2012 is € +153,7 miljoen (2011: € -223,4 miljoen). In onderstaand overzicht treft u hiervan een specificatie aan.

SAMENSTELLING VAN HET RESULTAAT x € 1.000

	2012	2011
Resultaat op premies	-969	118
Resultaat op interest	121.801	-232.652
Resultaat op toeslagverlening	0	0
Resultaat op levensverwachting	1.714	2.646
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-360	5.750
Resultaat op kosten	327	575
Resultaat op mutaties/diversen	9.489	140
Bijzondere oorzaken	21.658	0
Overige resultaten	0	0
Totaal resultaat boekjaar	153.660	-223.423

De belangrijkste resultaatbronnen zijn de premies en de rendementen. Het resultaat op premies is sterk afhankelijk van de rentetermijnstructuur (RTS) primo boekjaar. Door de gedaalde RTS eind 2012 ten opzichte van de RTS eind 2011 is het resultaat op premies afgenomen. De indirecte beleggingsopbrengsten zijn ten opzichte van 2011 flink gestegen. Als bijzonder resultaat staat de aanpassing naar aanleiding van nieuwe ervaringssterftetabellen geboekt. De resultaatbronnen worden hieronder verder toegelicht.

Het resultaat 2012 wordt toegevoegd aan de overige reserves.

Resultaat op premies

Het resultaat op premie van het fonds wordt op de volgende pagina weergegeven.

Voor een uitgebreide toelichting op het resultaat op premie, de kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie verwijzen wij naar de 'Toelichting op de staat van baten en lasten' in de Jaarrekening.

Resultaat op premie x € 1.000	2012	2011
Ontvangen premie	87.680	67.900
<i>Besteding premie:</i>		
Financiering actuariële premie	80.096	57.019
Technische risicopremie overlijden	2.764	3.306
Technische risicopremie arbeidsongeschiktheid	3.504	5.424
Financiering kosten	2.285	2.033
Totaal	88.649	67.782
Resultaat	-969	118

Resultaat op intrest x € 1.000	2012	2011
<i>Opbrengsten:</i>		
Directe beleggingsopbrengsten inclusief beleggingskosten	19.755	20.359
Indirecte beleggingsopbrengsten	196.314	-41.089
	216.069	-20.730
<i>Benodigd:</i>		
Rentetoevoeging aan de VPV	-22.475	-13.526
Effect wijziging rentetermijnstructuur op de VPV	-71.782	-198.396
Totaal	121.812	-232.652

Resultaat op interest

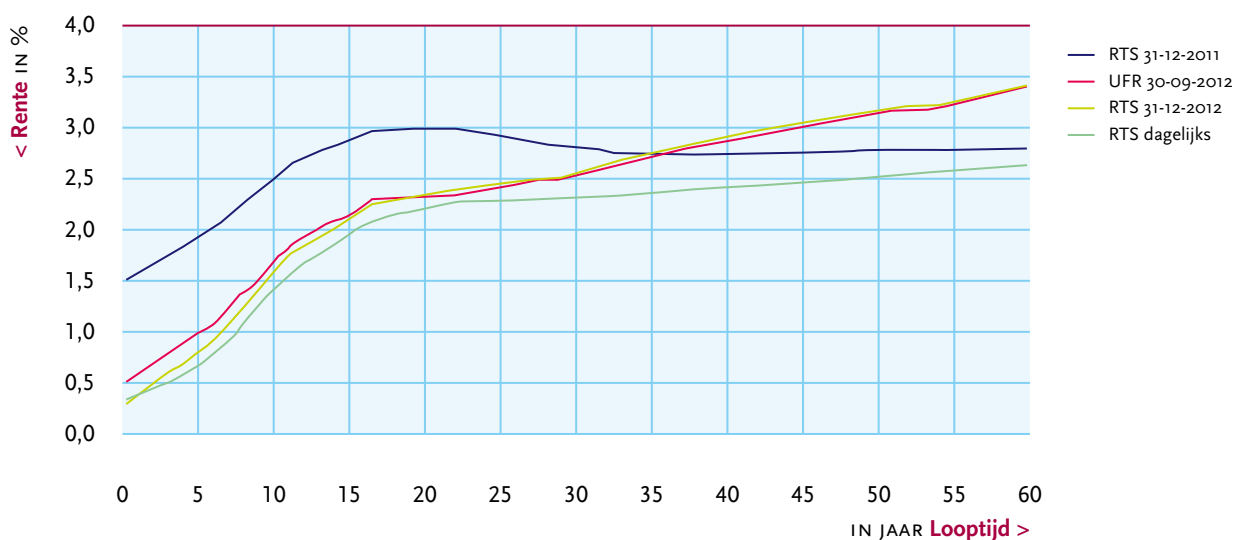
Het resultaat op interest is één van de meest cruciale componenten van het resultaat van het fonds. De specificatie van deze post ziet u in bovenstaande tabel.

De indirecte beleggingsopbrengsten zijn in 2012 aanzienlijk beter dan in 2011. Dit wordt met name veroorzaakt door de koersstijgingen van de zakelijke waarden.

De rekenrente aan het eind van 2012 is iets lager dan eind 2011. De forward curve heeft vanaf de invoering van de UFR per september 2012 een duidelijk andere vorm dan eind 2011. Bij langere looptijden leidt de UFR tot hogere rentes en heeft daarmee een verlagend effect op de VPV. Doordat op korte termijn de daling zwaarder weegt, is de VPV in 2012 uiteindelijk toch hoger geworden, wat een negatief effect heeft op het resultaat. In onderstaande grafiek is de feitelijke RTS eind 2011, de UFR curve eind 2012 en de feitelijke RTS eind 2012 weergegeven.

ONTWIKKELING VAN DE REKENRENTE IN %

	2013	2017	2022	2027	2032	2037	2042	2047	2052	2057	2062	2072
RTS 31-12-2011	1.54	1.95	2.61	2.93	2.93	2.82	2.72	2.71	2.70	2.72	2.74	2.77
UFR 30-09-2012	0.57	1.04	1.85	2.26	2.32	2.43	2.60	2.78	2.93	3.06	3.17	3.34
RTS 31-12-2012	0.35	0.88	1.74	2.23	2.36	2.48	2.64	2.81	2.96	3.09	3.20	3.36
RTS dagelijks	0.32	0.75	1.59	2.08	2.24	2.29	2.30	2.37	2.43	2.48	2.53	2.59

Resultaat op toeslagverlening

PMA streeft er naar de pensioenen van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden jaarlijks te verhogen, voor zover de middelen van het fonds dit toelaten. Het beleid hierbij is het streven naar waarde- en welvaartsvastheid. Deze verhogingen worden altijd gefinancierd uit de beschikbare middelen van het fonds.

De toeslagverlening van het fonds valt in categorie D1 van de door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uitgebrachte toeslagenmatrix.

Dit houdt in dat:

- het fonds als toeslagambitie een ex ante index heeft: de algemene loonindex van de sector en
- deze toeslagambitie wordt vormgegeven door het beleggingsbeleid: in de premie zit geen opslag die aangemerkt is voor toekomstige toeslagen, noch wordt er beleidsmatig een reserve voor aangehouden.

Het bestuur heeft eind 2012 het besluit genomen om geen toeslag per 1 januari 2013 te verlenen over 2012. Ook in het ingediende herstelplan van 2011 is niet voorzien in een toeslagverlening.

Resultaat op levensverwachting

Bij de analyse van het resultaat op levensverwachting wordt een onderscheid gemaakt tussen het resultaat op langlevensverwachting en op kortlevensverwachting. Het resultaat op langlevensverwachting heeft betrekking op die pensioenen, waarbij de uitkeringen afhankelijk zijn van het in leven zijn van de verzekerden (zoals ouderdomspensioenen). Het resultaat op kortlevensverwachting heeft betrekking op die pensioenen, waarbij de uitkeringen afhankelijk zijn van het overlijden van de verzekerden (zoals nabestaandenpensioenen).

Resultaat op levensverwachting x € 1.000	2012	2011
Resultaat op langlevens	2.148	1.024
Resultaat op kortlevens	-1.325	235
Resultaat ANW hiaat	950	1.438
Premie herverzekering	-59	-51
Totaal	1.714	2.646

De uitsplitsing van het resultaat op levensverwachting is weergegeven in de tabel bovenaan.

Het totale sterfteresultaat leidde in het boekjaar tot een winst voor het fonds. Voor het kortlevensrisico is via een zogenaamde stoplossdekking een herverzekering afgesloten. Deze herverzekering komt na afloop van de contractperiode (31 december 2012) tot een mogelijke uitkering, indien de totale toename van de VPV door overlijden hoger is dan 125% van de risicopremies. Dat is niet het geval.

Resultaat op arbeidsongeschiktheid

Bij intredende arbeidsongeschiktheid is er reglementair sprake van een vrijstelling van premiebetaling voor werkgever en deelnemer, terwijl de pensioenopbouw wordt voortgezet. Daarnaast kan er sprake zijn van een WIA-uitkering. Deelnemers komen niet meer in aanmerking voor een WAO-hiaat uitkering. Dit betreft dan ook alleen ingegane uitkeringen. Het recht op premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid wordt voor schadegevallen bepaald als de contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw. Tevens kan er sprake zijn van een schadelast als gevolg van het uit te keren WIA-pensioen aan een deelnemer.

Het resultaat op arbeidsongeschiktheid is als volgt

Resultaat op arbeidsongeschiktheid x € 1.000	2012	2011
<i>Premievrijstelling:</i>		
Beschikbare premie	3.047	4.747
Waargenomen invalidering/revalidering (VPV)	-3.557	-2.215
	-510	2.532
<i>WIA/WAO-hiaat:</i>		
Beschikbare premie	457	678
Waargenomen invalidering/revalidering (VPV)	25	103
	482	781
Wijziging voorziening uitlooprisico AO	-770	1.588
Resultaat in verband met anticumulatie (VPV)	438	849
Totaal	-360	5.750

ontstaan.

De aan het arbeidsongeschiktheidsrisico toegekende premie is dit boekjaar lager dan de feitelijke benodigde premie. Op basis van bovenstaand overzicht kan worden geconcludeerd dat de beschikbare premie in 2012 onvoldoende was om de opgetreden schade te dekken. In 2011 was dit wel ruim voldoende. De beschikbare premie in 2012 is naar aanleiding van significante overschotten in eerdere jaren verlaagd. Het resultaat op premievrijstelling wordt bijna gecompenseerd door het resultaat op WIA/WAO hiaat.

Het resultaat in verband met anticumulatie houdt in dat het fonds bij uitkeringen aan (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers rekening houdt met AO-uitkeringen vanuit overheidswege aan de betreffende deelnemers.

De voorziening uitlooprisko arbeidsongeschiktheid aan het eind van het jaar is gelijk aan twee maal de nieuwe risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico. Per 31 december 2012 komt deze voorziening uit op 7.008. De mutatie in de voorziening van 770 komt ten laste van het resultaat op arbeidsongeschiktheid.

Resultaat op kosten

De werkelijke uitvoeringskosten van het fonds dienen te worden gedekt uit beschikbaar komende opslagen voor excasso- en administratiekosten. Voor dekking van administratiekosten komt 0,75% van de pensioengrondslagen van de deelnemers beschikbaar. Voor de dekking van excassokosten komt 2% van de actuarieel vrijgevallen uitkeringen beschikbaar.

Resultaat op mutaties en diversen

Onder mutaties worden diverse resultaten geboekt, zoals het verschil in actuariële uitkeringen en werkelijke uitkeringen, waardeoverdrachten en correctie van deelnemergegevens. Het resultaat is weergegeven in de tabel op pagina 49.

Het resultaat op waardeoverdrachten wordt veroorzaakt door de gehanteerde systematiek voor berekeningen voor waardeoverdrachten enerzijds en de

verwerking in de voorziening anderzijds. De tarieven voor berekeningen van de overdrachtswaarde zijn gebaseerd op een vaste rekenrente (2012: 2,802% en 2011: 2,984%), terwijl de verwerking van de mutaties is gebaseerd op de rentetermijnstructuur. Daarnaast is er een verschil in gehanteerde overlevingstafel.

De post 'correcties / mutaties' wordt grotendeels verklaard door eerdere expiraties van pensioenen dan verwacht (€ 565k) en een positief resultaat op pensioneringen (€ 212k). Daarnaast bevat deze post correctiemutaties.

Bijzondere oorzaken

Onder de bijzondere oorzaken vallen posten die een incidenteel karakter hebben.

Eind 2012 is de VPV gebaseerd op nieuwe prognosetabellen en ervaringssterfte (zie ook paragraaf 5.2). De daling van de VPV die hieruit voortkomt (-1,3%) is volledig ten gunste van het resultaat gekomen. In 2011 was deze post nihil. Er waren geen andere incidentele bijzondere posten.

5.2 Voorziening Pensioenverplichtingen

Pensioenfondsen en verzekeraars dienen voor de berekening van levensverwachtingen van deelnemers (actuele) sterftetabellen te hanteren, zoals die van het Actuarieel Genootschap (AG). Het bestuur van PMA hanteert ultimo 2012 de nieuwste AG prognosetafel die op 10 september 2012 is gepubliceerd. Hierin wordt op basis van de meest recente waarnemingen ten aanzien van de levensverwachting van de gehele bevolking een prognosetafel gemaakt voor de 2012-2062.

Ten behoeve van de correctie voor ervaringssterfte werd in 2011 gebruik gemaakt van geslachts- en leeftijdsafhankelijke correctiefactoren volgens de 'ES-P1'-tabel, waarbij voor de vrouwen uit werd gegaan van de correctiefactoren voor de mannen. Towers Watson heeft op dezelfde 10 september 2012 haar eigen ervaringssterftemodel uitgebracht,

Resultaat op kosten x € 1.000	2012	2011
<i>Beschikbaar voor kosten</i>		
Uit uitkeringen (VPV)	572	515
Uit premies	2.285	2.033
	2.857	2.548
<i>Gemaakte kosten</i>		
Administratiekosten (excl. beleggingskosten)	-2.530	-1.973
Totaal	327	575

Resultaat op mutaties/diversen x € 1.000	2012	2011
Uitkeringen (inclusief afkopen)	140	-108
Overgenomen pensioenverplichtingen (individueel)	-55	-442
Overgenomen pensioenverplichtingen (collectief)	8.955	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	16	0
Correcties/mutaties	433	690
Totaal	9.489	140

Bijzondere oorzaken x € 1.000	2012	2011
Effect hanteren nieuwe overlevingstafels	21.658	0
Totaal	21.658	0

gebaseerd op CBS gegevens. Dit model houdt rekening met de fondsspecifieke kenmerken van PMA, zoals inkomensniveau gecombineert met sector.

Hoewel de trend in de AG Prognosetabellen wijst op hogere levensverwachtingen en een stijging van de VPV met 0,8%, is het resultaat van de specifieke Towers Watson correcties dat er een lagere voorziening volstaat. Uit het correctiemodel volgt een aanpassing van de VPV van -2,1%, zodat per saldo het effect -1,3% is.

In boekjaar 2011 is de voorziening uitloopriscio arbeidsongeschiktheid (gepresenteerd als overige voorzieningen) vastgesteld gelijk aan anderhalf maal de risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico. Uit de analyse in 2011 is gebleken dat de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid naar beneden kan worden bijgesteld (wijziging van 1,75% naar 1%). Voor boekjaar 2012 is de voorziening reeds vastgesteld gelijk aan twee maal de nieuwe (lagere) risicopremie.

5.3 Vermogen en dekkingsgraad

De financiële positie van het fonds kan worden vastgesteld aan de hand van de dekkingsgraad op basis van marktwaarde. Deze is gelijk aan de verhouding tussen het belegd vermogen en de relevante technische voorzieningen.

Op basis van de Pensioenwet en het daarbij behorende Financieel Toetsingskader is sprake van een tweetal toetsingsgrenzen: het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen.

Minimaal vereist eigen vermogen PMA

De Pensioenwet en de Wet verplichte beroeps-pensioenregeling bepalen dat fondsen dienen te beschikken over een minimaal vereist eigen vermogen. Dit vloeit voort uit de richtlijn pensioeninstellingen (2003/41/EG). Daarbij is tevens aangegeven dat dit minimaal vereist eigen vermogen circa 5% bedraagt van de technische voorzieningen. Het minimaal vereist eigen vermogen kan ook exact worden berekend in plaats van het hanteren van de standaard 5%. Het minimaal vereist eigen vermogen wordt dan bepaald door het al dan niet aanwezig zijn van beleggingsrisico's en door beheerslasten en risico's die voortkomen uit de pensioenregeling, waaronder nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor PMA bedraagt het berekende minimaal vereist eigen vermogen 105,0% per 31 december 2012 (105,0% per 31 december 2011).

Een situatie van dekkingstekort bestaat, wanneer de dekkingsgraad aan het einde van een kwartaal onder de 105% (100% vermeerderd met het minimaal vereist eigen vermogen) ligt. Dat is in 2011 en 2012 het geval geweest. Aan het einde van 2012 was de aanwezige dekkingsgraad van PMA hersteld naar 108,7% (eind 2011: 99,6%).

Vaststelling van het vereist eigen vermogen

Het fonds stelt het **vereist eigen vermogen** zodanig vast dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het vermogen van het fonds binnen één jaar daalt tot onder de VPV. Voor de vaststelling hiervan dient in principe het door DNB vastgestelde standaardmodel te worden gehanteerd. Het vereist eigen vermogen op basis van het standaardmodel wordt vastgesteld met de zogenaamde S-wortelformule. De berekening van de vereiste dekkingsgraad ziet u in de tabel op pagina 51.

Er is een reservetekort, wanneer het fonds een vrij vermogen heeft dat kleiner is dan het vereist eigen vermogen. Het vereist eigen vermogen van PMA is per 31 december 2012 gelijk aan 26,2% van de VPV. De vereiste dekkingsgraad bedraagt 100% plus het vereist eigen vermogen, dus totaal 126,2% (eind 2011: 128,5%). Zowel in 2011 als in 2012 was er bij PMA sprake van een reservetekort.

De vermelde factoren S1 tot en met S6 zijn de risicofactoren van het fonds; deze worden onderstaand nader toegelicht:

S1 = renterisico

Renterisico is potentieel één van de belangrijkste risico's voor pensioenfondsen. In het standaardmodel is een berekening voorgeschreven die bepaalt hoeveel vereist eigen vermogen (S1) hiervoor moet worden aangehouden.

De verplichtingen van PMA hebben een veel langere gemiddelde looptijd dan de bezittingen. Vanwege deze mismatch op de balans loopt een fonds renterisico. Immers als de rente daalt, nemen de verplichtingen veel sterker toe dan de waarde van de bezittingen. Het standaardmodel bevat voorgeschreven rentescenario's (verschuiving actuele rentecurve via voorgeschreven rentefactoren) om het vereist eigen vermogen voor dit risico te bepalen. Het renterisico is bij PMA hoger dan bij het gemiddelde pensioenfonds in Nederland, enerzijds omdat de gemiddelde looptijd van de verplichtingen van het fonds hoger is dan het gemiddelde van de Nederlandse pensioenfondsen, en anderzijds omdat de mate waarin dit renterisico is afgedekt relatief beperkt is (zie paragraaf 3.1).

BEREKENING DEKKINGSGRAAD x € 1.000

	2012	2011
Vermogen	1.867.494	1.272.319
Technische voorzieningen	1.718.745	1.277.229
'S wortel formule'		
S1: Renterisico	192.900	165.272
S2: Zakelijke waarden risico	281.500	167.515
S3: Valutarisico	151.400	89.015
S4: Commodities risico	13.900	8.322
S5: Kredietrisico	25.400	18.572
S6: Verzekeringstechnisch risico	90.300	67.387
Diversificatie effect (en iteratie)	-305.200	-206.340
Vereist eigen vermogen (standaardmodel)	450.200	309.743
Aanwezig eigen vermogen	148.749	-4.910
Minimaal vereist eigen vermogen	85.915	63.861
Technische voorzieningen incl. vereist eigen vermogen	2.168.945	1.586.972
Aanwezige dekkingsgraad	108,7%	99,6%
Vereiste minimaal aanwezige dekkingsgraad	105,0%	105,0%
Vereiste dekkingsgraad op basis van aanwezige portefeuille	126,2%	124,3%
Vereiste dekkingsgraad op basis van strategische portefeuille	124,1%	128,5%

S2 = aandelen- en vastgoedrisico

De waarde van aandelen en vastgoed kan fluctueren. PMA heeft een relatief groot deel van haar vermogen in dergelijke zakelijke waarden belegd. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor aandelen- en vastgoedrisico (S2) voorgeschreven. Deze behelst het effect van een daling van de beursgenoteerde aandelen in ontwikkelde markten met 25%, een daling van de aandelen emerging markets met 35%, een daling van private equity met 30% en een daling van het indirect vastgoed met 25%. Tussen de hier onderscheiden risico's wordt een correlatie van 0,75 gehanteerd (zie paragraaf 3.1 onderdeel 'Koersrisico').

S3 = valutarisico

Valutarisico betreft het risico dat de waarde van de beleggingen in vreemde valuta verslechtert als gevolg van veranderingen van vreemde valutakoersen. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor valutarisico (S3) voorgeschreven. Het scenario voor valutarisico is een daling van alle valuta ten opzichte van de euro met 20%.

De kans dat de wisselkoers van vreemde valuta verslechtert t.o.v. de euro betekent een risico voor PMA omdat verplichtingen in euro luiden en bezittingen (deels) in vreemde valuta. Dit risico is bij PMA echter beperkt, omdat de valutarisico's voor

een groot deel worden afgedekt (zie paragraaf 3.1 onderdeel 'Valutarisico').

S4 = grondstoffenrisico

PMA belegt in grondstoffen (commodities). Ook deze beleggingen kunnen in waarde dalen. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffenrisico (S4) voorgeschreven. De waarde van deze parameter bedraagt 30%.

S5 = kredietrisico

PMA loopt het risico dat de gemiddelde creditspread wijzigt en daarmee de waarde van bepaalde beleggingen zoals bedrijfsobligaties. Onder 'creditspread' wordt verstaan: het verschil tussen het effectieve rendement op een verzameling kasstromen waarvan de uitkering afhangt van de kredietwaardigheid van tegenpartijen en het effectieve rendement op dezelfde verzameling kasstromen indien die met volledige zekerheid tot uitkering zouden komen. Het risico op een faillissement wordt in het model verondersteld nihil te zijn. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor kredietrisico (S5) voorgeschreven. Het kredietrisico wordt bepaald aan de hand van een stijging van de gemiddelde creditspread van de kredietgevoelige beleggingen van het fonds met 40%.

Het risico is aanwezig dat de gewogen gemiddelde creditspread van de kredietgevoelige beleggingen stijgt. Een oorzaak van deze stijging is bijvoorbeeld een verslechterd vooruitzicht van de economische groei. Bij een toename van de creditspread neemt de waarde van de beleggingen af. Naast bedrijfsleningen kunnen in ieder geval vorderingen op een tegenpartij, bijvoorbeeld een herverzekeraar, of onderhandse derivatencontracten blootstaan aan kredietrisico (zie paragraaf 3.1).

S6 = verzekeringstechnische risico

Voor de bepaling van het vereist vermogen voor het verzekeringstechnisch risico (S6) zijn geen berekeningen voorgeschreven. Fondsen moeten in het standaardmodel zelf de omvang van het verzekeringstechnisch risico vaststellen. Bij de bepaling van de omvang van dit risico is rekening gehouden met het procesrisico (zie paragraaf 3.3 'Niet-financiële risico's'), NSA (negatieve stochastische afwijking) en onzekerheid met betrekking tot de sterftetrend.

In het FTK zijn ook nog de risicofactoren liquiditeitsrisico (S7), concentratierisico (S8) en operationeel risico (S9) gedefinieerd. Deze worden vooralsnog op nul gesteld; een korte toelichting treft u onderstaand aan:

S7 = liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico kan ontstaan bij pensioenfondsen op het moment dat zij niet over voldoende liquide financiële middelen beschikken om op het beoogde moment aan de pensioenuitkeringenverplichtingen te voldoen. Omdat het merendeel van de pensioenfondsen meer premie ontvangsten heeft dan uitgaven is er om die reden het liquiditeitsrisico in het financieel toetsingkader gesteld op 0%. Op het moment dat de pensioenuitkeringverplichtingen groter zijn dan de te ontvangen pensioenpremies loopt het pensioenfonds liquiditeitsrisico. Deze situatie is bij PMA niet aan de orde.

Een tweede reden voor liquiditeitsrisico zou het bijstorten van onderpand voor aanwezige rente of valutaderivaten of andere derivaten kunnen zijn na een beweging in de onderliggende waarde. Indien voor deze betalingen illiquide beleggingen nodig zijn kan dit nadelige gevolgen hebben voor de te ontvangen prijs van de betreffende beleggingen. PMA maakt wel gebruik van valutaderivaten. Het daar uit voortvloeiende valutarisico is echter verwaarloosbaar ten opzichte van de zeer ruime mogelijkheden die PMA heeft om snel vermogen beschikbaar te kunnen stellen. Er hoeft dan ook geen separate buffer voor het liquiditeitsrisico te worden meegenomen.

S8 = concentratierisico

Concentratierisico treedt op bij pensioenfondsen indien voldoende spreiding in de beleggingen en de verplichtingen ontbreekt. Concentratie bij de beleggingen zou kunnen optreden op de volgende gebieden: naam concentratie, sector concentratie, geografische concentratie, beleggingen concentratie en risico concentratie. Onder het FTK toezicht wordt er door de DNB vanuit gegaan dat zich in de portefeuille geen concentratie risico bevindt. Voor aanwezigheid van concentratierisico's moet een instelling een passende solvabiliteit aanhouden. Er zijn in de portefeuille van PMA geen individuele posities die een gewicht hebben van meer dan 5% gemeten in marktwaarde met uitzondering van

Duitse staatsobligaties (10,6%) Daarom is het niet nodig is hiervoor een specifieke solvabiliteit voor aan te houden.

S_g = operationele risico's

Er is geen aanleiding om een afzonderlijke buffer aan te houden in verband met operationele risico's.

Herstelplannen

Vanwege het als gevolg van de kredietcrisis in 2008 ontstaan van een reservetekort bij PMA, heeft het bestuur in 2009 een lange termijn herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank (DNB). In dat lange termijn herstelplan is te zien hoe de dekkingsgraad van PMA zich minimaal tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad zou moeten herstellen in een tijdsbestek van 15 jaar.

Naar aanleiding van het dekkingstekort eind 2011 is in het laatste kwartaal van 2011 een aangepast lange termijn herstelplan en een korte termijn herstelplan bij DNB ingediend. Beide plannen hebben 1 oktober 2011 als startdatum; de dekkingsgraad van PMA lag toen op 96,9%. Het aangepast lange termijn herstelplan laat opnieuw zien hoe de dekkingsgraad van PMA zich minimaal tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad zou moeten kunnen herstellen in een tijdsbestek van 15 jaar, gebaseerd op de dekkingsgraad per 1 oktober 2011 en de op dat moment verwachte beleggingsrendementen voor de komende jaren.

Onderstaande tabel geeft inzicht in het daadwerkelijke verloop van de dekkingsgraad in 2012, ten opzichte van het verloop zoals geschat in dit lange termijn herstelplan uit 2011.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de dekkingsgraad per eind 2012 boven het verwachte 'herstelpad' is uitgekomen.

Het korte termijn herstelplan heeft een looptijd van drie jaar. Hierin is te zien hoe de dekkingsgraad van PMA zich in die drie jaren minimaal tot 105% zou moeten kunnen herstellen. Ultimo 2012 is deze doelstelling vooralsnog bereikt. In het korte termijn herstelplan is tevens opgenomen welke eventuele maatregelen onderzocht kunnen worden, voor het geval het herstel van de dekkingsgraad onvoldoende zou blijken te zijn. Dat zijn:

- De pensioenpremies zullen stijgen naar een alsdan nader vast te stellen niveau.
- De pensioenregelingen zullen worden versoerd op een alsdan vast te stellen wijze.
- Er zal een negatieve toeslagverlening (korting) plaatsvinden voor zowel de actieven als de inactieven, in een alsdan vast te stellen mate, waarbij (op basis van de huidige regelgeving) in eerste instantie voorwaardelijke besluitvorming tot negatieve toeslagverlening zal plaatsvinden, welke een jaar later geëffectueerd wordt indien na dat jaar nog steeds sprake zou zijn van onvoldoende herstel.

DEKKINGSGRAAD IN %

	2012 feitelijk	2012 herstelplan
Primo dekkingsgraad	99,6	101,3
Verandering van de dekkingsgraad als gevolg van:		
Ontvangen premie t.o.v. benodigde premie	0,1	1,5
Gedane uitkeringen	0,0	0,0
Toeslagverlening	0,0	0,0
Te hanteren rekenrente	-5,3	0,0
Rendement beleggingen t.o.v. voorzieningen	13,0	4,0
Overige effecten	1,3	-0,2
Ultimo dekkingsgraad	108,7	106,7

DNB heeft zowel het korte termijn herstelplan als het aangepaste lange termijn herstelplan goedgekeurd.

Voor het oordeel van de financiële positie van het fonds wordt verder verwezen naar de actuariële verklaring in dit jaarverslag.

5.4 Kosten uitvoering pensioenregeling en beleggingsbeleid

Het pensioenfonds heeft zich ten doel gesteld zo volledig mogelijke transparantie te realiseren ten aanzien van alle kosten. Hiermee onderschrijft het pensioenfonds de 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten' van de Pensioenfederatie. De pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer bedroegen in 2012 € 53,00 tegen € 49,10 in 2011. Dit is berekend op basis van het gemiddelde totaal aantal deelnemers. Op basis van alleen actieve en pensioengerechtigde deelnemers kwamen de uitvoeringskosten uit op € 79,90 in 2012 en € 69,30 in 2011.

De beleggingskosten van de fondsen en obligaties in eigen beheer over 2012 worden geschat op circa € 7,5 miljoen ofwel 46,6 basispunten (bps) van het gemiddeld belegd vermogen over 2012 tegen 45,3bps van het gemiddeld belegd vermogen over 2011. De kosten zijn ontleend aan de factsheets en de jaarrekeningen van de fondsen. Daarnaast zijn de door ons ontvangen rebates meegenomen in de berekening. Inclusief eigen beleggingskosten van € 1,95 miljoen komt het beleggingskostenniveau uit op 58,7 bps van het belegd vermogen ultimo 2012. Deze kosten zijn exclusief transactie kosten. Deze kosten zijn moeilijk te vergelijken met een algemene benchmark omdat de kosten afhankelijk zijn van de mix van de verschillende type beleggingen in een fonds. Het beheer van een obligatie portefeuille is bij voorbeeld goedkoper dan het beheren van een onroerend goed portefeuille. Ook zijn de kosten afhankelijk van de management stijl; actief of passief. De kosten moeten derhalve altijd worden afgezet tegen het behaalde rendement en de daarbij gelopen risico's.

Eind 2012 was de aanwezige dekkingsgraad van PMA hersteld naar 108,7%

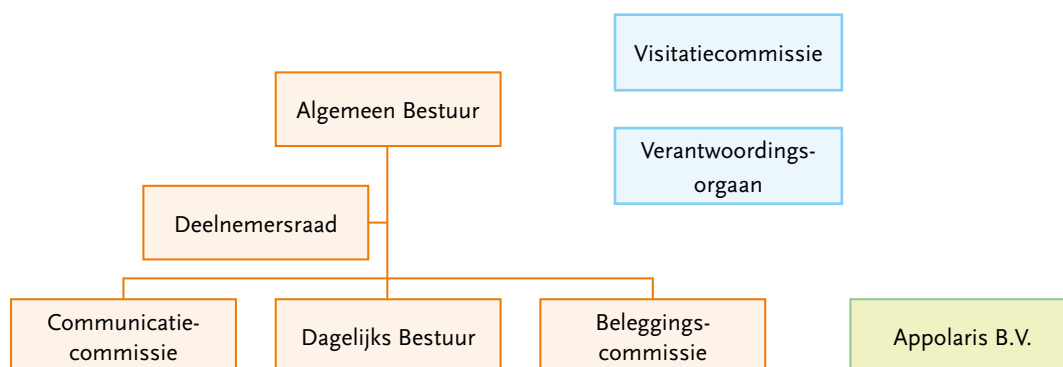
De dekkingsgraad per eind 2012 is boven
het verwachte 'herstelpad' uitgekomen

Het pensioenfonds heeft zich ten doel gesteld zo volledig mogelijke transparantie te realiseren ten aanzien van alle kosten. Hiermee onderschrijft het pensioenfonds de 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten' van de Pensioenfederatie

6

Pension Fund Governance

PMA onderschrijft de Principles voor Goed Pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance) die de Stichting van de Arbeid in december 2005 heeft vastgesteld, en heeft haar organisatie daarnaar ingericht. Hieronder is een beschrijving opgenomen van de wijze waarop PMA is georganiseerd.

Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur van PMA (hierna: het bestuur) is paritair samengesteld en bestaat uit vijf werkgeversleden en vijf werknemersleden. De werkgeversleden worden benoemd door de werkgeversorganisaties in de branche: VZA en ASKA. De werknemersleden worden benoemd door de werknemersorganisaties in de branche: FNV Bondgenoten en CNV Publieke Zaak.

De bestuursleden worden benoemd voor een periode van vijf jaar. Herbenoeming is in beginsel onbeperkt mogelijk. De voorzitters- en secretarisfunctie worden jaarlijks beurtelings door werknemers- respectievelijk werkgeversvertegenwoordigers vervuld.

Het bestuur is belast met het besturen van het pensioenfonds en is als zodanig eindverantwoordelijk voor al hetgeen door of namens het pensioenfonds wordt gedaan of nagelaten. Het bestuur heeft naast het Dagelijks Bestuur diverse commissies ingesteld die onder meer tot taak hebben besluiten die het bestuur moet nemen, voor te bereiden. Deze organen leggen in schriftelijke verslagen verantwoording af aan het bestuur.

Dagelijks Bestuur en commissies

Het Dagelijks bestuur van PMA bestaat uit twee werkgeversleden en twee werknemersleden. Het Dagelijks bestuur bereidt de besluitvorming in het bestuur voor. Zij komt in ieder geval vier keer per jaar bijeen, en daarnaast indien en voor zover de omstandigheden van het pensioenfonds dit vereisen.

De Beleggingscommissie heeft de taak het bestuur te adviseren over de beleggingsaangelegenheden van PMA. Dit betreft zowel advies over het algemene beleggingsbeleid als over meer specifieke beleggingsaangelegenheden. De uitgangspunten voor het beleggingsbeleid worden vastgesteld door het bestuur, en zijn vastgelegd in de Nota Beleggingsbeleid PMA.

De Beleggingscommissie wordt benoemd door het bestuur en bestaat uit twee vertegenwoordigers van de werkgevers, twee vertegenwoordigers van de werknemers, de directeur en de manager financiën & beleggingen van Appolaris B.V. Alleen de bestuursleden hebben stemrecht in de Beleggingscommissie.

De beleggingscommissie is bevoegd om namens het bestuur alle beleggingsgerelateerde beslissingen te nemen voor zover deze passen binnen de kaders van de Nota Beleggingsbeleid, zoals deze door het bestuur is vastgesteld. Voor beslissingen die niet binnen deze kaders passen is nadere toestemming door het bestuur vereist.

De Communicatiecommissie bestaat uit een werkgeverslid, een werknemerslid en de manager pensioenen van Appolaris B.V. De Communicatiecommissie adviseert het bestuur over de invulling van het communicatiebeleid. Jaarlijks presenteert de Communicatiecommissie een nieuw plan met de van toepassing zijnde communicatiedoelstellingen. Zij maakt daarbij onderscheid tussen vier deelgebieden, te weten deelnemerstevredenheid, schriftelijke communicatie, online communicatie en persoonlijke communicatie.

Indien nodig, laten het bestuur, het Dagelijks Bestuur en de commissies zich bijstaan door externe adviseurs. In het kader van haar eindverantwoordelijkheid houdt het bestuur toezicht op de commissies en haar eventuele adviseurs.

Appolaris B.V.

Ingevolge de Uitbestedingsovereenkomst die voor onbepaalde tijd is gesloten tussen PMA en Appolaris heeft PMA de volgende werkzaamheden aan Appolaris uitbesteed: Bestuursondersteuning, pensioenadministratie, communicatie en ondersteunende activiteiten op het gebied van beleggingsbeleid, alsmede uitvoering van het vastgestelde beleid ter zake. De eisen waaraan de dienstverlening door Appolaris met betrekking tot deze werkzaamheden moet voldoen, zijn nader omschreven en overeengekomen in een Dienstverleningsovereenkomst.

Gedurende het kalenderjaar wordt PMA regelmatig op de hoogte gesteld van de wijze waarop Appolaris uitvoering geeft aan de werkzaamheden die aan haar uitbesteed zijn in het kader van de Uitbestedingsovereenkomst. Hierbij wordt gebruik gemaakt van reguliere rapportages (zoals de jaarlijkse ISAE 3402-verklaring) en specifieke DVO-rapportages. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over de wijze waarop Appolaris PMA inzicht geeft in de mate waarin zich risico's (kunnen)

voordoelen en de wijze waarop deze beheerst worden. Indien en voor zover bruikbaar, wordt daarbij aansluiting gezocht bij de door DNB ontwikkelde risicoanalyse-methode FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode).

Evenals de bestuurders van PMA dienen de werknemers van Appolaris B.V. zich te houden aan de Gedragscode waarin voorschriften zijn vastgelegd ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik c.q. oneigenlijk gebruik van de aanwezige informatie.

Deelnemersraad

Het bestuur legt haar voorgenomen besluiten ter advisering voor aan de Deelnemersraad. Daarnaast heeft de Deelnemersraad de mogelijkheid het bestuur ongevraagd te adviseren. De Deelnemersraad van PMA handelt overeenkomstig haar Huishoudelijk Reglement. Verderop in dit jaarverslag is de verkorte versie van het jaarverslag van de Deelnemersraad opgenomen.

De Deelnemersraad bestaat uit negen leden die worden benoemd door FNV Bondgenoten (4), CNV Publieke Zaak (3) en het Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderenorganisaties (2).

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan geeft jaarlijks haar schriftelijk en beargumenteerd oordeel over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid en de door het bestuur gemaakte beleidskeuzes voor de toekomst. Een verslag hiervan is verderop in dit jaarverslag opgenomen. Daarnaast heeft het Verantwoordingsorgaan adviesrecht en het wettelijk recht op enquête. Deze taken en bevoegdheden, de werkwijze, de werkverdeling en de relatie met de andere organen van PMA zijn vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan PMA.

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden: twee leden namens de deelnemers, twee leden namens de bij PMA verplicht aangesloten werkgevers en twee leden namens de pensioengerechtigden.

De twee leden namens de deelnemers worden benoemd door de werknemersorganisaties waarbij één lid namens FNV Bondgenoten en één lid namens CNV Publieke Zaak. De twee leden namens de bij PMA aangesloten werkgevers worden benoemd door de Vereniging Zelfstandige Apothekers (VZA) en Associatie van Ketenapotheken (ASKA). Van de twee leden namens de pensioengerechtigden wordt er één benoemd vanuit de werknemersorganisaties en één door het Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderenorganisaties. De leden van het Verantwoordingsorgaan worden benoemd voor een periode van vier jaar. Na afloop van deze periode kunnen zij onbeperkt direct, voor een zelfde termijn, worden herbenoemd.

PMA acht het van groot belang dat de deskundigheid van de individuele leden van het Verantwoordingsorgaan, en van het Verantwoordingsorgaan als geheel, wordt gewaarborgd. In dat kader wordt er voor iedere nieuwe benoeming van een lid van het Verantwoordingsorgaan een profiel opgesteld waarin de vereiste deskundigheden

worden opgenomen. Daarnaast wordt het deskundigheidsniveau van (de leden van) het Verantwoordingsorgaan eens in de twee jaar beoordeeld door het bestuur met het doel te toetsen of er behoefte bestaat aan nadere training of opleiding.

Het Verantwoordingsorgaan moet onafhankelijk kunnen functioneren. Deze onafhankelijkheid komt tot uitdrukking in het feit dat het Verantwoordingsorgaan niet verplicht is ruggespraak met andere organen van PMA, of derden, te houden. Daarnaast is het de leden van het Verantwoordingsorgaan niet toegestaan op te treden als bestuurslid van PMA, als lid van de Deelnemersraad, als lid van het interne toezicht, of in dienst te zijn van het uitvoeringsorgaan van PMA.

Visitatiecommissie

De Visitatiecommissie is verantwoordelijk voor het toezicht op de kwaliteit van de besturing van PMA, op de samenwerking van het bestuur van PMA, en op de coördinatie van het beleid en bestuur binnen PMA. De verdere regels met betrekking tot de vorm, inrichting, samenstelling en andere aangelegenheden van de Visitatiecommissie zijn vastgelegd in de Beleidsregels Visitatiecommissie zoals vastgesteld en goedgekeurd door het bestuur.

De Visitatiecommissie van PMA bestaat uit drie leden. Deze leden zijn geselecteerd op basis van het profiel dat het bestuur van PMA heeft opgesteld en vastgelegd in de Beleidsregels Visitatiecommissie.

De Visitatiecommissie oefent eens in de twee jaar intern toezicht uit. Dat wil zeggen dat zij haar oordeel uitspreekt over de beleids- en bestuursprocedures, de beleids- en bestuursprocessen, de checks en balances binnen PMA, de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd, en de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op langere termijn. Om haar oordeel te kunnen uitspreken, heeft de Visitatiecommissie het recht op alle informatie die zij nodig acht om haar taak goed uit te kunnen voeren. In dat kader heeft zij derhalve recht op overleg met het bestuur en met de accountant en de certificerend actuaris van PMA.

7

Blik op 2013

Er verandert de komende periode veel op pensioengebied. In de eerste pijler vanaf 2013 door de geleidelijke verhoging van de AOW-leeftijd. Maar ook de in tweede pijler staat het nodige gepland:

- Wijziging fiscale kaders voor pensioenopbouw (Witteveen): de fiscale pensioenrichtleeftijd gaat van 65 naar 67 jaar, met bij middelloon een opbouwpercentage van maximaal 2,15%. Dit is reeds in de wet opgenomen en gaat in per 1 januari 2014.
- Verdere versobering fiscale kaders: het kabinet is van plan om het maximale opbouwpercentage verder te verlagen en het pensioengevend salaris te maximeren.
- Herziening financieel toetsingskader: keuze nominaal of reëel kader. De geplande ingangsdatum is uitgesteld naar 1 januari 2015.

Voor de wijzigingen in het Witteveenkader geldt dat zowel besluitvorming als implementatie in 2013 moet plaatsvinden. Daarnaast zal in 2013 worden gestart met voorbereidingen en besluitvorming met betrekking tot het nieuwe financiële toetsingskader.

Mede in het licht van het wetsvoorstel Versterking Bestuur Pensioenfondsen heeft het bestuur van PMA besloten de huidige governancestructuur van PMA te evalueren en, indien en voor zover van toepassing, te wijzigen. Zij heeft daartoe de Commissie Governance ingesteld. Naast een aantal leden van het bestuur van PMA is een tweetal werknemers van Appolaris B.V. in deze commissie afgevaardigd. De Commissie Governance heeft de opdracht gekregen een voorstel te doen voor een toekomstbestendige governancestructuur voor PMA waarin alle (groepen) belanghebbenden zich optimaal vertegenwoordigd voelen c.q. in staat worden gesteld hun bijdrage te leveren, een en ander binnen het kader van de op handen zijnde wijzigingen van wet- en regelgeving. De Commissie Governance streeft ernaar om aan het einde van het tweede kwartaal van 2013 haar bevindingen aan het bestuur van PMA te kunnen presenteren op basis waarvan het bestuur in de gelegenheid wordt gesteld een besluit te nemen over de (wijziging van) de governancestructuur van PMA.

In het laatste kwartaal van 2012 heeft het bestuur van PMA haar deskundigheid als geheel en van de individuele bestuursleden geëvalueerd. Aanvullend is er een aantal studiedagen besteed aan dit onderwerp. De resultaten van deze evaluatie en studiedagen worden meegenomen in de evaluatie van de governancestructuur van PMA. Voor zover van toepassing wordt na afronding van deze evaluatie het Deskundheidsplan van PMA aangepast.

De aansluiting van de deelnemers van Pensioenfonds Mediq in 2012 is goed verlopen. Het aantal deelnemers is aanzienlijk toegenomen zonder dat dit tot kostenstijging heeft geleid. In 2013 zal daarom verder gegaan worden met het onderzoeken van mogelijkheden om deelnemers van andere branche gerelateerde pensioenfondsen te laten aansluiten bij PMA. Op die wijze wordt de basis van PMA verbreed wat onder andere kan leiden tot lagere kosten per deelnemer en lagere procentuele kosten van vermogensbeheer. Het uitgangspunt hierbij is steeds dat de dekkingsgraad van PMA niet mag verwateren

In 2013 wordt het herziene beleggingsbeleid geïmplementeerd. De verhouding zakelijk waarden en vastrentende waarden zal verschuiven van 60%/40% naar 50%/50%. Daartoe zijn er in januari en februari 2013 belangen in aandelenfondsen verkocht en staatsobligaties voor teruggekocht. Met deze transacties bevindt de beleggingsportefeuille weer binnen de nieuwe bandbreedtes.

In 2012 is gestart met de bouw van een webportaal voor werkgevers, waarmee zij onder andere mutaties kunnen doorgeven aan het fonds. In het tweede kwartaal van 2013 wordt gestart met een pilot, waarna verdere uitrol kan plaatsvinden.

Voor het Bestuur van de Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken,

A. van Zijl, apotheker (voorzitter)

A.A. Bal (secretaris)

Den Haag, 25 april 2013

■ Verslagen toezichtsorganen

Verslag van de Deelnemersraad

Voor de pensioenwereld is ook 2012 een hectisch jaar geweest. De gevolgen van de kredietcrisis van 2008 werkten ook in 2012 nog volop door en zijn van grote invloed op de toekomst van de pensioenen. Ook de ontwikkelingen met de euro zijn van grote invloed op de pensioenen. Naast aandacht voor de financiële crisis is er ook veel maatschappelijk debat over pensioenen, de financiering, het bestuur en beheer van pensioenfondsen, de generatiesolidariteit, verhoging van de AOW leeftijd en dergelijke. Al met al is de pensioenwereld door interne en externe ontwikkelingen sterk in beweging. Ook de Deelnemersraad is onderdeel van deze ontwikkelingen. Het algemene beeld bij de Nederlandse pensioenfondsen is dat de premies hoger en de uitkeringen lager worden of dreigen te worden.

De lage rente was een belangrijke oorzaak voor de lage dekkingsgraden. De dekkingsgraad geeft de verhouding aan tussen het beschikbare vermogen en de (toekomstige) pensioenrechten en verplichtingen. De lage dekkingsgraad heeft grote gevolgen voor alle betrokkenen, de premiebetalers en de gepensioneerden. Per 1 januari 2012 was niet voldoende vermogen aanwezig om toeslagverlening toe te passen, waardoor de gepensioneerden de gevolgen van de crisis rechtstreeks in de portemonnee voelen. Ook de premiebetalers voelen de financiële gevolgen doordat de premies voor 2012 omhoog moesten. Hogere pensioenpremies gaan ten koste van de loonruimte aan de CAO tafel.

Daarnaast blijft de financiële druk op de farmaceutische sector onverminderd groot. Door het beleid van de overheid en zorgverzekeraars staan de inkomsten van de sector apotheken voortdurend onder grote druk. In de apotheek vertaalt dat zich vooral in minder personeel en hogere werkdruk. Door de stijgende kosten en dalende inkomsten in de farmacie is de sector apotheken moeilijk in staat tegenvallers met betrekking tot de pensioenen aan de CAO tafel te repareren.

De Deelnemersraad heeft in 2012 in totaal 6 keer vergaderd. Daarbij zijn diverse adviesaanvragen van het Bestuur van PMA in behandeling genomen en adviezen door de Deelnemersraad uitgebracht. De belangrijkste adviezen betreffen het, gegeven de financiële situatie, afzien van toeslagverlening, het beleggingsbeleid, het communicatiebeleid, het vaststellen van de Jaarrekening 2011 en de Begroting 2013. Op 26 april 2012 heeft de DR positief geadviseerd over het crisisplan waarin de maatregelen beschreven staan die het pensioenfonds kan nemen bij een te lage dekkingsgraad. Dit crisisplan is ook door PMA aan DNB gerapporteerd. Tevens adviseerde de DR om tijdig met cao partijen te overleggen over de gevolgen van het crisisplan.

Mede naar aanleiding van de ontwikkeling op de financiële markten, de dekkingsgraden en toekomstige verplichtingen heeft de DR het bestuur ongevraagd geadviseerd een toekomstplan, visie te ontwikkelen voor de middellange termijn. Het voorkomt ad hoc beleid waardoor men achter de feiten aanloopt, beter is tijdig op de ontwikkelingen te anticiperen. Het bestuur neemt dit advies mee in het traject van de bestuursevaluatie en de toekomstige ontwikkelingen.

De DR heeft positief geadviseerd over aansluiting van het Mediq Pensioenfonds bij het PMA. Een belangrijke voorwaarde daarbij was dat het budgettair neutraal moest plaatsvinden. Met andere woorden het moet voor de PMA deelnemers nu of in de toekomst, niet leiden tot extra kosten.

Ook heeft de Deelnemersraad een ongevraagd advies aan het bestuur van de PMA uitgebracht om een beleid werkbezoeken op te stellen gekoppeld aan beleid voor (buitenlandse) studiereizen. Het bestuur heeft daarop een protocol voor buitenlandse studiereizen opgesteld. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat van de reizen verslagen worden gemaakt die aan de belangstellenden ter lering worden toegestuurd.

In 2012 heeft de Deelnemersraad één keer samen met het Bestuur van PMA vergaderd en hebben we met name gesproken over de ontwikkelingen in de pensioen en financiële wereld.

De Deelnemersraad wil het bestuur van PMA en alle medewerkers van Appolaris bedanken voor de samenwerking in 2012.

Namens de Deelnemersraad van de Stichting Pensioenfonds Medewerkers
Apotheken,

Ele Visser (voorzitter)

Den Haag, 25 april 2013

Verklaring Verantwoordingsorgaan

Oordeel Verantwoordingsorgaan Pensioenfonds Medewerkers Apotheken (PMA) over het door het Bestuur gevoerde beleid 2012

Het Verantwoordingsorgaan heeft met betrekking tot het verslagjaar 2012 vergaderingen gehouden met het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, de accountant, actuaris en de uitvoeringsorganisatie Appolaris bv.

Het Verantwoordingsorgaan heeft in een gezamenlijke vergadering met het bestuur de bevindingen van de accountant, Ernst & Young, en de actuaris, Towers en Watson besproken.

Het Verantwoordingsorgaan heeft ervaren dat het bestuur en de uitvoeringsorganisatie goed nota hebben genomen van de bevindingen van de accountant en de actuaris.

De daarbij horende stappen, te weten het uitvoeren van een ALM-studie alsmede een onderzoek naar het huidige beleggingsbeleid in relatie op het vereist eigen vermogen, zijn in 2012 uitgevoerd.

Het Verantwoordingsorgaan komt tot de volgende bevindingen:

Toeslagbeleid

Omdat de financiële positie van PMA per eind 2012 ontoereikend was, heeft het Bestuur besloten om de pensioenen per 1 januari 2013 niet te verhogen. Het Verantwoordingsorgaan is van mening dat het Bestuur hier zorgvuldig mee is omgegaan.

Premiebeleid

Het premiebeleid is op zorgvuldige wijze tot stand gekomen.

Ontzaffing

2012 was het tweede jaar waarin de uitvoeringstaken zijn uitbesteed aan Appolaris bv. (ontzaffing). Zoals gemeld in het vorige jaarverslag heeft dit consequenties voor de toezichthoudende rol die het Verantwoordingsorgaan zich toedicht.

De gevolgen van de ontzaffing voor de Pension Fund Governance zijn in 2011 boven komen drijven en zijn in 2012 gezamenlijk aangepakt. In het vorige jaarverslag heeft het VO aangegeven dat er meer duidelijkheid moeten komen over de invulling van taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de bijbehorende profielen. Hier is in 2012, onder leiding van externe deskundigen, binnen alle geledingen van het PMA hard aan gewerkt.

Daarnaast heeft het VO, mede naar aanleiding van twee rapporten van de visitatiecommissie en de wens van de leden van het Verantwoording Orgaan, zelfstandig externe deskundigheid ingehuurd om zich te laten adviseren en bij te laten staan in zijn kennisontwikkeling. Hiervoor is aan het VO een jaarlijks budget ter beschikking gesteld. De resultante hiervan is zeer effectief en efficiënt gebleken.

Het Verantwoordingsorgaan houdt, volgens het Wetsvoorstel Versterking bestuur pensioenfondsen van de Staatssecretaris van SZW, uiterlijk 1 juli 2014 op te bestaan. Het huidige VO zal de verdere ontwikkelingen (binnen en buiten het PMA) kritisch volgen, in het bijzonder met het oog op de verankering van een goed toezicht-houderschap binnen het, nog te kiezen, nieuwe bestuursmodel.

Oordeel

Op grond van het voorgaande komt het Verantwoordingsorgaan tot het oordeel dat:

- het noodzakelijk is gebleken om als Verantwoordingsorgaan het Bestuur te verzoeken een structuur op te zetten waarmee er afdoende informatie aan het Verantwoordingsorgaan wordt verstrekt om zich een oordeel te vormen. Dit proces wordt in 2013 afgerond;
- het handelen van het Bestuur in 2012, met inachtneming van bovenstaande opmerking, in overeenstemming is geweest met de statuten en reglementen;
- het Bestuur in 2012 een consistent beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen en geborgd zijn;
- het Bestuur beleidskeuzes voor de toekomst maakt en het Verantwoordingsorgaan hierbij conform de PFG zal betrekken.

Tot slot wil het Verantwoordingsorgaan zijn waardering uitspreken over het door Bestuur en directie gevoerde beleid in het jaar 2012, c.q. het adequaat handelen in deze moeilijke tijd.

Daarnaast vertrouwt het Verantwoordingsorgaan er op dat het bestuur in 2013 de benodigde activiteiten ontplooit om voldoende helderheid in de onderlinge verdeling van taken, rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden te krijgen. Hierbij hecht het VO in het bijzonder belang aan betrokkenheid bij de keuzes die moeten worden gemaakt in het kader van de verwachte, nieuwe wettelijke regeling van bestuur en governance van het pensioenfonds.

Sliedrecht, 25 april 2013

P.J.Th.Th.M. van Bakel, apotheker (voorzitter)

Reactie van het bestuur van Pensioenfonds Medewerkers Apotheken (PMA) op het oordeel van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur van PMA heeft kennis genomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over (de diverse onderdelen van) het bestuursbeleid in 2012. Zij is verheugd met het feit dat dit oordeel positief is en heeft geen aanleiding tot verdere opmerkingen.

Den Haag, 25 april 2013

A. van Zijl, apotheker (voorzitter)

Aanvullende verklaring van het Verantwoordingsorgaan

Gelet op de bevindingen zoals weergegeven in onze verklaring d.d. 25 april 2012 is voor het beheer van de stichting gedurende het boekjaar 2012 decharge verleend.

Den Haag, 25 april 2013

P.J.Th.Th.M. van Bakel, apotheker (voorzitter)

Verslag Visitatiecommissie

De Visitatiecommissie (VC) heeft zich bij deze tweede visitatieronde (betreffende 2010 en 2011) speciaal geconcentreerd op het besluitvormingsproces dat heeft geleid tot de keuze voor de ontzaffing (PMA-Appolaris). Daarnaast heeft de VC zich een mening gevormd over de kwaliteit van de besturing van PMA, speciaal in de context van het nieuwe inrichtingsmodel. Hierbij is vooral aandacht besteed aan de relatie tussen het Dagelijks Bestuur (DB) en de overige organen binnen het PMA.

Kernobservaties

De VC is van mening dat het Bestuur van PMA 'in control' is. Het verandertraject (voornoemde ontzaffing) is nagenoeg voltooid en de nieuwe inrichting is operationeel. Tegelijkertijd constateert de VC dat het Bestuur op enkele punten verbeteringen kan nastreven:

- De (organisatie-)cultuur in het Bestuur kan een barrière zijn voor verdere professionalisering van de besturing van PMA.
- De huidige besturing herbergt een aantal potentiële belangenconflicten. Die kunnen naar onze mening relatief eenvoudig worden weggenomen.
- De documentatie over de besluitvorming rondom de ontzaffing is niet volledig.

Cultuur en kwaliteit van de besturing van PMA

De VC constateert echter dat het DB in de praktijk vrijwel alle cruciale beslissingen in hoge mate voorbereidt (zo ook de keuze voor het inrichtingsmodel), ondanks het feit dat het DB een informeel orgaan is. Formeel worden alle besluiten door het AB vastgesteld. Voor de draagkracht van met name strategische besluiten is het echter van belang dat het AB van het begin af aan betrokken is.

De VC constateert daarnaast:

- Dat de leden van het DB enkele dubbelfuncties hebben. Zij zijn naast lid van het DB PMA o.a. ook lid van het Bestuur STAK Appolaris en lid van de Beleggingscommissie PMA.
- Dat deze dubbelfuncties kunnen leiden tot belangenconflicten en dat ze de informatie- en kennisvoorsprong van DB-leden t.o.v. de overige leden van het AB vergroten.
- Dat het onwenselijk is, dat de leden van het DB eveneens gezamenlijk de Beleggingscommissie (BC) vormen.
- Dat PMA en Appolaris in de praktijk nauwelijks van elkaar gescheiden zijn.

Beoordeling van het besluitvormingsproces leidend tot ontzaffing

- Vanaf het begin af aan had het DB de voorkeur voor een inrichtingsmodel dat zo dicht mogelijk tegen de bestaande situatie aan zou liggen, ingegeven door de wens tot het zelfstandig blijven van PMA en de wens tot behoud van de regie over de uitvoerder (Appolaris).
- De VC is van mening dat de leden van het AB, de Deelnemersraad (DR) en het Verantwoordingsorgaan (VO) onvoldoende betrokken zijn bij de strategische besluitvorming over de ontzaffing. De VC verklaart dit door de bovengenoemde interne bedrijfscultuur, de asymmetrische informatie (DB versus AB en andere organen) en de kenniskloof (DB versus AB), alsmede door de kwaliteit van de documentatie over de besluitvorming.

- Gegeven de uiteindelijk gemaakte keuze voor een ontzaffing en het inrichten van Appolaris als uitvoerder, is de keuze voor het 'open model' waarbij meerdere klanten kunnen toetreden, voldoende gedocumenteerd en ook door allen aanvaard als de meest praktische oplossing voor een klein pensioenfonds dat zelfstandig wenst te blijven.

Aanbevelingen van de Visitatiecommissie PMA

Wij adviseren het DB om voor zoveel mogelijk openheid in de besluitvorming te zorgen, o.a. door de overige leden van het AB actief bij de voorbereiding van strategische besluiten te betrekken en de communicatie en informatievoorziening met overige organen van het fonds proactief op te pakken. De VC stelt voor om een discussie in het Bestuur te starten over het regelmatig verversen van de samenstelling van het DB (en het Bestuur van de STAK Appolaris). Ook de besluitvorming over toekomstige strategische wijzigingen kan verbeterd worden door het AB, de DR en het VO daarin actiever te betrekken. Hierbij wil de VC ook aantekenen dat het VO ook haar eigen functioneren dient te verbeteren, o.a. door minder afwachtend op te treden in de strategische besluitvormingsprocessen.

Daarnaast adviseert de VC dat twee leden van het AB tot de Beleggingscommissie toetreden. Indien nodig, kunnen zij worden voorbereid op hun taak door een opleiding of begeleiding. De kwaliteit van het besluitvormingsproces m.b.t. de beleggingen zou ook verhoogd kunnen worden als de BC wordt uitgebreid met minimaal één onafhankelijke, inhoudsdeskundige adviseur.

Ten slotte raadt de VC het AB aan om goede afspraken te maken over de evaluatie (zowel tijdstip als vorm) over toekomstige strategische keuzes. Denk hierbij o.a. aan de keuze voor het voortzetten van het huidige inrichtingsmodel en de toelating van nieuwe klanten voor Appolaris.

Maastricht, 18 april 2013

Namens de Visitatiecommissie PMA,
Prof. Dr. Rob Bauer (voorzitter)

Reactie van het bestuur van PMA op het verslag van de Visitatiecommissie.

Het Bestuur heeft kennisgenomen van de rapportage en heeft deze besproken in haar vergadering van 21 juni 2012. Vervolgens is het rapport doorgenomen met het Verantwoordingsorgaan (VO) en ter informatie verzonden aan de Deelnemersraad (DR).

Mede op basis van de aanbevelingen van de Visitatiecommissie is een bestuursevaluatie georganiseerd onder externe begeleiding. De insteek van dit traject was om het eigen functioneren van de bestuursleden alsmede het functioneren van het Bestuur als geheel en de samenwerking van het Bestuur met haar adviserende (DR) en toezichthoudende (VO) organen te evalueren.

De resultaten van de evaluatie zullen worden meegenomen in:

- De actualisering van het deskundigheidsplan inclusief opleidingsprogramma zowel per bestuurslid als voor Bestuur als groep
- De vaststelling van het gewenste governance-model conform de nieuwe wetgeving

Ook het Verantwoordingsorgaan en de Deelnemersraad hebben gekozen voor een integrale evaluatie onder dezelfde externe begeleiding.

Daarnaast zal in 2013 de beleggingscommissie worden uitgebreid met een onafhankelijke, inhoudsdeskundige adviseur. Tenslotte is de documentatie over de besluitvorming rondom de ontzaffing gecompleteerd.

PMA JAARREKENING ■ 2012

Balans per 31 december

BEDRAGEN x € 1.000	€ 31 12 2012	€ 31 12 2011
ACTIEF		
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
1 Vastgoedbeleggingen	207.099	156.663
2 I Beursgenoteerde aandelen	502.170	337.689
2 II Niet-beursgenoteerde aandelen	272.777	166.261
3 Vastrentende waarden	776.420	539.590
4 Valutatermijntransacties	1.187	0
5 Overige beleggingen	40.050	28.279
Deposito's banken	0	29.350
Totaal alle beleggingen	1.799.703	1.257.832
Deelnemingen	929	665
Vorderingen en overlopende activa		
– Nog af te wikkelen beleggingstransacties	0	2.220
– Overige vorderingen	10.639	5.953
Overige activa		
– Liquide middelen	60.071	9.457
Totaal activa	1.871.342	1.276.127
PASSIEF		
Stichtingskapitaal en reserves		
I Stichtingskapitaal	0	0
II Overige reserves	148.750	-4.910
Totaal Stichtingskapitaal en reserve	148.750	-4.910
Achtergestelde leningen	0	0
Technische voorzieningen		
I Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	1.711.737	1.270.991
II Overige voorzieningen	7.008	6.238
Totaal Technische voorzieningen	1.718.745	1.277.229
Overige schulden en overlopende passiva		
– Nog af te wikkelen beleggingstransacties	991	0
– Diverse crediteuren en andere passiva	2.856	2.234
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
– Valutatermijntransacties	0	1.574
Totaal passiva	1.871.342	1.276.127

Staat van baten en lasten

BEDRAGEN x € 1.000	€ 2012	€ 2011
BATEN		
Premiebijdragen (werkgevers en werknemers)	87.681	67.900
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	216.060	-20.732
Totaal baten	303.741	47.168
LASTEN		
Pensioenuitkeringen	29.630	25.213
Pensioenuitvoeringskosten	2.480	1.973
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		
– Pensioenopbouw	80.096	57.019
– Indexering en overige toeslagen	0	51
– Rentetoevoeging	22.475	13.526
– Sterfte en arbeidsongeschiktheid	4.492	1.847
– Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-29.682	-25.083
– Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-572	-515
– Wijziging marktrente	71.782	198.396
– Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	314.690	-393
– Overige mutatie voorziening	-877	-741
– Wijziging sterftegrondslagen	-21.658	0
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen	440.746	244.107
Voorziening uitlooprisico AO	770	-1.588
Premies risico herverzekering	59	51
Saldo overdrachten van rechten		
– Inkomende waarde-overdrachten	-323.703	-2.878
– Uitgaande waarde-overdrachten	99	3.713
Totaal lasten	150.081	270.591
Saldo van baten en lasten	153.660	-223.423
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
– Wettelijke en statutaire reserves	0	0
– Overige reserves	153.660	-223.423
Totaal saldo van baten en lasten	153.660	-223.423

Kasstroomoverzicht

BEDRAGEN x € 1.000	€ 2012	€ 2011
KASSTROOM UIT PENSIOENACTIVITEITEN		
– Ontvangen premies	87.501	64.898
– Ontvangen in verband met overdracht van rechten	324.097	2.782
– Betaalde pensioenuitkeringen	-29.163	-25.184
– Betaald in verband met overdracht rechten	-99	-3.713
– Betaalde uitvoeringskosten	-7.118	-1.217
– Betaalde premies herverzekering	-59	-51
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	375.159	37.515
KASSTROOM UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN		
– Verkopen en aflossingen van beleggingen	168.659	296.719
– Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	20.611	21.130
– Aankoop beleggingen	-513.815	-392.200
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-324.545	-74.351
Mutatie liquide middelen	50.614	-36.836
MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN		
Saldo liquide middelen per 1 jan.	9.457	46.293
Saldo liquide middelen per 31 dec.	60.071	9.457
Saldo mutatie	50.614	-36.836

Toelichting behorende tot de jaarrekening

Algemene toelichting

Inleiding

Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds. Het fonds verzekert pensioenaanspraken voor natuurlijke personen of rechtspersonen die een apotheek in Nederland exploiteren. Apotheken van ziekenhuizen, van het Rijk, provincie of gemeente, en van een apotheekhoudende huisarts worden niet tot de werkingssfeer van het fonds gerekend. Apothekers-assistenten in dienst bij een werkgever die een drogisterij uitoefent worden wel tot de werkingssfeer van het fonds gerekend. Wanneer de werkingssfeer beschreven in de statuten van het fonds niet overeenkomt met de werkingssfeer zoals die in de verplichtstellingsbeschikking is bepaald, is de verplichtstellingsbeschikking bepalend. Onder bepaalde voorwaarden is het voor werkgevers buiten de branche mogelijk om zich vrijwillig bij PMA aan te sluiten.

Vermogenspositie en herstelplan

Het **minimaal vereist eigen vermogen** is gelijk aan een bepaald percentage van de VPV op marktwaarde. Conform de nadere toelichting van de FTK is het percentage naar verwachting iets lager dan 5%. In de praktijk betekent dit een zeer geringe bijstelling. Het minimaal vereist eigen vermogen van PMA is per 31 december 2012 berekend en vastgesteld op 5%.

Een situatie van **dekkingstekort** bestaat, wanneer de dekkinggraad bij PMA onder de 105% ligt; wanneer de aanwezige dekkinggraad onder de 100% ligt is geen sprake van dekking van de verplichtingen door waarden.

Het fonds stelt het **vereist eigen vermogen** zodanig vast dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het vermogen van het fonds binnen één jaar daalt tot onder de VPV. Voor de vaststelling hiervan wordt het door DNB vastgestelde standaardmodel gehanteerd. Het vereist eigen vermogen van PMA is per 31 december 2012 gelijk aan 26,2% van de VPV. De daarbij behorende vereiste dekkinggraad is 126,2%.

Er is een **reservetekort**, wanneer het fonds een vrij vermogen heeft dat kleiner is dan het vereist eigen vermogen ofwel lager dan de minimaal vereiste dekkinggraad van 126,2%.

Bij PMA is in 2008 een reservetekort ontstaan, naar aanleiding waarvan in het begin van 2009 een lange termijn herstelplan is ingediend bij DNB. De dekkinggraad is in de tweede helft van 2011 als gevolg van de reactie op de financiële markten op de Europese schulden crisis sterk gedaald, en per 31 december 2011 uitgekomen op 99,6%; er is dus geen sprake van dekking van de verplichtingen door waarden.

Dit is aanleiding geweest om in het laatste kwartaal van 2011 een aangepast lange termijn herstelplan en een korte termijn herstelplan bij DNB in te dienen. Beide plannen hebben 1 oktober 2011 als startdatum; de dekkinggraad van PMA lag toen op 96,9% negatief.

Beide herstelplannen gaan uit van een stabiel premieniveau. De pensioenaanspraken worden vanaf 2012 gefinancierd door betaling van een vaste premie van 28,5% voor de deelnemers geboren in of na 1950 en van 33,3% voor de deelnemers geboren voor 1950.

Het toeslagenbeleid en beleggingsbeleid zijn in overeenstemming met wat in de ABTN van PMA is vastgelegd. In de herstelperiode is de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur en bijbehorende systematiek gehanteerd. In de herstelplannen wordt een rendement op vastrentende waarden van 3,9% verondersteld. Deze vormde de basis voor de bepaling van de in het herstelplan gehanteerde rendementsverwachtingen van de overige beleggingscategorieën. Afhankelijke van de risicograad van de beleggingscategorie is een risicopremie 'gestapeld' op de 3,9%. Dit leidt tot een gemiddeld rendement van 5,4% voor de strategische beleggingsmix.

Uit het aangepaste herstelplan blijkt dat PMA op basis van bovengenoemde uitgangspunten in staat is om binnen een periode van 15 jaar zodanig te

herstellen dat geen sprake meer zal zijn van een reservetekort. Het belangrijkste middel van herstel vormen dus de reguliere beleggingsrendementen. Waar nodig en wenselijk zal een lagere toeslagverlening worden toegepast dan de looninflatie. Het herstelplan voorziet niet in aanvullende maatregelen gedurende de herstelperiode.

Het korte termijn herstelplan laat zien hoe de dekkinggraad van PMA zich in die drie jaren minimaal tot 105% zou moeten kunnen herstellen. In het korte termijn herstelplan is tevens opgenomen welke eventuele maatregelen onderzocht kunnen worden, voor het geval het herstel van de dekkinggraad onvoldoende zou blijken te zijn. Dat zijn:

- De pensioenpremies zullen stijgen naar een alsdan nader vast te stellen niveau.
- De pensioenregelingen zullen worden versoepeld op een alsdan vast te stellen wijze.
- Er zal een negatieve toeslagverlening (korting) plaatsvinden voor zowel de actieven als de inactieven, in een alsdan vast te stellen mate, waarbij (op basis van de huidige regelgeving) in eerste instantie voorwaardelijke besluitvorming tot negatieve toeslagverlening zal plaatsvinden, welke een jaar later geëffectueerd wordt indien na dat jaar nog steeds sprake zou zijn van onvoldoende herstel.

DNB heeft zowel het korte termijn herstelplan als het aangepaste lange termijn herstelplan goedgekeurd.

Toeslagverlening

De pensioenregeling voorziet in een voorwaardelijke toeslagverlening voor alle pensioenen, waaronder te verstaan:

- de door de actieve werknemers opgebouwde aanspraken;
- de door de vertrokken deelnemers verworven aanspraken;
- de door de gepensioneerden verworven rechten op ingegaan pensioen.

Het beleid is dat er naar gestreefd wordt dat de pensioenen in een gelijke verhouding tot de salarissen (algemeen niveau CAO Apotheken) blijven staan. Voorwaarde voor de jaarlijkse verhoging is dat de financiële positie van PMA het toelaat. Is dat niet het

geval, dan wordt de toeslagverlening geheel of gedeeltelijk overgeslagen. De toeslagverlening is dus voorwaardelijk; er is geen recht op toeslagverlening en het is ook voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre toeslagverlening zal plaatsvinden. Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre een toeslag kan worden toegekend. PMA heeft geen geld gereserveerd of extra premie gevraagd voor toeslagverlening op de toekomstige pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen.

De toeslagverlening van het fonds valt in categorie D1 van de door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uitgebrachte toeslagenmatrix.

Dit houdt in dat:

- het fonds als toeslagambitie een ex ante index heeft: de algemene loonindex van de sector en
- deze toeslagambitie wordt vormgegeven door het beleggingsbeleid: in de premie zit geen opslag die aangemerkt is voor toekomstige toeslagen, noch wordt er beleidsmatig een reserve voor aangehouden.

Beleggingen voor risico pensioenfonds

PMA heeft uitsluitend beleggingen voor eigen rekening en geen beleggingen voor risico van de deelnemers. Om die reden wordt in de balans geen melding gemaakt voor wiens risico de beleggingen zijn; immers deze zijn altijd voor risico pensioenfonds.

Overeenstemmingsverklaring

De wijze van verslaglegging is conform de bepalingen in Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die onder verantwoordelijkheid van de Raad voor de Jaarverslaggeving is opgesteld.

Het bestuur heeft op 25 april 2013 de jaarrekening opgemaakt.

Algemene grondslagen

Schattingswijzigingen

Met ingang van 2012 worden de pensioenvoorzieningen berekend aan de hand van AG Prognosetafel 2012-2062 terwijl in 2011 nog werd uitgegaan van de AG Prognosetafel 2010-2060. Voor de leeftijds-terugstelling is uitgegaan van het Towers Watson ervaringssterftemodel 2012 terwijl er in 2011 werd

gerekend met Individueel ES-P1 mannen. De impact van deze wijziging was een daling van de voorziening voor pensioenverplichtingen van € 21.7 miljoen. De impact op de dekkingsgraad is daardoor ruim 1%-punt

De invoering van de Ultimate Forward Rate (UFR) heeft een impact gehad van circa 5%-punt op de dekkingsgraad.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Voor zover niet anders vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen voor de nominale waarde per 31 december 2012.

Het fonds neemt deel aan een securities lending programma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities lending contract waren uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die golden voor beleggingen.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen beleggingstransacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Specifieke grondslagen

Financiële instrumenten

De in de balans opgenomen financiële instrumenten zijn beleggingen, vorderingen en kortlopende schulden. Financiële instrumenten zijn opgenomen tegen actuele waarde, voor zover niet anders aangegeven. Tenzij specifiek anders toegelicht, benadert de boekwaarde de actuele waarde.

Beleggingen

De waardering van de beleggingen is als volgt:

- Beursgenoteerde effecten: opgenomen voor de per balansdatum geldende beurskoers.
- Participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen: opgenomen voor de per balansdatum geldende beurskoers.
- Participaties in niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen: opgenomen voor de door de beleggingsinstelling opgegeven waarde per de balansdatum. Voor zover bij ons bekend zal deze waarde doorgaans als volgt zijn bepaald:
 - Binnen de participatie aanwezige beursgenoteerde effecten: opgenomen voor de per balansdatum geldende beurskoers.
 - Binnen de participatie aanwezige niet beursgenoteerde vastrentende componenten: opgenomen voor de door de beleggingsinstelling opgegeven geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.
 - Binnen de participatie aanwezige vastgoedbeleggingen: opgenomen voor de reële waarde per balansdatum, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte

periodieke taxaties. Indien daartoe aanleiding is, zal bij de waardering rekening gehouden zijn met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten.

- Binnen de participatie aanwezige andere componenten: opgenomen voor de waarde per balansdatum gecalculeerd op een voor de betreffende component gangbare en algemeen geaccepteerde wijze.

De door de beleggingsinstelling opgegeven waarde wordt voor zover redelijkerwijs mogelijk getoetst en onderbouwd.

- Leningen op schuldbekentenis: opgenomen voor de contante waarde van toekomstige rente- en aflossingsbestanddelen, vastgesteld op basis van de effectieve rentevoet. De effectieve rentevoet wordt bepaald met behulp van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijn structuur per balansdatum.
- Valutatermijntransacties: het verschil tussen de transactiekoers en de termijnkoers.
- Liquiditeiten en deposito's: voor de nominale waarde.
- Overige beleggingen: deelnemingen opgenomen tegen netto vermogenswaarde.

Derivaten

Derivaten ofwel afgeleide financiële instrumenten zijn opgenomen tegen actuele waarde, voor zover niet anders aangegeven.

Immateriële en materiële vaste activa

In het kader van de splitsing van PMA in het pensioenfonds PMA en uitvoeringsorgaan Appolaris BV, zijn de immateriële en materiële vaste activa per die datum overgeheveld naar Appolaris BV.

Liquide middelen

Onder liquide middelen zijn direct opeisbare tegoeden bij banken opgenomen. Liquiditeiten in beheer bij de vermogensbeheerders zijn in deze post niet inbegrepen.

Stichtingskapitaal

Dit betreft de storting bij oprichting van het fonds.

Overige reserves

De overige reserves vormen de buffer of de reserve die het fonds heeft bovenop de technische voorzieningen. Zie ook de 'Algemene toelichting',

onderdeel 'vermogenspositie en herstelplan'. Mutaties in de overige reserves kunnen onder andere ontstaan door verwerking van de winstbestemming van het boekjaar.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is berekend als de actuariële contante waarde van de aanspraken en rechten naar het niveau op 1 januari van het volgende boekjaar, dus inclusief de eventueel toegekende toeslag. De aanspraken en rechten zijn aldus volledig afgefinancierd.

De VPV is gelijk aan de actuariële contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenaanspraken. De opgebouwde pensioenaanspraken zijn de tijdsevenredige aanspraken conform de pensioenreglementen. Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de vaststelling gebaseerd op de in uitzicht gestelde pensioenen zonder rekening te houden met tussentijdse revalidatie. De VPV bevat verder de contante waarde van de tot de balansdatum toegekende toeslagen op de pensioenen van de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers.

De berekening van de VPV ultimo 2011 en VPV ultimo 2012 is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen.

Meerdere statistische onderzoeken in het verleden tonen aan dat de sterfte van de gehele bevolking hoger is dan de sterfte onder de werkende bevolking. Dit wordt ervaringssterfte genoemd. Omdat er in de praktijk uit wordt gegaan van sterftetafels gebaseerd op de gehele bevolking worden bij pensioenfondsen de sterftetekansen hiervoor gecorrigeerd. In eerdere jaren gebeurde dit door het hanteren van leeftijds-onafhankelijke correcties (de zgn. leeftijdsterugstellingen). Het hanteren van vaste leeftijdscorrecties voor alle pensioenvormen, leeftijden en voor mannen en vrouwen, is achterhaald omdat de effecten per leeftijd verschillend zijn. Tevens zou de correctie kleiner mogen zijn naarmate een verzekerde een hogere leeftijd heeft. Het is beter om correcties toe te passen die verschillend zijn voor zowel geslacht als leeftijd. Er kan met de invulling van de verzekerdensterfte beter gebruik worden gemaakt van leeftijdsafhankelijke (en geslachtsafhankelijke) correctiefactoren.

De beste manier om tot de correctiefactoren te komen is om het eigen verzekerdenbestand van het pensioenfonds statistisch te analyseren. Daarbij moet echter bedacht worden dat de zogenaamde 'Wet van de grote aantallen' van belang is om tot goed statistisch materiaal te komen op basis waarvan een set van goed onderbouwde correctiefactoren kan worden geconstrueerd. Een alternatief

VPV PER 31 DECEMBER 2011

	Overlevingstafel	Startkolom	Leeftijdsterugstelling
Mannen	AG Prognosetafel 2010-2060	2012	ES-P1 mannen
Vrouwen	AG Prognosetafel 2010-2060	2012	ES-P1 mannen
Wezen	Geen sterftetekansen	n.v.t.	n.v.t.

VPV PER 31 DECEMBER 2012

	Overlevingstafel	Startkolom	Leeftijdsterugstelling
Mannen	AG Prognosetafel 2012-2062	2013	Towers Watson ervaringssterfte-model 2012 – Individueel
Vrouwen	AG Prognosetafel 2012-2062	2013	Towers Watson ervaringssterfte-model 2012 – Individueel
Wezen	Geen sterftetekansen	n.v.t.	n.v.t.

is om bestaande, officieel gepubliceerde correctiefactoren te hanteren, zoals in 2011 gedaan is met de ES-P1. Voor het huidige boekjaar heeft PMA het nieuwe Towers Watsonmodel genomen, omdat deze nog beter aansluit bij de deelnemers door ook sectorspecifieke en inkomensafhankelijke factoren mee te nemen. Uit analyse van de sterftewaarnemingen blijkt dat de sterfte onder pensioenverzekerden lager ligt dan de sterfte in de Nederlandse bevolking als geheel. Daarnaast blijkt dat verzekerden met een hoog verzekerd bedrag doorgaans een lagere sterfteskans hebben dan overeenkomstige verzekerden met een lager verzekerd bedrag.

Om van bevolkingssterfte te komen tot sterfteskansen voor hoofdverzekerden en medeverzekerden worden zogeheten ervaringssterftefactoren toegepast op de bevolkingssterfteskansen. Deze factoren voor de ervaringssterfte hebben betrekking op de verhouding van de sterfteskansen van verzekerden gemeten in verzekerde bedragen ten opzichte van de sterfteskansen voor de gehele Nederlandse bevolking.

Rentevoet

De factoren voor het contant maken zijn ontleend aan de per 31 december 2012 geldende rentetermijnstructuur (RTS), zoals door DNB is gepubliceerd.

Onderstaand wordt de RTS per 31 december 2012 en per 31 december 2011 weergegeven. DNB heeft vanaf september 2012 de UFR geïntroduceerd. Bij de UFR methodiek wordt verondersteld dat de rente op lange termijn 4,2% bedraagt. Vanaf een looptijd van 20 jaar worden de rentepercentages berekend op basis van de een gewogen gemiddelde van de marktrente en de 4,2% Ultimate Forward Rate waarbij de weging van laatste met het stijgen van de looptijd zwaarder wordt. Daarbij zijn de rentes net zoals per 31 december 2011 op basis van een 3 maandsgemiddelde.

RENTETERMIJNSTRUCTUUR (RTS)

Jaar	2012	2011	Jaar	2012	2011	Jaar	2012	2011
1	0,351%	1,544%	21	2,373%	2,903%	41	2,989%	2,702%
2	0,413%	1,458%	22	2,393%	2,881%	42	3,015%	2,707%
3	0,524%	1,556%	23	2,418%	2,860%	43	3,041%	2,712%
4	0,690%	1,750%	24	2,446%	2,842%	44	3,066%	2,717%
5	0,884%	1,953%	25	2,477%	2,824%	45	3,089%	2,721%
6	1,085%	2,138%	26	2,507%	2,800%	46	3,112%	2,725%
7	1,275%	2,293%	27	2,539%	2,777%	47	3,134%	2,729%
8	1,449%	2,418%	28	2,571%	2,755%	48	3,155%	2,733%
9	1,605%	2,521%	29	2,604%	2,735%	49	3,176%	2,737%
10	1,741%	2,615%	30	2,637%	2,717%	50	3,195%	2,740%
11	1,872%	2,703%	31	2,674%	2,714%	51	3,215%	2,744%
12	1,981%	2,778%	32	2,710%	2,712%	52	3,233%	2,747%
13	2,075%	2,836%	33	2,745%	2,710%	53	3,251%	2,750%
14	2,155%	2,886%	34	2,779%	2,708%	54	3,268%	2,753%
15	2,225%	2,930%	35	2,812%	2,706%	55	3,285%	2,756%
16	2,259%	2,929%	36	2,844%	2,704%	56	3,301%	2,759%
17	2,288%	2,929%	37	2,875%	2,702%	57	3,316%	2,761%
18	2,315%	2,928%	38	2,905%	2,700%	58	3,331%	2,764%
19	2,338%	2,928%	39	2,934%	2,699%	59	3,346%	2,766%
20	2,359%	2,928%	40	2,961%	2,697%	60	3,360%	2,769%

Partnerfrequenties

Bij de vaststelling van de VPV van het meeverzekerde nabestaandenpensioen wordt tot de pensioengerechtigde leeftijd het zogenaamde 'onbepaalde partnersysteem' toegepast. Dit houdt in dat voor iedere verzekerde, ongeacht de burgerlijke staat of eventuele samenleving in de zin van het pensioenreglement, een nabestaandenpensioen wordt meeverzekerd. De reservering is gebaseerd op een zogenaamde 'onbepaalde factor' met een gehuwdheidsfrequentie van 1 op alle leeftijden tot de pensioendatum.

Overlijdensuitkering

In de VPV is een opslag opgenomen van 0,5% van de voorziening ouderdomspensioen ter dekking van de overlijdensuitkeringen.

CPVV

Voor de compensatie premies volksverzekering (CPVV) is een opslag van 18% voor het uit te keren pensioen tussen 61 en 65 jaar in de VPV opgenomen. Dit wordt gedaan voor de deelnemers en gewezen deelnemers. De CPVV bedraagt ultimo 2011 nihil. De mogelijkheid bestaat dat er toch nog een CPVV aanspraak kan ontstaan indien een deelnemer (geboren voor 1 januari 1950) alsnog zijn pensioen wil vervroegen maar die nu voorlopig voor uitstel tot 65 jaar heeft gekozen.

Excassokosten

In de VPV is een opslag opgenomen van 2% ter dekking van toekomstige uitkeringskosten (excassokosten).

Bepaling leeftijden

Bij de vaststelling van de leeftijden van de verzekerden wordt er vanuit gegaan dat iedere verzekerde op 1 juli is geboren. Verondersteld wordt dat een mannelijke verzekerde altijd een drie jaar jongere vrouwelijke partner heeft. Een vrouwelijke verzekerde heeft altijd een drie jaar oudere mannelijke partner.

Uitkeringen

Bij de waardering is uitgegaan van de veronderstelling dat de pensioenuitkeringen continu geschieden. Onderdeel van de uitkeringen is de vakantietoeslag. Deze vakantietoeslag is verwerkt als opslag op de VPV van 8%.

Premie

In de premie is rekening gehouden met de volgende opslagen (van de som van de pensioengrondslagen):

- een opslag op 0,75% voor lopende administratiekosten
- een opslag op 1,00% voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (2011: 1,75%)
- een opslag op 0,15% voor latent WIA-hiaat (2011: 0,25%)
- een opslag op 0,45% voor latent ANW-hiaat (2011: 0,80%)

Toeslagverlening

Gelet op de financiële positie van het fonds heeft PMA per 1 januari 2013 (over 2012) geen toeslagverlening toegekend. PMA heeft de pensioenen per 1 januari 2011 ook niet verhoogd. De toeslagen worden normaliter gebaseerd op de algemene loonindex in de sector van een jaar, en verwerkt in de voorziening pensioenverplichtingen van het betreffende jaar. De algemene loonindex bedroeg over 2011 0,75% en over 2012 0,0%.

Overige voorzieningen

Voorziening uitlooprisico arbeidsongeschiktheid

In boekjaar 2011 is de voorziening uitlooprisico arbeidsongeschiktheid naar beneden bijgesteld (wijziging van 1,75% naar 1%), omdat al meerdere jaren sprake was van significante positieve resultaten op arbeidsongeschiktheid. Voor boekjaar 2012 is de voorziening vastgesteld gelijk aan twee maal de risicopremie. Toevoegingen dan wel onttrekkingen aan deze voorziening komen resp. ten laste van/ten gunste van het resultaat op arbeidsongeschiktheid.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Baten en lasten

Baten en lasten worden verantwoord in het jaar waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten worden verantwoord: de aan het boekjaar toe te rekenen interest, alsmede de in het boekjaar ontvangen dividenden.

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de waarderingsresultaten verantwoord
Beleggingstransacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de op de afrekendatum geldende koersen. Gerealiseerde en ongerealiseerde valuta-koersresultaten op beleggingen worden verantwoord onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Omzet conform Titel 9 Boek 2 BW

De omzet zoals bedoeld in de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving, bedraagt in 2012 € 109,4 miljoen (2011: € 90,0 miljoen), zijnde de som van premies (2012: € 87,7 miljoen en 2011: € 67,9 miljoen) en directe beleggingsopbrengsten (2012: € 21,7 miljoen en 2011: € 22,1 miljoen).

Methode opstellen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode, met waardering tegen nominale waarde. Het geeft inzicht in de herkomst en de aanwending van de liquide middelen, gerubriceerd naar pensioenuitvoering en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans

ACTIVA

BEDRAGEN x € 1.000

	€ 31 12 2012	€ 31 12 2011
Vastgoedbeleggingen		
Balanswaarde 1 januari	156.663	160.737
Bij: aankopen/verstrekkingen/herrubricering	58.990	7.330
Af: verkopen/herrubricering	-7.898	-4.093
Waardemutatie	-656	-7.311
Balanswaarde 31 december	207.099	156.663
Percentage directe beleggingen op balanswaarde 31-12	0%	0%
Percentage indirecte beleggingen op balanswaarde 31-12	100%	100%
Aandelen		
Balanswaarde 1 januari	503.950	412.691
Bij: aankopen/verstrekkingen/herrubricering	260.546	264.327
Af: verkopen/herrubricering	-111.736	-106.636
Waardemutatie	122.187	-66.432
Balanswaarde 31 december	774.947	503.950
Percentage directe beleggingen op balanswaarde 31-12	0%	0%
Percentage indirecte beleggingen op balanswaarde 31-12	100%	100%

Vastgoedbeleggingen

PMA kent binnen de categorie vastgoedbeleggingen uitsluitend indirecte beleggingen, bestaande uit participaties in beursgenoteerde en niet beursgenoteerde vastgoedfondsen, beleggend in Europa.

Ruim 63% van de onderliggende beleggingen van de vastgoedfondsen luidt in Euro's, de rest in andere valuta. Vanuit het Pramerica mandaat zijn er diverse valuta bij gekomen.

Aandelen

De aandelenbeleggingen bestaan uit participaties in beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsfondsen, die gezamenlijk een wereldwijde spreiding kennen. Circa 76% van de aandelenbeleggingen is gedaan in de zogenaamde volwassen markten (mature markets: Noord Amerika, Europa, Japan), circa 12% in de opkomende markten

(emerging markets), circa 10% Azië Pacific (mature en emerging, maar exclusief Japan) en circa 2% bestaat uit Private Equity: beleggingsfondsen die buiten de aandelenbeurs om bedrijven financieren.

Bijna 22% van de onderliggende beleggingen van de aandelenbeleggingen luidt in Euro's, de rest in andere valuta, waarvan US Dollars een groot deel vormen.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden bestaan uit:

- Directe beleggingen in beursgenoteerde langlopende staatsobligaties; deze worden aangehouden ter gedeeltelijke afdekking van het rentemismatchrisico tussen de langlopende pensioenverplichtingen en de korterlopende beleggingen (per 31 december 2012: 28% van de vastrentende waarden, in 2011 26%).

BEDRAGEN X € 1.000

	€	€
	31 12 2012	31 12 2011
Vastrentende waarden		
Balanswaarde 1 januari	539.590	488.074
Bij: aankopen/verstrekkingen/herrubricering	181.814	117.171
Af: verkopen/herrubricering/lossingen	-19.717	-102.407
Waardemutatie	74.733	36.752
Balanswaarde 31 december	776.420	539.590
Percentage directe beleggingen op balanswaarde 31-12	31%	29%
Percentage indirecte beleggingen op balanswaarde 31-12	69%	71%
Derivaten (Valutatermijncontracten)		
Balanswaarde 1 januari	-1.574	-384
Bij: aankopen/verstrekkingen/herrubricering	0	-30
Af: verkopen/herrubricering	679	4.030
Waardemutatie	2.082	-5.190
Balanswaarde 31 december	1.187	-1.574
Percentage directe beleggingen op balanswaarde 31-12	100%	100%
Percentage indirecte beleggingen op balanswaarde 31-12	0%	0%

- Participaties in niet beursgenoteerde beleggingsfondsen die vrijwel uitsluitend in Europa beleggen (per 31 december 2012: 50% van de vastrentende waarden, gelijk aan 2011).
- Participaties in niet beursgenoteerde beleggingsfondsen die vrijwel uitsluitend in emerging markets beleggen (per 31 december 2012: 10% van de vastrentende waarden, gelijk aan 2011).
- Participaties in niet beursgenoteerde beleggingsfondsen die investeren in inflatie gerelateerde producten (per 31 december 2012: 7% van de vastrentende waarden, in 2011 8%).
- Participaties in niet beursgenoteerde microkredietfondsen (per 31 december 2012: 2% van de vastrentende waarden).
- Enkele directe beleggingen in niet beursgenoteerde bedrijfsleningen (per 31 december 2012: 3% van de vastrentende waarden, in 2011 was dit 4%).

Ongeveer 90% van de onderliggende beleggingen van de vastrentende fondsen luidt in Euro's, de rest in andere valuta.

Van de vastrentende portefeuille van PMA per ultimo 2012 had circa 93% een investment grade rating (BBB of hoger). 53% heeft de hoogste rating AAA (2011: 59%) en 22% een BBB rating (2011: 7%). De verschuiving ten opzichte van 2011 is het gevolg van afwaarderingen en een verschuiving van staatsobligaties naar bedrijfsobligaties. De gemiddelde duration van de vastrentende portefeuille per 31 december 2012 bedraagt 8,3 (in 2011 was dit 7,7).

Derivaten

De derivaten bestaan in 2012 uitsluitend uit valutatermijncontracten die zijn en worden aangehouden ter gedeeltelijke afdekking van het US Dollar risico op Amerikaanse aandelen en op in US Dollar luidende overige beleggingen.

In de kolommen is bij de mutaties aansluiting gezocht bij de balanswaardering. De valutatermijncontracten staan op de balans voor het ongerealiseerde resultaat. Op het moment dat US Dollars worden gekocht, als opening van de afdekking, is het resultaat nihil. De waardemutatie is positief omdat de US dollar iets is gestegen ten opzichte van de euro.

BEDRAGEN x € 1.000

	€	€
	31 12 2012	31 12 2011
Overige beleggingen		
Balanswaarde 1 januari	28.279	36.578
Bij: aankopen/verstrekkingen/herrubricering	12.000	38
Af: verkopen/herrubricering	-393	-6.815
Waardemutatie	164	-1.522
Balanswaarde 31 december	40.050	28.279
Percentage directe beleggingen op balanswaarde 31-12	0%	2%
Percentage indirecte beleggingen op balanswaarde 31-12	100%	98%
Specificatie overige beleggingen		
Commodities	39.996	27.741
Hedgefonds	0	0
Liquiditeiten in mandaten	54	538
Balanswaarde 31 december	40.050	28.279
Deposito's banken		
Balanswaarde 1 januari	29.350	29.150
Bij: aankopen/verstrekkingen/herrubricering		200
Af: verkopen/herrubricering	-29.350	0
Balanswaarde 31 december	0	29.350
Percentage directe beleggingen op balanswaarde 31-12	100%	100%
Percentage indirecte beleggingen op balanswaarde 31-12	0%	0%
Deelnemingen (Certificaten STAK Appolaris)		
Balanswaarde 1 januari	665	0
Bij: aanvullende storting eigen vermogen	264	665
Boekwaarde per 31 december	929	665
Balanswaarde 31 december	929	665

Overige beleggingen

Onder liquiditeiten in mandaten en fondsen zijn gelden verantwoord die weliswaar deel uitmaken van aandelenfondsen maar niet als aandelenbelegging kunnen worden gezien.

Deposito's banken

De deposito's werden aangehouden bij Nederlandse banken.

Deelnemingen

De uitvoeringsorganisatie biedt haar diensten aan onder de naam Appolaris B.V. Tussen PMA en Appolaris is een Stichting Administratiekantoor (STAK) Appolaris geplaats. PMA is volledig eigenaar van STAK Appolaris, dat op haar beurt 100% eigenaar is van Appolaris.

BEDRAGEN x € 1.000

	€	€
	31 12 2012	31 12 2011
Vorderingen en overlopende activa		
<i>Diverse debiteuren en overlopende activa</i>		
Dividendbelasting, terug te vorderen	879	291
Beleggingsopbrengsten, te ontvangen	0	0
Nog af te wikkelen beleggingstransacties	0	2.220
Appolaris rekening courant	201	1.201
Appolaris premies	425	280
SRMA rekening courant	239	268
SBA rekening courant	-1	0
Vooruitbetaalde bedragen	3.555	21
Overige posten		
<i>Te vorderen premies</i>		
Werkgevers	0	14
<i>Lopende interest</i>		
a) Beleggingen:		
Vastrentende waarden/Obligaties	5.341	3.878
b) Interestgevende saldi:		
Banken rekening-courant	0	0
Totaal	10.639	8.173
Liquide middelen		
Banken rekening courant	60.071	9.457
Kas	0	0
Totaal	60.071	9.457

De liquiditeiten staan ter vrije beschikking van PMA.

PASSIVA

BEDRAGEN x € 1.000	€	€
	31 12 2012	31 12 2011
Reserves		
Saldo 1 januari	-4.910	218.513
Saldo baten en lasten boekjaar	153.660	-223.423
Totaal reserves	148.750	-4.910
Technische voorziening		
<i>I. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds</i>		
Saldo 1 januari	1.270.991	1.026.884
Pensioenopbouw in boekjaar	80.096	57.019
Indexering en overige toeslagen		51
Wijziging marktrente	71.782	198.396
Rentetoevoeging	22.475	13.526
Sterfte en arbeidsongeschiktheid	4.492	1.847
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-29.682	-25.083
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-572	-515
Wijziging u.h.v. overdrachten van rechten	314.690	-393
Overige wijzigingen in de voorziening pensioenverplichtingen	-877	-741
Wijziging sterftegrondslagen	-21.658	0
Saldo einde boekjaar	1.711.737	1.270.991
Specificatie:		
– Actieven, in dienst (incl. arbeidsongeschikten)	1.053.061	885.335
– Uit dienst, met rechten	283.677	143.533
– Gepensioneerden	374.999	242.123
Totaal	1.711.737	1.270.991
<i>II. Overige voorzieningen</i>		
– Voorziening uitlooprisico AO		
Saldo 1 januari	6.238	7.826
Mutatie t.l.v. resultaat	770	-1.588
Saldo einde boekjaar	7.008	6.238
– Voorziening VUT-verplichtingen personeel		
Saldo 1 januari	0	18
Mutatie t.l.v. resultaat	0	-18
Saldo einde boekjaar	0	0
Totaal overige voorzieningen	7.008	6.238
Totaal technische voorzieningen	1.718.745	1.277.229

BEDRAGEN x € 1.000

€

€

31 12 2012

31 12 2011

Overige en overlopende passiva

Nog af te wikkelen beleggingstransacties	991	0
SBA rekening courant	0	23
Loonheffing en sociale lasten	574	462
Reservering vakantiegelden deelnemers	1.542	1.207
Te betalen kosten en overige posten	740	542
Totaal overige passiva	3.847	2.234

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Investeringsverplichtingen

PMA is in 2012 en oudere jaren investeringsverplichtingen aangegaan waarvan per 31 december 2012 de betalingen deels reeds hebben plaatsgevonden, maar deels in 2013 of latere jaren zullen plaatsvinden. Het betreft de volgende commitments.

INVESTERINGSVERPLICHTINGEN

Alle bedragen x € 1 miljoen	Totaal commitment	Aangegaan in jaar	Nog te storten na 31 12 2012	Nog te storten na 31 12 2011
Vastrentende waarden	3,5	2009	0,5	0,5
Private equity ¹⁾	8,0	2009	1,0	1,6
Private equity ^{1) 3)}	27,0	2011	24,2	17,4
Infrastructuur ²⁾	15,0	2010	0,6	4,8
Totaal	53,5		26,3	24,3

¹⁾ Verantwoord onder Aandelen ²⁾ Verantwoord onder Vastgoed ³⁾ Het commitment is in 2012 verhoogd met € 7 miljoen

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds, de aangesloten ondernemingen en hun werknemers, en het bestuur. Tussen het fonds en de werkgevers zijn uitvoeringsovereenkomsten gesloten met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling. Inzake de beloning van bestuursleden wordt verwezen naar de specificatie van de kosten pensioenuitvoering bij de toelichting op de staat van baten en lasten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is sprake van vorderingen op bestuurders of voormalige bestuurders van PMA.

Andere verbonden partijen betreffen Stichting Administratie Kantoor Appolaris (STAK) en Appolaris. PMA is de eigenaar van STAK en STAK is op haar beurt weer eigenaar van Appolaris, de uitvoeringsorganisatie die de werkzaamheden van PMA uitvoert. Het bestuur van STAK bestaat uit de leden van het Dagelijks Bestuur van PMA. STAK is op haar beurt weer de directeur van Appolaris. Appolaris voert ook de werkzaamheden uit voor Stichting Regelingen Medewerkers Apotheken (SRMA). Het bestuur van SRMA wordt gevormd door de leden van het Dagelijks bestuur van PMA. PMA en SRMA zijn financieel onafhankelijk van elkaar.

Toelichting op de staat van baten en lasten

Resultaat op premies

De premieontvangsten van het fonds worden in onderstaande tabel weergegeven.

De actuariële premie betreft de kosten van de inkoop van pensioen over 2012. De kosten ad € 2.285 komen in het boekjaar beschikbaar ter financiering van de feitelijke kosten in het boekjaar. De technische risicopremies komen beschikbaar ter dekking van de betreffende risico's.

Op basis van het FTK dient de kostendekkende premie te worden vastgesteld. Deze bestaat uit de volgende elementen:

- 1) de actuariële benodigde premie voor inkoop van de onvoorwaardelijke pensioendelen (op basis van marktwaarde);
- 2) een opslag voor de uitvoeringskosten;
- 3) een solvabiliteitsopslag voor het bereiken van het vereist eigen vermogen. Component 3 wordt niet

in de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen;

- 4) de premie voor voorwaardelijke onderdelen conform geformuleerde ambitie en afgesproken financiering. Component 4 is voor PMA niet van toepassing.

De solvabiliteitsopslag zorgt ervoor dat bij de inkoop van nieuwe aanspraken de dekkingsgraad op het benodigde peil blijft. Het pensioenfonds dient immers ook voor de nieuwe aanspraken over een extra vermogen te beschikken, welke niet in de onderdelen 1 en 2 is opgenomen. De hoogte van de solvabiliteitsopslag hangt af van het zogenaamde 'vereist eigen vermogen'. Per 31 december 2011 was deze opslag 28,5%. Verondersteld is dat de premie per 1 januari verschuldigd is en per deze datum omgezet wordt in nieuwe aanspraken in het fonds. Derhalve bedraagt de solvabiliteitsopslag op de premie van 2012: 28,5%.

BATEN

BEDRAGEN x € 1.000

	€ 2012	€ 2011
Premies		
Werkgevers	57.900	44.740
SRMA inzake seniorenregeling	240	280
Werknemers	28.939	22.368
FVP	183	180
Koopsom tbv eigen personeel	419	332
Totaal	87.681	67.900
Resultaat op premie		
Ontvangen premie	87.681	67.900
<i>Besteding premie</i>		
Financiering actuariële premie	80.097	57.019
Technische risicopremie overlijden	2.764	3.306
Technische risicopremie arbeidsongeschiktheid	3.504	5.424
Financiering kosten	2.285	2.033
Totaal	88.650	67.782
Resultaat	-969	118

Onderstaand volgt de opbouw van de kostendekkende premie.

BEDRAGEN x € 1.000	€ 2012	€ 2011
<i>Kostendekkende premie</i>		
Actuariële premie (kosten) pensioenopbouw		
actieve deelnemers	80.096	57.019
Benodigde premie (kosten) voor overlijden deelnemers	2.764	3.306
Benodigde premie (kosten) voor arbeidsongeschiktheid		
deelnemers	3.504	5.424
Kostenopslag	2.285	2.033
Solvabiliteitsopslag	24.614	19.987
Totaal	113.263	87.769
<i>Gedempte kostendekkende premie</i>		
Actuariële premie (kosten) pensioenopbouw		
actieve deelnemers	52.062	42.764
Benodigde premie (kosten) voor overlijden deelnemers	2.764	3.306
Benodigde premie (kosten) voor arbeidsongeschiktheid		
deelnemers	3.504	5.424
Kostenopslag	2.285	2.033
Solvabiliteitsopslag	16.624	15.655
Totaal	77.239	69.182

Conform het besluit FTK Pensioenfondsen artikel 4 mag voor de vaststelling van de kostendekkende premie worden uitgegaan van een dempingsmechanisme. PMA maakt hier gebruik van. Voor de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie hanteert het bestuur een rentetermijnstructuur die gelijk is aan het voortschrijdend gemiddelde van de rentetermijnstructuur per 30 juni van de afgelopen 10 jaar. In enig jaar kan het voorkomen dat de feitelijke premie lager is dan de kostendekkende premie gebaseerd op de RTS primo van dat jaar.

In bovenstaande tabel is een uitsplitsing van de gedempte kostendekkende premie voor 2012 weergegeven.

In 2012 is de gedempte kostendekkende premie lager dan de werkelijke ontvangen premie. Het bestuur heeft besloten om de premie voor 2012 ongewijzigd te laten.

Ongeveer een derde deel van de externe beleggingskosten bestaat uit periodieke betalingen voor externe databanken. Circa twee derde deel betreft juridische kosten in verband met de inmiddels gesloten zaak van PMA tegen een vermogensbeheerder. Daarnaast zijn hierin enkele kleinere kosten en ontvangen vergoedingen verwerkt.

De interne beleggingskosten van 2012 betreft de aan beleggingen doorberekende kosten van PMA. Het deel van de door Appolaris aan PMA in 2012 doorbelaste kosten betrekking hebbend op beleggingen staat eveneens in bovenstaande tabel vermeld.

BEDRAGEN X € 1.000

	€ 2012	€ 2011
Beleggingsopbrengsten		
<i>Directe beleggingsopbrengsten</i>		
Intrest vastrentende waarden	6.222	6.614
Dividend aandelen	8.956	8.025
Dividend vastgoedbeleggingen	6.281	7.131
Intrest overige beleggingen	149	127
Totaal uit beleggingen	21.608	21.897
Overige ontvangen intrest	87	170
Totaal ontvangen	21.695	22.067
Af: betaalde intrest		
– Intrest SRMA en SBA rek. courant	0	0
Saldo directe beleggingsopbrengsten	21.695	22.067
<i>Indirecte beleggingsopbrengsten</i>		
Vastrentende waarden:		
– Gerealiseerd resultaat bij verkoop	11.114	9.999
– Ongerealiseerde koersverschillen	63.618	26.753
Aandelen:		
– Gerealiseerd resultaat bij verkoop	-27.030	-5.585
– Ongerealiseerde koersverschillen	149.216	-60.847
Vastgoedbeleggingen:		
– Gerealiseerde koersverschillen	-3.455	-132
– Ongerealiseerde koersverschillen	2.800	-7.179
Overige beleggingen:		
– Gerealiseerde koersverschillen	-91	-912
– Ongerealiseerde koersverschillen	255	-610
Valutatermijntransacties:		
– Gerealiseerde koersverschillen	-679	-4.030
– Ongerealiseerde koersverschillen	2.762	-1.160
Deelnemingen:		
– Waardeveranderingen	264	65
Overige gerealiseerde koersverschillen ¹⁾	-2.460	2.549
Saldo indirecte beleggingsopbrengsten	196.314	-41.089
Totaal beleggingsopbrengsten	218.009	-19.022
<i>Af: beleggingskosten</i>		
Directe externe beleggingskosten	-789	-607
Interne beleggingskosten (doorberekend)	0	0
Doorberekende beleggingskosten Appolaris	-1.160	-1.103
Totaal beleggingskosten	-1.949	-1.710
Saldo beleggingsopbrengsten	216.060	-20.732

¹⁾ incl. valutaresultaten op bankrekeningen in vreemde valuta

LASTEN

BEDRAGEN x € 1.000	€ 2012	€ 2011
Uitkeringen		
Ouderdomspensioen	25.500	22.520
Weduwen/weduwnaars/partnerpensioen	3.180	1.883
Wezenpensioen	137	109
Arbeidsongeschiktheidspensioen	413	421
Totaal pensioenen	29.230	24.933
Restitutie deelnemersbijdrage	75	22
Afkoopsommen	275	217
Totaal uitkeringen	29.580	25.172
Uitkeringen – gepensioneerden PMA		
Pensioenuitkeringen personeel PMA	50	41
Totaal uitkeringen	50	41
Kosten pensioenuitvoering		
Bestuur + Deelnemersraad: vacatiegelden ¹⁾	79	90
Idem: reis- en overige kosten	119	72
Personeel pensioenlasten	1	2
Toevoeging/ vrijval VUT-reserve personeel	0	-5
Personeel sociale lasten	0	-1
Uitzendkrachten en ingehuurd externen	6	6
Actuaris (jaarwerkzaamheden)	25	31
Actuaris (advisering)	44	10
Accountant (jaarwerkzaamheden)	53	37
Accountant (overige controleopdrachten)	33	16
Organisatieadviezen	9	47
Overige bureau- en organisatiekosten	18	30
Vergoeding Appolaris	3.085	2.616
Contributies VB	48	39
Heffing DNB	120	86
Externe beleggingskosten	789	607
Totaal van alle kosten	4.429	3.683
Af: t.l.v. directe beleggingsopbrengsten:		
Externe beleggingskosten	-789	-607
Doorberekende beleggingskosten Appolaris	-1.160	-1.103
Saldo kosten pensioenuitvoering	2.480	1.973

¹⁾ Er worden geen andere beloningen verstrekt dan vacatiegelden.

Het totaal van de actieve deelnemers en de uitkeringsgerechtigden, dus exclusief de gewezen deelnemers, bedraagt aan het eind van 2012: 31.026 personen (eind 2011: 28.503 personen). Het totaal van de actieve deelnemers en de uitkeringsgerechtigden inclusief de gewezen deelnemers bedraagt aan het eind van 2012: 46.792 personen (eind 2011: 40.277 personen).

De pensioenuitvoeringskosten bedragen in 2012 € 53,00 (2011: € 48,99) per deelnemer en uitkeringsgerechtigde (gewezen deelnemers meegeteld). Exclusief gewezen deelnemers bedragen de pensioenuitvoeringskosten per persoon in 2012 € 79,93 (2011: € 69,22).

Voor het Bestuur van de Stichting Pensioenfonds
Medewerkers Apotheken,
A. van Zijl, apotheker (voorzitter)
A.A. Bal (secretaris)

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Evenmin is de bestemming nader uitgewerkt in de Actuariële en Bedrijfs-technische Nota (ABTN). PMA heeft geen winstoogmerk.

Een positief resultaat boekjaar wordt toegevoegd en een negatief resultaat boekjaar wordt onttrokken aan de overige reserves.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan die van invloed zijn op het resultaat en vermogen per 31 december 2012.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken te 's-Gravenhage is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2012.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn 'Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen' heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132 vanwege het reservetekort.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken is naar mijn mening niet voldoende, vanwege het reservetekort. Op basis van het door het pensioenfonds opgestelde en door DNB goedgekeurde herstelplan per 30 september 2011, constateer ik dat het reservetekort naar verwachting binnen de daartoe gestelde termijn zal zijn opgeheven. Een tijdig herstel naar het voor het pensioenfonds van toepassing zijnde vereist eigen vermogen, in combinatie met het in ieder geval gedeeltelijk kunnen verwezenlijken van de door het pensioenfonds nagestreefde ambitie tot toeslagverlening, is in grote mate afhankelijk van toekomstige, onzekere overrendementen en een gunstige ontwikkeling van de nominale marktrente.

Amstelveen, 25 april 2013

B. den Hartog AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2012 van Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken te Den Haag gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012, de staat van baten en lasten over 2012 en het kasstroomoverzicht over 2012 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken per 31 december 2012 en van het resultaat over 2012 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 25 april 2013

Ernst & Young Accountants LLP
w.g. M.C. Spierings RA

Bijlagen

Kerncijfers PMA sedert oprichting

Jaar	Deelnemers ¹⁾				Premie % geldend in het jaar		Rendement over het jaar %	Indexatie in het jaar % ⁷⁾
	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Uitkerings- gerechtigden	¹¹⁾				
	Totaal	Premie- plichtig		Werkgever	Werknemer			
2012	¹²⁾ 25.690	25.088	15.766	5.336	22,2 / 19,0	11,1 / 9,5	14,8	0,00
2011	24.048	23.476	11.774	4.455	19,2/16,4	9,6/8,2	-1,5	0,75
2010	¹³⁾ 23.499	22.975	10.684	4.325	19,2/16,4	9,6/8,2	9,9	3,25
2009	23.080	22.536	9.914	4.001	19,2/16,4	9,6/8,2	16,0	⁸⁾ 2,00
2008	22.745	22.180	9.244	3.719	19,2/16,4	9,6/8,2	-24,7	⁹⁾ 1,25
2007	21.932	21.508	8.377	3.487	19,2/16,4	9,6/8,2	2,4	1,75
2006	20.941	20.605	7.696	3.229	19,2/16,4	9,6/8,2	13,2	1,00
2005	20.353	19.980	7.226	3.106	19,66	10,25	15,2	0,00
2004	19.752	17.029	6.787	2.955	16,73	8,79	10,9	3,50
2003	19.102	16.344	6.662	2.796	13,8	7,33	8,7	4,25
2002	18.113	15.421	6.552	2.598	10,75	5,85	-12,0	2,75
2001	16.926	14.173	6.436	2.384	10,75	5,85	-3,9	4,00
2000	15.742	13.003	6.261	2.179	11,15	6,05	3,5	5,50
1999	14.842	12.051	6.115	1.978	²⁾ 11,15	²⁾ 6,05	7,4	¹⁰⁾ 14,50
1998	14.130	11.338	5.823	1.816	4,05	2,8	⁶⁾ 12,50	2,50
1997	13.640	10.968	5.482	1.652	4,05	2,8	15,6	2,50
1996	13.215	10.564	5.090	1.514	4,05	2,8	15,7	1,75
1995	12.734	10.262	4.821	1.571	³⁾ 4,05	3,15	12,2	2,50
1994	12.571	9.967	4.404	1.458	3,3	⁵⁾ 3,15	4,7	2,80
1993	12.292	9.539	3.861	1.395	3,3	2,45	13,6	2,75
1992	11.483	8.793	3.727	1.317	3,3	2,45	8,1	3,50
1991	10.160	7.594	3.377	1.255	3,3	2,45	9,6	4,00
1990	9.591	6.994	3.078	1.199	3,3	2,45	4,7	3,00
1989	9.134	6.448	2.719	1.137	3,3	2,45	9,8	3,00
1988	8.857	6.039	2.347	1.056	4,0	2,9	10,8	2,00
1987	8.682	5.713	1.987	991	4,3	3,1	4,8	2,00
1986	8.318	5.356	1.577	990	4,8	3,5	9,2	3,00
1985	8.065	2.975	1.455	990	5,0	4,5	11,1	3,00
1984	6.873	2.259	1.372	945	5,0	4,5	10,1	3,00
1983	6.716	2.226	1.275	906	5,0	4,5	9,9	3,00
1982	6.622	2.137	1.198	866	5,0	4,5	9,7	7,50
1981	6.402	2.030	1.154	832	5,0	6,5	9,3	7,50
1980	6.189	1.974	1.090	802	6,0	6,5	9,1	7,50
1979	6.114	1.896	1.033	764	6,0	6,5	8,9	7,50
1978	6.078	1.882	1.045	775	6,0	6,5	8,7	7,50
1977	5.961	1.833	983	729	6,6	6,5	8,7	8,00
1976	5.808	1.708	931	703	6,6	6,5	8,4	7,20
1975	5.537	1.618	821	704	6,6	6,5	8,4	7,00
1974	5.465	1.564	761	669	6,6	6,5	7,8	6,10
1973	5.397	1.544	682	630	6,6	6,5	7,4	5,50
1972	5.231	1.492	602	641	6,6	6,5	7,1	5,00
1971	5.044	1.409	548	616	⁴⁾ Vr: 6 M: 5		6,6	-
1970	4.828	1.391	619	602	Vr: 6 M: 5		6,3	-
1969	4.613	1.391	582	557	Vr: 6 M: 5		5,7	-
1968	4.507	1.363	560	536	Vr: 6 M: 5		5,6	-
1967	4.280	1.517	545	379		5,0	5,4	-
1966	4.209	1.544	511	320		5,0	5,1	-
1965	4.039	1.567	469	277		5,0	4,8	-
1964	3.991	1.582	421	251		5,0	4,7	-
1963	3.946	1.601	370	231		5,0	4,7	-
1962	3.817	1.556	351	216		5,0	4,7	-
1961		1.564	292	179		5,0	5,0	-
1960		1.590	212	184		5,0	4,8	-
1959		1.520	129	187		5,0	4,1	-
1958		1.535	32	155		5,0	4,0	-
1957		1.460	-	122		5,0	2,8	-

- ¹⁾ aantallen ultimo jaar t/m 1961: alleen premieplichtige deelnemers vermeld 1985: deelnemers-B in de regeling; 1986: toetredingsleeftijd van 30 jr. naar 25 jr.
- ²⁾ vanaf 1999: berekend over de pensioengrondslag na aftrek franchise
- ³⁾ vanaf 1995 TOP in de regeling
- ⁴⁾ periode 1957 t/m 1971: apothekersbijdrage in gulden
- ⁵⁾ vanaf 1994 incl. premie wao-hiaat
- ⁶⁾ vastrentend: t/m 1997 over de nominale waarde; m.i.v. 1998 over de marktwaarde
- ⁷⁾ Over het voorafgaande jaar. De toeslag per 1 januari 2012 over 2011 is nihil, vanwege de vermogenspositie.
- ⁸⁾ In 2008 zijn de lonen met 4,75% gestegen. I.v.m. de kredietcrisis vindt gedeeltelijke toeslagverlening plaats.
- ⁹⁾ In 2006 en 2007 zijn de lonen in totaal met 3% gestegen. Omdat per 1 januari 2007 al een toeslag is verleend van 1,75% bedraagt de toeslag per 1 januari 2008 1,25%.
- ¹⁰⁾ Per 1 januari 1999 inclusief 12,5% extra verhoging
- ¹¹⁾ Ingaande 2006: premie % voor deelnemers resp. geboren vóór en geboren in of ná 1950.
- ¹²⁾ In 2012 zijn de deelnemers van het pensioenfonds van Mediq vrijwillig aangesloten.
- ¹³⁾ In 2010 zijn de deelnemers van het pensioenfonds van KNMP vrijwillig aangesloten.

Begrippenlijst

Aandelen

Bewijzen van deelneming in het vermogen van een onderneming.

Actieve deelnemers

Werknemers met een dienstverband bij een van de aangesloten werkgevers, voor wie premies worden afgedragen aan PMA en die daardoor rechten opbouwen bij het fonds.

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

Door het bestuur van het pensioenfonds vastgesteld document, waarin de financiële opzet, de technische uitgangspunten en het bestuursbeleid om de pensioentoezeggingen van het fonds te kunnen nakomen, wordt omschreven.

Actuaris

Verzekeringswiskundige. De actuaris controleert jaarlijks of de technische voorzieningen juist zijn vastgesteld en of de voorziening pensioenverplichtingen op voldoende veilige grondslag is berekend.

Actuariële analyse

Berekening van waarden en verplichtingen volgens uitgangspunten van de verzekeringswiskundige.

AG (Actuarieel Genootschap)

De Nederlandse beroepsvereniging van actuarissen, waarvan vrijwel alle actuarissen lid zijn.

Afkoop

Het storten van een eenmalige bedrag aan een deelnemer, ter vervanging van een maandelijks pensioenuitkering.

AFM

De AFM (Autoriteit Financiële Markten) houdt toezicht op het gedrag van iedereen die actief is op de markt van sparen, lenen, beleggen en verzekeren.

Alternatives

Beleggingen waarvan men verwacht dat de rendementsontwikkeling niet of beperkt gerelateerd is met de rendementsontwikkeling van de traditionele beleggingscategorieën.

Anticumulatie

Uitkeringen uit hoofde van de wettelijke sociale zekerheid kunnen samenlopen met uitkeringen op grond van een pensioenregeling. Ter voorkoming van een dergelijke samenloop (cumulatie) worden in pensioenregelingen anticumulatiebepalingen opgenomen.

ANW-hiaat

Inkomstenkort doordat in 1996 de Algemene Weduwe- en wezenwet is vervangen door Algemene Nabestaandenwet. Deze wet voorziet in een uitkering voor nabestaanden voor een beperktere kring gerechtigden en met een mogelijk verlaagde uitkering ten opzichte van zijn voorganger.

AOW

Algemene Ouderdomswet, die voor iedere Nederlander voorziet in een uitkering vanaf de eerste van de maand waarin de 65-jarige leeftijd wordt bereikt.

ASKA

Associatie van ketenapotheken. Dit is de werkgeversvereniging voor ketenapotheken.

Asset Liability Management (ALM)-studie

Een onderzoek naar het verband tussen de beleggingen, de premie en de (financiering van de) pensioenregeling op langere termijn. De ingeschatte ontwikkeling van het fonds is hierbij gebaseerd op een aantal (economische) toekomstverwachtingen.

Arbeidsongeschikte deelnemer

De werknemer, die een (gedeeltelijke) WAO-uitkering (tot 2006) of WIA-uitkering (vanaf 2006) ontvangt. De pensioenopbouw wordt (gedeeltelijk) voortgezet voor rekening van het pensioenfonds.

Basispunt of bps

Een basispunt is 0,01 procent.

Bedrijfstakpensioenfonds

Een bedrijfstakpensioenfonds voert de pensioenregelingen uit voor één of meer bedrijfstakken.

Beleggingsopbrengsten/rendementen

Directe: interest en dividend onder aftrek van de aan de beleggingen toe te rekenen kosten. Indirecte: gerealiseerde en ongerealiseerde waardeverschillen op beleggingen.

Beleggingsportefeuille

Het totaal van alle beleggingen in aandelen, obligaties, leningen op schuldbekentenis, deposito's en vastgoedfondsen.

Benchmark

Representatieve beleggingsindex waartegen het rendement van een belegging wordt afgezet.

Compliance

Het toezicht op de interne naleving van de gedragscode en het monitoren van het gedrag van de medewerkers en bestuurders van het fonds die vallen onder de gedragscode. Het toezicht wordt uitgeoefend door een compliance officer.

Contante waarde

Waarde van toekomstige verplichtingen bepaald op huidig moment, rekening houdend met toekomstige ontwikkelingen zoals rente ontvangsten.

Credit rating

Een credit rating is een beoordeling van het vermogen en de wil van de uitgevende instelling om financiële schuldverplichtingen volledig en tijdig terug te betalen. De internationale markt voor credit ratings wordt gedomineerd door voornamelijk Standard & Poor's (S&P), Moody's Investors Services (Moody's) en Fitch Ratings Ltd. (Fitch).

Credits

Obligatieleningen uitgegeven door bedrijven.

Dekkingsgraad

Het pensioenvermogen uitgedrukt in een percentage van de pensioenverplichtingen.

Dekkingstekort

Situatie dat de middelen van het pensioenfonds lager zijn dan de voorziening pensioenverplichtingen, vermeerderd met het minimaal vereist eigen vermogen.

Deposito's

Kortlopende leningen aan financiële instellingen met een vaste looptijd en een van tevoren vastgelegd rentepercentage.

Derivaten

Beleggingen waarvan de waarde is afgeleid van de waarde van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel of een obligatie. Voorbeelden zijn opties en futures.

Directe beleggingsopbrengsten

Opbrengsten uit beleggingen zoals interest (rente), dividenden, huren en dergelijke.

Directe beleggingen

Rechtstreekse beleggingen in bijvoorbeeld 'individuele' effecten of gebouwen.

Doorsneepremie

Premieheffing waarbij een procentuele bijdrage van de opbouwgrondslag wordt geheven. De bijdrage wordt solidair vastgesteld, onafhankelijk van leeftijd, geslacht en burgerlijke staat.

Duration

Een rekeneenheid die de gevoeligheid weergeeft voor rente-ontwikkelingen. Dit kan zowel betrekking hebben op de waarde van de beleggingen als op de waarde van de pensioenverplichtingen.

DNB

De Nederlandsche Bank, wettelijk toezichthouder.

Ex-deelnemer

De werknemer van wie de pensioenopbouw is gestopt vóór de pensioengerechtigde leeftijd (bijvoorbeeld omdat men in een andere bedrijfstak is gaan werken) en die bij beëindiging van de deelneming zijn opgebouwd pensioen bij het fonds heeft achtergelaten.

Engagement

Het beïnvloeden van het bedrijfsbeleid op grond van de positie als belegger en de rechten die hiermee verbonden zijn.

Financieel Toetsingskader

Door DNB in het kader van de nieuwe Pensioenwet te hanteren normen met betrekking tot de financiële soliditeit.

Franchise

Het gedeelte van het salaris, dat voor de pensioen- en premieberekening buiten beschouwing blijft, omdat de AOW over dat deel reeds in pensioen voorziet.

FTK (Financieel Toetsingskader)

Benaming van het nieuwe toezichtregime dat per 1 januari 2007 van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen. De nieuwe waarderingsmethoden hebben de Actuariële Principes Pensioenfondsen vervangen. Het nieuwe toezichtregime is ook verankerd in de Pensioenwet.

Futures

Een future (of termijncontract) is een financieel contract tussen twee partijen die zich verbinden om op een bepaald tijdstip een bepaalde hoeveelheid van een product of financieel instrument te verhandelen tegen een vooraf bepaalde prijs. Men komt dus een transactie in de toekomst overeen.

FVP

(Stichting) Financiering Voortzetting Pensioenverzekering. Deze stichting voorziet in (gedeeltelijke) voortzetting van het pensioen van werkloze deelnemers van 40 jaar en ouder.

Gedragscode

Op grond van toezichtswetgeving zijn pensioenfondsen verplicht om een gedragscode te hebben en een compliance officer aan te stellen. De gedragscode heeft als doel het integer handelen van het fonds en haar betrokkenen te bevorderen.

Gepensioneerden

Deelnemers die een ouderdomspensioen ontvangen of nabestaanden die een nabestaandenpensioen ontvangen.

Gewezen deelnemers

Ex-deelnemers in de pensioenregeling, voorheen vaak aangeduid met: 'slapers'. Het betreft deelnemers met premievrije rechten of arbeidsongeschikte deelnemers zonder dienstverband bij één van de aangesloten werkgevers.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Beleggingsopbrengsten waar geen geldstroom tegenover staat, bijvoorbeeld een waardevermeerdering.

Indirecte beleggingen

Beleggingen in fondsen of beleggingspools, waarbij die fondsen of pools op hun beurt investeren in directe beleggingen of in andere indirecte beleggingen (in het laatste geval is sprake van een 'fund of funds').

Inflatie

Waardevermindering van geld als gevolg van stijgende prijzen.

Infrastructuurbeleggingen

Bij beleggen in infrastructuur wordt een aandelenbelang genomen in een onderneming die een infrastructuurasset bezit of exploiteert. Dat kan zijn sociale infrastructuur betreffen: samenwerkingsverbanden tussen de publieke en private sector waarbij de overheid de kerntaken blijft verrichten, terwijl de private sector de fysieke assets en voorzieningen opbouwt, in eigendom heeft, exploiteert en onderhoudt. Men spreekt hierbij wel van publiek-private samenwerking (PPS) of een privaat financieringsinitiatief (PFI). Het kan ook gaan om economische infrastructuur: diensten waarvoor de gebruiker bereid is te betalen, zoals transport, distributie van elektriciteit en communicatie.

Inruil

De mogelijkheid om op de pensioendatum nabestaandenpensioen in te ruilen voor een hoger of eerder ingaand ouderdomspensioen.

ISAE 3402

Tot voor kort was SAS 70 de standaard voor het rapporteren over interne beheersing bij serviceorganisaties. Op 18 december 2009 heeft de International Auditing en Assurance Standards Board (IAASB) van de International Federation of Accountants (IFAC) de ISAE 3402 standaard gelanceerd. ISAE 3402 vervangt (behalve in Amerika) de SAS 70 standaard en is verplicht voor assurancerapporten die na 15 juni 2011 worden afgegeven.

Kapitaalovereenkomst

Een kapitaalovereenkomst is een overeenkomst tussen werkgever en werknemer waarbij alleen de hoogte van het kapitaal (eventueel met winstdeling) bij ingang van het pensioen vaststaat. Uiterlijk op de pensioendatum wordt het kapitaal omgezet in een periodieke uitkering tegen de dan geldende tarieven. Voor de ingangsdatum van het pensioen ligt het langlevingsrisico bij de werknemer. Het beleggingsrisico ligt tijdens de opbouwfase bij de pensioenuitvoerder. Een voorbeeld hiervan is de zogenaamde streefregeling, mits deze correct is vormgegeven.

KNMP

Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie. Dit is de overkoepelende beroeps- en brancheorganisatie voor apothekers. Zie ook: VZA.

Kortlevingsrisico

Het risico dat een verzekerde persoon korter kan leven dan op basis van de gehanteerde overlevingstafels wordt verwacht.

Langlevingsrisico

Het risico dat een verzekerde persoon langer kan leven dan op basis van de gehanteerde overlevingstafels wordt verwacht.

Lening (onderhandse)

Een lening, die direct tussen de lener en het pensioenfonds wordt afgesloten. Er wordt een specifieke overeenkomst gemaakt.

Levensloopregeling

Sinds 1 januari 2006 kunnen werknemers sparen in een levensloopregeling, om in de toekomst een periode van onbetaald verlof te financieren.

Liquide middelen

Geld, dat direct of vrijwel direct beschikbaar is.

Loon

Het vaste jaarloon volgens het pensioenreglement.

Mandaten

Overeenkomsten met externe vermogensbeheerders waarin precies is vastgelegd volgens welke normen de beleggingsportefeuilles moeten zijn ingericht.

Marktwaarde

De waarde van een belegging of verplichting op een openbare financiële markt op een bepaald moment.

Microfinanciering

Microfinanciering is de algemene verzamelnaam voor financiële diensten die met zeer kleine bedragen worden verstrekt aan de arme bevolking in ontwikkelingslanden zoals Zuidoost-Azië en Latijns-Amerika.

Middelloodsysteem

Pensioenregeling waarbij de hoogte van het pensioen is gerelateerd aan het gemiddeld verdiende salaris tijdens de deelnemingsperiode.

Nominale waarde

De waarde die op waardepapieren (beleggingsstukken) staat.

Normportefeuille

De normportefeuille vormt een normstellend kader voor de samenstelling van de beleggingsportefeuille. Zij bestaat uit een geheel van benchmarks met hun onderlinge procentuele verhoudingen binnen het geheel.

Obligaties

Bewijzen van deelneming in een openbaar uitgegeven lening. Deze bewijzen zijn verhandelbaar op de beurs.

Opgebouwde pensioenaanspraken

Het pensioen dat op grond van de deelnemingsduur en de laatste pensioengrondslag is vastgesteld.

Over the counter (OTC)

Financiële instrumenten kunnen worden verhandeld via een effectenbeurs, maar ook interbancair of wel OTC, dus buiten de beurzen om. Voordeel daarvan is dat meer maatwerk mogelijk is.

Outperformance

De mate waarin het werkelijk behaalde rendement boven het normrendement heeft gelegen.

Pensioengrondslag

Het deel van het vaste jaarsalaris, dat resteert na aftrek van de franchise. De pensioengrondslag vormt de basis voor de berekening van het pensioen en de pensioenpremie.

Pensioenvermogen

Het totale vermogen van het pensioenfonds dat aanwezig is ter dekking van de pensioenverplichtingen.

Pensioenverplichtingen

De contante waarde van alle opgebouwde pensioenrechten op basis van de deelnemingsjaren.

Pension Fund Governance

Goed ondernemerschap, onder andere integer en transparant handelen door het bestuur, alsmede goed toezicht hierop, en het afleggen van verantwoording over het uitgeoefende beleid en het toezicht daarop.

Performance

Wordt in dit jaarverslag doorgaans gebruikt om de rendementsontwikkeling aan te geven.

Performancetoets

Zie Z-score.

Premie

De jaarlijkse bijdrage van de werkgevers en de werknemers aan het pensioenfonds. De premie is een percentage van de pensioengrondslag.

Premieovereenkomst

Een premieovereenkomst is een overeenkomst tussen werkgever en werknemer waarbij primair een afspraak wordt gemaakt over de hoogte van de premie die periodiek ten behoeve van pensioen beschikbaar wordt gesteld. Zowel het langlevensrisico als het beleggingsrisico kunnen voor de ingangsdatum van het pensioen bij de werknemer liggen, maar kunnen ook direct na toekenning van de premie worden verzekerd.

Premiereductie

Een korting op de premie.

Prognosetafels

Door het Actuariel Genootschap gepubliceerde tabellen, gebaseerd op gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek, waaruit voor mannen en vrouwen van elk levensjaar de overlevingsverwachtingen blijken.

Rekenrente

Percentage dat bij actuariële berekeningen wordt toegepast als verondersteld reëel rendement op de beleggingen.

Rentemismatchrisico

Het risico dat de waarde-ontwikkeling van het belegd vermogen en de waarde-ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen ongelijke tred houden, als gevolg van verschillen tussen de looptijden van de verplichtingen en de beleggingen.

Renteswap

De renteswap wordt in het algemeen gebruikt om renterisico's te beheersen of af te dekken, of om een gewenste rentepositie in te nemen. De meest gebruikte term voor de renteswap is Interest Rate Swap (IRS). De renteswap is een ruiltransactie die geschiedt op een internationale financiële markt, waarbij leningen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar worden geruild. De koper betaalt een korte rente en ontvangt een lange rente, of omgekeerd.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur wordt ook kortweg aangeduid met: RTS, of yield curve genoemd. De RTS geeft het verband weer tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. De voor het bepalen van de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen te hanteren RTS wordt vastgesteld door DNB.

Reservetekort

Situatie dat de middelen van het pensioenfonds lager zijn dan de voorziening pensioenverplichtingen, vermeerderd met het vereist eigen vermogen.

Schattingwijziging

Begrip in de Richtlijnen voor de Jaarverslaglegging. Het betreft een wijziging van een eerdere schatting of een wijziging van schattingsmethode.

Small caps

Aandelen van kleinere ondernemingen.

Solvabiliteit

Het vermogen om op langere termijn aan de pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

SRI

Social Responsible Investments. SRI combineert de financiële doelstellingen van de belegger met de zorg voor sociale, milieu en ethische aspecten. SRI neemt zowel de financiële behoeften in beschouwing als de invloed van de belegging op de maatschappij.

Sterftetrend

De ontwikkeling van de levensverwachtingen.

Tactische allocatie

Het iets méér of iets minder beleggen in een categorie dan volgens de normportefeuille, afhankelijk van ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkten.

Toeslagverlening

Voorheen vaak aangeduid met de term 'indexatie'. Toeslagverlening betreft het percentage waarmee de ingegane pensioenen en opgebouwde rechten jaarlijks worden verhoogd volgens een besluit van het bestuur.

UFR of Ultimate Forward Rate

De UFR wordt gebruikt bij de berekening van de RTS. Bij de UFR methodiek wordt verondersteld dat de rente op lange termijn 4,2% bedraagt. Vanaf een looptijd van 20 jaar worden de rentepercentages berekend op basis van de een gewogen gemiddelde van de marktrente en de 4,2% Ultimate Forward Rate waarbij de weging van laatste met het stijgen van de looptijd zwaarder wordt. Daarbij zijn de rentes net zoals per 31 december 2011 op basis van een 3 maands-gemiddelde.

Uitkeringsovereenkomst

Een uitkeringsovereenkomst is een overeenkomst tussen werkgever en werknemer over een uitkering van een bepaalde hoogte die vanaf een bepaalde leeftijd wordt ontvangen. Afhankelijk van het salaris en/of diensttijd wordt een bepaalde aanspraak op een uitkering opgebouwd. Zowel het langlevensrisico als het beleggingsrisico ligt altijd bij de pensioenuitvoerder. Een voorbeeld van een uitkeringsovereenkomst is een eindloosregeling of een middelloosregeling.

Uitruil

De mogelijkheid om op de pensioendatum het opgebouwde nabestaandenpensioen om te zetten in een toeslag op het ouderdompensioen.

Underperformance

De mate waarin het werkelijk behaalde rendement onder het normrendement heeft gelegen.

Vacatiegeld

Vergoeding die wordt toegekend aan de bestuursleden, leden van de beleggingscommissie, de Deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan voor het bijwonen van vergaderingen.

Valutakoersen

De waarde van buitenlands geld in relatie tot de euro.

Vastgoed

Woningen, kantoren, bedrijfspanden en winkels. Bij directe beleggingen in vastgoed zijn de panden zelf in bezit. PMA heeft alleen indirect vastgoed: dat zijn aandelen in maatschappijen die in vastgoed beleggen.

Vastrentend

Rentepercentage dat gedurende een bepaalde periode (looptijd) van bijvoorbeeld leningen constant blijft.

Vastrentende waarden

Beleggingen waarvan de directe opbrengst vooraf vaststaat.

Verplichtstelling

Op grond van een Besluit van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Verplichtstellingsbeschikking) zijn alle werknemers in de bedrijfstak verplicht deel te nemen aan de pensioenregeling van het bedrijfstakpensioenfonds.

Visitatie

Dit is een vorm van intern toezicht in het kader van Pension Fund Governance waarbij tenminste éénmaal per drie jaar aan een zogenaamde visitatiecommissie opdracht wordt gegeven om het functioneren van het bestuur te bezien. Een visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur en bestaat uit ten minste drie onafhankelijke deskundigen.

Voorziening Pensioenverplichtingen (VPV)

Het bedrag dat op een bepaald moment aanwezig moet zijn om, tezamen met de toekomstige inkomsten, aan de (toekomstige) uitkeringsverplichtingen volgens het pensioenreglement te kunnen voldoen.

VPL

Op 1 januari 2006 is de Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/prepensioen en introductie levensloopregeling (Wet VPL) van kracht geworden. Het uitgangspunt van deze wet is dat de werknemer pas op 65-jarige leeftijd stopt met werken. De werknemer mag wel eerder met pensioen gaan dan bij 65 jaar, maar het pensioen moet dan actuair herkend worden. Voor werknemers die op 31 december 2004 55 jaar of ouder zijn, maakt de wet een uitzondering. Voor hen geldt dat bepaalde VUT- en prepensioenregelingen mogelijk blijven.

VZA

De Vereniging van Zelfstandig Apothekers (VZA) vertegenwoordigt de werkgeversbelangen van de openbare apotheken in Nederland, alleen indien het eigendom van die apotheek (al dan niet gedeeltelijk) in handen van één of meerdere apothekers is. De in juli 2010 opgerichte VZA heeft de rol van de KNMP overgenomen bij de cao onderhandelingen en sluit de collectieve arbeidsovereenkomsten van de bedrijfstak af.

Vreemde valuta

Buitenlandse geldsoorten.

Vrijstelling Wet Bpf

Vrijstelling om deel te nemen aan de pensioenregeling die door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (op verzoek van sociale partners) is verplicht gesteld voor een bedrijfstak. Over vrijstelling wordt door het bestuur van het pensioenfonds beslist.

Waardeoverdracht

De opgebouwde pensioenen die door het pensioenfonds van de oude werkgever worden overgedragen aan het pensioenfonds van de nieuwe werkgever. Dit kan collectief plaatsvinden (voor alle werknemers van een onderneming) of individueel.

WIA

Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). Deze wet vervangt sinds 29 december 2005 de Wet op de Arbeidsongeschiktheid (WAO). De WIA kent twee aparte regelingen: de WGA (Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten) en de IVA (Inkomensverzekering Volledig Arbeidsgeschikten)

Waarderingsgrondslagen

Uitgangspunten voor de berekening van de waarde van de beleggingen, vorderingen, pensioenverplichtingen en overige verplichtingen.

Zakelijke waarden

Beleggingen in aandelen en (bij PMA alleen indirect) vastgoed.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van het pensioenfonds afwijkt van het rendement van de benchmarks in de door het bestuur vastgestelde normportefeuille. Een Z-score geeft een indicatie van de prestatie van het vermogensbeheer van een pensioenfonds. De evaluatie van de uitkomst wordt de performance toets genoemd; bij een positieve score houdt het in dat de werkelijke rendementen in de afgelopen vijf jaar beter waren dan de ontwikkeling van de benchmarks, een negatieve score het omgekeerde. De Z-score berekening wordt separaat door de accountant gecontroleerd. Indien de performance toets negatief is, vervalt de verplichte deelname in een bedrijfstakpensioenfonds.

Stichting Pensioenfonds Medewerkers Apotheken
Neuhuyskade 92
2596 XM Den Haag
Postbus 97851
2509 GH Den Haag
Telefoon Info-lijn 070 3110155
Telefoon secretariaat 070 3110157
Telefax 070 3638957
Internet www.pma-pensioenen.nl
E-mail info@pma-pensioenen.nl

Appolaris BV
Neuhuyskade 92
2596 XM Den Haag
Postbus 97809
2509 GE Den Haag
Telefoon Info-lijn 070 3142033
Telefoon secretariaat 070 3110157
Telefax 070 3638957
Internet www.appolaris.nl
E-mail info@appolaris.nl

Tekst PMA
Productie A'vier Communicatie, Amsterdam
Ontwerp DATBureau, Amsterdam